národní
úložiště
šedé
literatury

Analýza regionálních rozdílů v ČR 2010

Český statistický úřad; Odbor informačních služeb
2011

Dostupný z http://www.nusl.cz/ntk/nusl-203107

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 19.04.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

SOUBORNÉ INFORMACE

Ročník 2010

Informace o regionech, městech a obcích V Praze dne 23.9.2011

Č.j.: 893/2011 - 71

Kód publikace: t -1370-10

Analýza regionálních rozdílů v ČR

Zpracoval: Odbor informačních služeb
Ředitelka odboru: Ing. Veronika Tichá
Kontaktní osoba: RNDr. Tomáš Mládek
Telefon: 274 052 429
E-mail: tomas.mladek@czso.cz

Český statistický úřad
2011

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu:

www.czso.cz

Analysis of Regional Disparities in the Czech Republic

Analysis of regional disparities in terms of demographic development, labour market, the environment, social issues and other fields.

ISBN 978-80-250-2041-8
© Český statistický úřad, Praha 2011

OBSAH

Úvod ……5

ČÁST SYNTETICKÁ

1. Shrnutí hlavních tendencí……..……..……6

SYNTHETIC PART

1. Main Trends……..……23

ČÁST ANALYTICKÁ

2. Trh práce……..42

3. Mzdy……..47

4. Bytová výstavba……..68

5. Cestovní ruch……...78

ÚVOD

Tato „Analýza regionálních rozdílů v ČR“ je již jedenáctou v pořadí. Regionální disparity zůstávají i po jedenácti letech „žhavým“ tématem, a to jak v samotných regionech, tak také na centrální úrovni. Zaměření letošní publikace je stejné jako loni. Opět nám tedy šlo o to, jak statistická čísla zachytila hospodářský propad, a jaký byl následný vývoj. Události letních měsíců tohoto roku nám ukazují, že se jedná stále o téma velmi aktuální. Regionální rozdíly sledujeme v publikaci především na krajské úrovni. Protože hodnocené období je zpravidla velmi krátké, využili jsme u některých ukazatelů dat čtvrtletních a někde i měsíčních.

Na úvod celé publikace je již tradičně zařazena tzv. syntetická kapitola. Ta v prvé řadě popisuje oblasti, kterým se následující specializované kapitoly nevěnují nebo se jim věnují jen okrajově. V druhé řadě tato kapitola, jejíž zaměření se mění rok od roku jen nepatrně, umožňuje srovnání výsledků za příslušný rok s roky předchozími. Jejím nesporným pozitivem je to, že je přeložena do angličtiny, a tak umožňuje zájemcům ze zahraničí se seznámit s problematikou regionálních rozdílů v ČR v koncentrované podobě.

Po syntetické kapitole následují 4 kapitoly věnované dílčím tématům. První kapitola pod názvem „Trh práce“ skrývá využití tzv. koeficientu rovnováhy trhu práce. V následující kapitole je stejně jako loni zpracováno téma, které je ze statistiky jedno z nejzajímavějších, ale při jeho interpretaci je třeba zachovávat opatrnost, a to jsou mzdy. Na mzdy v krajích jsme se podívali přes nově získávaná data, která jsou zpracována pracovištní metodou za jednotlivá čtvrtletí. Třetí kapitola je věnována tématu, které má statistika datově velmi dobře zajištěné, a to je bytová výstavba. A i poslední téma – cestovní ruch - mohlo čerpat z bohatých datových zdrojů ČSÚ.

Se zájmem se budeme věnovat všem připomínkám, námětům a dotazům, které vzniknou v souvislosti s touto publikací či s problematikou regionálních rozdílů. V případě zájmu o tuto problematiku, a to nejen za územní úrovně nižší než je kraj, můžeme vřele doporučit kvalitní analytické publikace, které vznikají na krajských pracovištích ČSÚ.

1. Část syntetická

ÚVOD

Problematika regionální diferenciace je komplexní a nemá dosud jednoznačně přijímanou teorii. V tom je její situace podobná ekonomii. V ČR se střetává neoliberální řízení některých resortů se socialistickou kohezní politikou EU a té odpovídá i regionální politika v ČR. Úroveň regionů reaguje na impulsy se značnou setrvačností, přesto ale existují kritické úrovně jak růstových, tak útlumových kumulativních faktorů.

Jeden z problémů pro volbu ukazatelů regionálních rozdílů navozuje otázka, co je cílem rozvoje, resp. kritériem úspěšnosti regionu. Je to tvorba HDP, struktura spotřeby, úroveň vybavenosti obcí, stabilita populace v regionu, kvalitní životní prostředí nebo udržitelnost rozvoje? Reálná diferenciace regionů je modifikována i subjektivní percepcí - vnímána je relativní odlišnost spíše než absolutní úroveň jevů. Úroveň „zaostalosti" regionu je relativní jak mezi státy, tak uvnitř ČR – je potřeba porovnávat v celém souboru jednotek. Nelze vždy jednoduše stanovit ani optimální cílovou úroveň ukazatele. Zřejmě platí, že vyspělejší státy mají základní ukazatele diferencovány méně. Pojem regionální diferenciace je tedy nutné vždy vázat na nositele rozdílů a na vhodné ukazatele.

ČR jako dosti malá země je stále mimořádně homogenní - po 40 letech přerozdělování a nivelizace, po odloučení Slovenska (a ještě před tím Podkarpatské Rusi). Jako základní faktor pro diferenciaci sociálně ekonomického systému ČR je možno prohlásit faktor sídelní struktury, veřejné infrastruktury a dopravní dostupnosti. Ty mají objektivní hierarchii, kterou nelze jednoduše nivelizovat. Obecným trendem je posilování vlivu metropolitního prostoru Prahy a dalších velkých center, v jejichž hodinové izochroně dostupnosti se nachází většina země. Zaznamenáváme rostoucí odstup center od některých znevýhodněných periférií ČR. Dílčími faktory jsou věková struktura obyvatelstva a vzdělanost v širším slova smyslu.

Cílem této úvodní kapitoly je stručně charakterizovat základní trendy a regionální diferenciaci sociálně ekonomických jevů v ČR. Regionální aspekt z praktických důvodů zjednodušujeme jen na 14 krajů ČR, jen výjimečně odkazujeme na menší jednotky. Soubor krajů ČR je malý a nesourodý (Kraj Vysočina a Karlovarský představuje řádově jinou úroveň v systému osídlení) – tyto skutečnosti by měly být v další interpretaci rozdílů zohledňovány. Specifické je postavení Hlavního města Prahy mezi kraji. V úvodní kapitole se omezíme jen na úzký výběr tradičních ukazatelů. Další jsou uvedeny v tabulkách 1.1 až 1.8 převážně s daty k roku 2009. Pro další odkazujeme čtenáře na datové publikace z produkce ČSÚ, zejména Statistické ročenky, Statistické bulletiny a také na analytické publikace pro jednotlivé kraje, které jsou k dispozici na www.czso.cz pod odkazem „Regiony, města, obce".

OSÍDLENÍ A DEMOGRAFIE

V médiích donedávna dominující demografické téma "baby-boomu" snad již definitivně odeznělo. Problém s napjatostí v kapacitách školek a někde i základních škol se bude objevovat jen v lokalitách s intenzivní výstavbou bytů tam, kde samosprávy přípravu veřejného vybavení zanedbaly. V souvislosti s hrozbou odchodů lékařů se objevily účelové informace o „katastrofické věkové struktuře lékařů", to však platí jen pro lékaře–dentisty v průměru za celou ČR. Do popředí pozornosti se však konečně dostalo citlivé téma důchodové reformy, v ústraní zůstává brzký růst nároků na sociální a zdravotnické služby. Příčiny problémů zastírá širší téma zadlužování státního rozpočtu ČR na pozadí očekávaného státního bankrotu Řecka a finančních problémů celé eurozóny. Demografická podstata problémů důchodového systému tkví v silných ročnících 1945-57, které nyní vstupují do důchodového věku. Střední délka dožití se po roce 2000 prodlužuje již nepodstatně. Evropské téma zahraniční migrace a migračních politik není

zatím v dosti homogenní a tolerantní ČR příliš diskutováno; problémy spjaté s tzv. vyloučenými lokalitami byly zatím epizodické. Tolerance k regionálním rozdílům je v ČR poměrně vysoká díky vcelku stabilní míře nezaměstnanosti, roste však citlivost na regionální problémy s životním prostředím (Ostravsko) a zredukované dotace do veřejné dopravy a další dopravní investice.

Vývoj vybraných ukazatelů průběžné demografické statistiky v ČR

Celková změna počtu obyvatel v ČR se po dvou letech 2007 a 2008 s mimořádnými přírůstky vrátila v roce 2009 k nižší (zhruba poloviční) úrovni přírůstku +39,3 tis. obyvatel (až do roku 2002 *de iure* populace ČR totiž početně ubývala a následující přírůstky se zvětšovaly jen pozvolna). Kladné saldo zahraniční **migrace** dosáhlo rekordních[1] 83,9 tis. v roce 2007 a dále 71,8 tis. v roce 2008, avšak v roce 2009 už jen 28,3 tis. a podle předběžných dat za rok 2010 pokles pokračoval na 15,6 tis. osob. Bylo to nepochybně důsledkem ekonomické recese v ČR. Podle státního občanství přistěhovalých dominovaly jako zdrojové státy Ukrajina, Slovensko, Vietnam a Rusko. Saldo **přirozené měny** se dostalo nepatrně nad nulu po 13 letech (od roku 1993) teprve v roce 2006. V letech 2008, 2009 a 2010 přebytek živě narozených nad zemřelými již mírně klesal, a sice z 14,6 tis., 10,9 tis. na 10,3 tis. osob.

Hrubá míra porodnosti[2]v ČR klesala od rekordního roku 1974 (19,4 promile, celkově 194 tis. živě narozených dětí) až do roku 1999 (8,7 promile a 89 tisíc celkově). Od té doby je trend rostoucí až na „rekordních" 11,5 promile, resp. 119,6 tis. živě narozených dětí v roce 2008. Poměr počtů narozených v roce 1974 a 2008 byl tedy 100 ku 62. Rok 2009 již naznačil očekávaný pokles porodnosti (118,3 tis.) a rok 2010 pokles potvrdil (117,2 tis.). Jednou z nápadných demografických změn po roce 1991 byl plynulý růst průměrného věku matek, např. u prvního dítěte z 22,4 v roce 1991 na 27,4 v roce 2009. Výrazně se také zvýšil podíl dětí narozených nevdaným ženám, a to na 39 % v roce 2009 (z 9 % v roce 1990). Od poloviny 90. let minulého století byly hlavní rostoucí kategorií právě děti narozené v 1. pořadí nevdaným ženám. V roce 2009 se narodilo 47 % dětí v 1. pořadí (pokles), 38 % ve 2. pořadí (stagnace) a přes 14 % v dalších pořadích. Mírně zrychlující trend má podíl živě narozených dětí s jiným než českým státním občanstvím – v roce 1995 to bylo 0,7 %, v roce 2009 již 2,6 % (3 104 dětí), z nich nejvíce vietnamským (30 %), největší přírůstek měli ale narození s ukrajinským státním občanstvím.

Úhrnná plodnost žen[3] v ČR analogicky klesala z 2,43 (1974) nejprve skokem, v 80. letech pak plynule a po roce 1990 opět skokem až na minimum 1,13 (1999). To bylo nejméně za zhruba stoleté trvání této statistiky u nás a ČR tím zaujala jedno z posledních míst v Evropě (a de facto na světě). Od roku 2000 tento ukazatel pomalu stoupal, a to až na hodnotu 1,50 v roce 2008. Následující rok 2009 ale už potvrdil stagnaci (1,49). Propad v 90. letech prohloubilo mimo jiné již zmíněné odkládání mateřství do vyššího věku žen.

Potratovost v ČR výrazně poklesla v počtu umělých přerušení těhotenství (ze 111 tis. v roce 1990 až na úroveň 25 tis. v letech 2006 - 2008, na které již stagnovala). V roce 2009 se příznivý pokles ukazatelů potratovosti opět obnovil – bylo 40 528 potratů celkem, což představovalo 25 % všech těhotenství (v roce 1995 to bylo 39 %). Z úhrnu potratů bylo 61 % umělých- jejich počet a intenzita klesá a roste u samovolných potratů.

Úmrtnost zaznamenala po roce 1990 také zlepšení. Dokumentují to standardizované ukazatele, které jsou očištěné od vlivu „stárnoucí" věkové struktury. Mezi lety 1991-2009 se prodloužila naděje dožití při narození o 6,0 roku u mužů (na 74,2 roku, mírný růst) a o 4,4 roku u žen (na

[1] Oficiální počet přistěhovalých 104,4 tisíce v roce 2007 byl současně nejvyšší od období velkých přesunů obyvatelstva po 2. světové válce. Evidence migrantů je však ovlivněna mj. tím, že vystěhovalí občané ČR se neodhlašují z místa trvalého pobytu a zůstávají započteni v bilancích.

[2] Počet živě narozených dětí na 1000 trvale bydlících obyvatel

[3] Průměrný počet živě narozených dětí, připadajících na 1 ženu, pokud by během jejího reprodukčního věku (15-49 let) zůstaly míry plodnosti žen podle věku stejné po celé období jako v daném roce. Dosahuje-li úhrnná plodnost hodnoty přibližně 2,1, plodnost zajišťuje prostou reprodukci obyvatelstva. Klesne-li pod tuto hodnotu, početní stav populace směřuje k dlouhodobému snižování přirozenou měnou.

80,1 roku, stagnace). Prodloužení bylo celkově větší u mužů, kteří v 80. letech v našich zemích trpěli nadúmrtností a jejich naděje dožití se dokonce snižovala. Rozdíly počtu zemřelých podle pohlaví lze dokumentovat i takto: v roce 2009 byla v ČR již více než polovina (54,6 %) zemřelých žen starších 80 let, zatímco u mužů to nebyla ani třetina (29,4 %).

Mimořádně nízká v ČR v celosvětovém srovnání je perinatální[4] i kojenecká[5] úmrtnost. Kojenecká se snížila na 2,9 promile v roce 2009 z 10,4 promile v roce 1991. Mezi lety 1991 a 2008 se snížila úroveň celkové standardizované úmrtnosti u obou pohlaví o více než 34 %, u mužů o trochu více než u žen. Hlavní oblastí snížení úmrtnosti se u obou pohlaví staly nemoci oběhové soustavy. V posledních 5 letech se rychlost poklesu intenzity úmrtnosti zpomaluje.
Hrubá míra úmrtnosti[6] klesla z 12,5 promile (1990) na 10,2 promile (2009). Podle příčin úmrtí dlouhodobě dominují u mužů i žen nemoci oběhového systému (v roce 2009 u mužů 44,5 %, u žen 56,3 %) a novotvary (29,0 % muži, 23,2 % ženy).

Věkové složení populace ČR je dáno demografickým vývojem v posledních 100 letech, jeho nepravidelnosti jsou odrazem vlivu vnějších podmínek na populační klima, přičemž vliv migrace nebyl příliš výrazný. Nerovnoměrnosti věkové pyramidy pro rok 2008 byly způsobeny oběma válkami, hospodářskou recesí ve 30. letech, transformací společnosti v 90. letech; opačný vliv měla vždy následující období zvýšené (kompenzační) porodnosti. Nejpočetnějšími ročníky jsou 29 – 38, narozené v letech 1973- 79. Vliv odvozené vyšší porodnosti po roce 2000 na základnu věkové pyramidy je zřetelný, avšak velmi mírný ve srovnání se "zuby" dané vysokou porodností v 70. letech a po 2. sv. válce. Nápadný je nižší podíl mužů proti ženám zhruba od věku 60 a více let, který je zapříčiněn vyšší úmrtnosti mužů v tomto věku.

Index stáří[7] v roce 2006 poprvé překročil hodnotu 100 a v roce 2009 dosáhl 107,0. Je to důsledkem nízké porodnosti v 90. letech a současně přechodu silných ročníků z období 2. světové války a hlavně těsně po ní do věku seniorů (nad 65 let). Nejvýraznější změnou ve věkové skladbě celé populace byl pokles velikosti dětské skupiny (0 – 14 dokončeného věku) na 70 % mezi roky 1991 a 2009. Počet produktivní věkové skupiny vzrostl o 7,9 % (ale posledních 5 let již stagnuje, neboť věku 15 let dosahují slabé ročníky z 80. a 90. let). Konečně počet seniorů (dokončený věk 65 a více) vzrostl mezi roky 1991 a 2009 o 21,6 % a dramaticky poroste, neboť těsně před dosažením věku 65 let jsou silné generace z období kompenzační porodnosti po 2. sv. válce. Věkový medián se mezi roky 1991 a 2009 zvýšil z 35,6 na 39,4 let.

Stárnutí populace představuje fenomén, který bude dramatičtější změnou než případný početní úbytek nebo přírůstek obyvatelstva. Ten bude nejspíše jen v řádu jednotek procent (podle toho, jaký vývoj bude mít zahraniční migrace). Ovšem podíl věkové skupiny nad 65 let v populaci (15,2 % v roce 2009) se zdvojnásobí nejspíš již kolem roku 2040, čili bude se přibližovat třetině populace.

Složení obyvatelstva podle rodinného stavu se vyznačuje růstem podílu svobodných a rozvedených osob v posledních 20 letech – sňatky se odsouvaly do pozdějšího věku, rostla intenzita rozvodovosti a také se více prosazuje tzv. nesezdané soužití. Díky delší naději dožití žen proti mužům je po 50. roce věku v tzv. věkové pyramidě populace zřetelná převaha vdov. V populaci tedy roste podíl domácností jednotlivců, a to nejen ovdovělých, ale i mladých lidí zejména ve velkých městech.

Sňatečnost klesla v ČR po roce 1991 na minimum v roce 2003, kdy bylo poprvé méně než 50 tisíc sňatků. Od té doby počet kolísal mírně nad 50 tisíci (v roce 2008 celkem 52,5 tisíc). Ovšem pokles v roce 2009 na 47 862 sňatků představoval minimum od roku 1918 (na území dnešní ČR) a dalším trendem je pokračující pokles. Stabilizoval se podíl oboustranně svobodných

[4] Mrtvě narození a zemřelí do 7. dne po porodu na 1000 narozených.
[5] Zemřelí do 1 roku věku na 1000 živě narozených.
[6] Počet zemřelých celkem na 1000 obyvatel středního stavu.
[7] Počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0 – 14 let.

snoubenců (63,3 % v roce 2009). Medián[8] věku prvního sňatku u mužů vzrostl mezi lety 1991 a 2009 z 23,9 na 39,2 roku a u žen z 21,0 na 32,4. V roce 2009 bylo u nás uzavřeno 4 369 sňatků (9,1 % ze všech sňatků), kdy aspoň jeden ze snoubenců nebyl státním příslušníkem ČR; tato čísla jsou v posledních letech vcelku stabilizovaná.

Rozvodovost se po roce 2002 stabilizovala kolem počtu 31 tisíc rozvodů ročně, v roce 2009 ovšem došlo k poklesu na 29 133 kladně vyřízených rozvodů. Úhrnná rozvodovost (podíl manželství končících rozvodem) se v roce 2009 snížila na 47 % z 50 % v roce 2008. Podíl rozvodů prvního pořadí byl v roce 2009 shodně u mužů i žen 81%. Roste podíl starších rozváděných manželství. Od roku 2003 se podíl manželství rozváděných po 10 a více letech trvání udržuje na 60%. Podíl manželství rozvedených po 20 letech byl 26,6 % (2009). Podíl rozváděných manželství s nezletilými dětmi má klesající trend (71,7 % v roce 1991, po roce 2005 již pozvolna na 57,8 % v roce 2009).

Regionální rozdíly demografických ukazatelů

Hlavní rozdíly na úrovni krajů jsou v jejich migrační atraktivitě a tudíž i v celkové bilanci počtu obyvatelstva. Variabilita dílčích ukazatelů je pak dána především rozdíly ve věkové struktuře populace krajů. Pokud přepočteme ukazatele na standardní věkovou strukturu, variabilita není tolik výrazná, ale i zde je možno pozorovat regionální pravidelnosti - častý je např. gradient ve směru severozápad – jihovýchod ČR.

V **celkové změně počtu** obyvatel se od roku 1991 mezi kraji zvětšila dynamika rozdílů hlavně až po roce 2001[9]. Do té doby se mezi kraji mírně odlišovala jen Praha, která od roku 1994 začala výrazněji ztrácet trvale bydlící (*„de iure“*) obyvatelstvo[10] ve prospěch svého zázemí (tj. Středočeského kraje) a setrvale ztrácel také Plzeňský kraj vč. samotného města Plzeň[11]. Od roku 2002 se obrátil trend Prahy, která začala opět růst a od roku 2008 překonala svou výchozí velikost (v roce 2009 měla 1 249 tis. obyv. proti 1 217 tis. obyv. z roku 1991). Nejvíce se od ostatních krajů odlišil svou trvale růstovou dynamikou kraj Středočeský – v letech 1991 – 2001 se zvětšil jen o 1 %, ale do konce roku 2009 pak o téměř 13 %. Přírůstky a ztráty populace od roku 1991 se v ostatních krajích pohybovaly mezi +1 a –1 procentem a růstová dynamika se zvýraznila až od roku 2006, kdy se obnovil celkový populační růst ČR, ale výchozí velikosti stále nedosáhly kraj Vysočina a moravské kraje s výjimkou Jihomoravského. Proti rokům 2007 a 2008, kdy měly přírůstky všechny kraje, došlo v roce 2009 k úbytkům v moravských krajích (kromě Jihomoravského) a na Vysočině a dále již také v kraji Karlovarském a Královéhradeckém. Přes kladný výsledek přirozené měny v roce 2009 ve všech krajích (až na nepatrné úbytky v kraji Zlínském a Moravskoslezském) byly hlavním faktorem celkových úbytků v krajích záporná salda migrace.

Variabilita podle menších jednotek je mnohem výraznější, viz např. kartogram 1 podle okresů. Extrémní jsou okresy v zázemí Prahy (okres Praha-západ se populačně zvětšil o polovinu mezi roky 1991-2009, a sice o 57 % ze 74,2 tis. obyv. na 116,7 tis. obyv.). Podobně okres Praha-východ se zvětšil o 39 %, dále okres Brno-venkov o 13 %, ale také Nymburk o 13 % a Beroun s Mladou Boleslaví po 11 % atd. Převažují zde migrační přírůstky do nových bytů v rámci procesu tzv. **suburbanizace**, čili růstu měst v jejich zázemí, který je zdaleka nejvýraznější v širokém zázemí Prahy. Výstavba nových bytů akcelerovala po roce 2000, kdy se zlepšila dostupnost hypoték a zvýšila se přechodně i porodnost. Mezi dynamické okresy se zařadily i okresy s velkým růstem zaměstnanosti a příjmů (Mladá Boleslav) a také Český Krumlov, Cheb a

[8] Hodnota prostředního prvku v uspořádaném souboru, v tomto případě podle věku ženichů, resp. nevěst.

[9] Při SLDB 2001 se do celkového počtu obyvatel započetli poprvé i cizinci s dlouhodobým pobytem a byla provedena korekce meziročních bilancí podle výsledku sčítání, které proběhlo k 1. 3. 2001. Tyto vlivy však na populační vývoj v krajích neměly zásadní vliv.

[10] Faktická populace na rozdíl od de iure populace není statisticky zachycena a lze ji jen odhadovat, Praha nejspíš fakticky rostla trvale.

[11] Mezi velkými městy (nad 10 tis. obyvatel) stále převažují ta, která mají od roku 2001 úbytek počtu obyvatel. Mezi růstová velká města patřily kromě Prahy (107% v letech 2001-2010) dále Liberec (103%), Cheb (105%), Kolín (102%) a dále řada menších měst s ještě vyššími přírůstky v zázemí Prahy (Brandýs n.L., Říčany, Beroun aj.) nebo Brna (Kuřim).

Tachov, kde se k příhraničním růstovým faktorům přidružila mladší věková struktura populace a tedy vyšší přirozené přírůstky počtu obyvatel.

Hlavní urbanizované prostory zásadně proměnily svou vnitřní strukturu a fungování a celkově zvětšily svůj význam v systému osídlení, jak např. ukázal nárůst dojížďky za prací do většiny center mezi Sčítáními lidu, domů a bytů (dále SLDB) z let 1991 a 2001 (např. v případě Prahy to byl růst z 92 tisíc na 134 tisíc osob). V ČR se zachoval rozsah a specifické formy druhého (rekreačního) bydlení, změnilo se ale jeho využití a dochází i k přestavbě (výměně) chat na trvalé bydlení v atraktivních lokalitách.

Na druhé straně trvalá emigrace signalizuje problémy řady dalších regionů – v důsledku jejich odlehlé polohy vůči hlavním dopravním osám, slabé veřejné infrastruktury a tím nízké atraktivitě pro investice a obyvatele. Výsledkem je tzv. selektivní emigrace mladší a vzdělanější části populace. Týká se to jak části příhraničí (části okresů Bruntál, Jeseník, Šumperk, Vsetín, Zlín, Hodonín, Karlovy Vary), tak i regionů se strukturálními problémy (okresy Karviná, Most, Přerov). Populačními úbytky byla postižena i velká města jako Brno, Ostrava, Plzeň nebo i Kladno, která zastavila pokles až v posledních letech. Pokračují i úbytky tzv. vnitřní periférie na rozhraní vlivu velkých center, např. na rozmezí Středočeského a Jihočeského kraje a Vysočiny, v Podkrkonoší i jinde – jde o regiony s odlehlým a rozdrobeným venkovským osídlením, které jsou emigrací a stárnutím populace postiženy nejvíce.

Věková struktura je nejvíce odlišná v Praze, kde je mezi kraji největší a v posledních 4 letech pozvolna akcelerující podíl seniorů (16,1 % k 31. 12. 2009) a naopak nejmenší podíl dětí do 15 let (12,4 %); v ČR to bylo 15,2 % a 14,2 %. Vyšší podíl seniorů se udržuje dále v kraji Královéhradeckém, Jihomoravském a Zlínském. Nejvyšší podíl dětí je tradičně v kraji Ústeckém, Libereckém, nově také ve Středočeském – rozdíly v podílech jsou ale menší než 1 p.b. Celkově je poněkud starší východní polovina ČR.

Mezi okresy jsou mladší např. Tachov, Český Krumlov, Sokolov a pás okresů od Bruntálu na jih po Znojmo. Jde často o regiony s vyšším zastoupením Romů nebo okresy s masivní výstavbou sídlišť v 80. letech (např. Česká Lípa). Pás „nejstarších“ okresů nalezneme od Jičína přes Prahu po Klatovy.

Sňatečnost mužů i žen má nevýraznou regionální diferenciaci. Nejnižší je tradičně v Karlovarském a Ústeckém kraji a v Praze, vyšší je v moravských krajích a také na Vysočině a v Jihočeském kraji. Praha se odlišuje také vyšším věkem snoubenců při prvním sňatku, naopak nejnižší byl na Vysočině, mezikrajské rozdíly jsou ale nevýrazné. Na Vysočině a ve východní polovině republiky byl také vyšší podíl sňatků svobodných snoubenců.

Rozvodovost je diferencována poněkud významněji a kolísá v čase – trvale vyšší je v severozápadních, severních a středních Čechách (kde již končí rozvodem více než polovina manželství, nejvíce to bylo v roce 2009 v Karlovarském kraji s 56,4 %). Nízké úhrnné míry rozvodovosti byly v roce 2009 v kraji Vysočina a Zlínském (kolem 40%) s vyšší religiozitou a tradičnějším životním stylem. Pod úrovní ČR se ale udržuje i Praha, která v roce 2009 měla dokonce druhou nejnižší míru (42,0 %).

Rozdíly v úrovni **úhrnné plodnosti**[12] nejsou velké (v ČR v roce 2009 již opět nepatrně klesla na 1,49 proti 1,50 v roce 2008) - pohybovala se od 1,37 (Praha) a 1,39 (Zlínský kraj) až po 1,58 (Liberecký a Ústecký). Obecně platí, že po roce 2000 se dříve tradiční regiony s vyšší plodností na východě přesunuly na severovýchod Čech (k oběma posledně jmenovaným krajům patří i Středočeský a Královéhradecký kraj). Středočeský kraj zaznamenal také největší nárůst v plodnosti – z minima 1,16 v roce 2001 na 1,60 v roce 2008, ovšem v roce 2009 již jen 1,58. Tradiční územní rozložení si naproti tomu uchovává **průměrný věk prvorodiček** (v roce 2009

[12] Průměrný počet živě narozených dětí připadajících na 1 ženu ve věku 15-49 let za předpokladu zachování intenzit plodnosti podle věku z daného roku.

v ČR 27,4): v Praze jejich průměrný věk poprvé překročil 30 let (30,1), naopak nejnižší zůstal v krajích Karlovarském (26,7) a Moravskoslezském (26,9), zatímco v Ústeckém se již zvýšil na 28,7. Pro uvedené kraje je typická nadprůměrná plodnost velmi mladých žen (do věku 21-22). Trend posouvání porodů do vyššího věku je patrný ve všech krajích.

Největší regionální variabilitu a růstový trend v čase má **podíl dětí živě narozených mimo manželství** – v roce 2009 to bylo již přes polovinu dětí v kraji Karlovarském (55,1 %) a v Ústeckém (53,6 %), nadprůměrné byly dále kraje Liberecký (44,6 %) a Moravskoslezský (44,2 %). Na opačném konci se udržují kraj Zlínský (30,5 %) a Vysočina (32,1 %); v celé ČR to bylo 38,8 %.

Podobně vysokou regionální variabilitu má **potratovost**, v roce 2009 byla úhrnná indukovaná potratovost[13] zhruba dvojnásobná v kraji Ústeckém (0,49) či Karlovarském (0,42) proti kraji Pardubickému (0,23) či Vysočina (0,24). Podobnou strukturu vykazuje celková potratovost. Ukazatele potratovosti za posledních 17 let klesly zhruba na polovinu s tím, že podíl umělých potratů klesá a podíl samovolných mírně roste. Počet všech potratů se mezi roky 2008 a 2009 snížil v 10 krajích, v případě interrupcí dokonce v 11 krajích. Podíl žen v plodném věku užívajících antikoncepci předepsanou lékařem byl podle ÚZIS v roce 2009 v ČR 53,9 % (od 69 % v Praze po nejnižší hodnoty ve Středočeském a Plzeňském kraji - kolem 45 % – tyto podíly v posledních 2 letech nepatrně klesly).

Rozdíly v úrovni **úmrtnosti** v krajích jsou v čase poměrně stálé. Základní osou zlepšování je opět zhruba severozápad – jihovýchod ČR. Naděje dožití při narození se ještě mírně prodlužuje u mužů, ale v posledních 4 letech stagnuje u žen. Podle úmrtnostních tabulek pro roky 2008 a 2009 bylo variační rozpětí mezi kraji 4,17 roku u mužů a 2,33 roku u žen (zmenšilo se hlavně u žen). Nejhorším krajem byl i nadále Ústecký se 72,0 u mužů a 78,5 u žen (následován Moravskoslezským 72,4 a 79,4), nejlepší byla Praha se 76,2 roky u mužů a 80,8 u žen. Hodnoty v rocích za celou ČR byly 74,2 (muži) a 80,1 (ženy). Regionální rozdíly jsou dány především rozdíly ve skladbě obyvatelstva podle vzdělání, rodinného stavu, socioekonomického postavení a národnosti (nadprůměrná úmrtnost byla zjištěna u Romů). Velký vliv má rychlost lékařské péče (důležitá u náhlých srdečních a mozkových příhod, které jsou stále zdaleka nejčastější příčinou úmrtí v ČR) a také kvalita životního prostředí.

ČR je v rámci EU zatím stále **národnostně velmi homogenní**, nejpočetnější slovenská národnost (po české a moravské) čítala podle SLDB 2001 jen 1,9 % obyvatel. O romské národnosti, která je v ČR demograficky i sociálně nejvíce odlišná od většinové populace, však není dostatek statistických dat. Systematicky se totiž nesleduje a SLDB 2001 zjistilo jen část Romů (necelých 12 tisíc), kteří se tak sami deklarovali. Na narůstající problém sociální exkluze upozornil např. průzkum agentury GAC v září 2006 – podle něj v cca 300 problematických lokalitách v ČR žilo 60 – 80 tisíc převážně Romů.

Cizinci s legálním pobytem v ČR tvořili cca 4,1 % obyvatelstva (k 31. 12. 2009). ČR tak patří mezi země s relativně nízkým podílem cizinců, i když jejich absolutní počet po roce 1989 převážně rostl a kulminoval v roce 2008 počtem 438 tis. osob, v roce 2009 klesl na 433 tisíce vč. žadatelů o azyl. Mezi cizinci celkem bylo 41 % žen. 42 % z cizinců mělo v ČR trvalý pobyt. Největší skupinou cizích státních příslušníků byli Ukrajinci (30 %), Slováci (17 %), Vietnamci (14 %), Rusové (7 %) a Poláci (4 %) – v podílech nepatrně rostou Rusové a Vietnamci, Ukrajinci stagnují. Demograficky se cizinci od tuzemské populace liší hlavně převahou osob v produktivním věku. Počty žadatelů o azyl v ČR klesají od rekordního roku 2001 (18 tis. osob), v roce 2009 jich bylo jen 1 258 (nejpočetnější národnostní skupinou mezi nimi byli Ukrajinci a Mongolové).

Regionálně koreluje podíl cizinců na celkové populaci se zaměstnaností v průmyslu – v roce 2009 byl vyšší podíl hlavně v severní polovině Čech, ve velkých městech a v okresech

[13] Průměrný počet umělých přerušení těhotenství připadajících na jednu ženu ve věku 15 – 49 let.

sousedících s Německem, na Moravě pouze na Brněnsku a v Ostravě. Nejvyšší podíl cizinců na populaci kraje měla Praha (11,9 %), což představovalo více než třetinu (34,2 %) ze všech cizinců v ČR, následoval Středočeský kraj s 4,7 % podílem na své populaci.

TRH PRÁCE

Nabídka pracovních sil závisí na vývoji počtu obyvatel a jejich věkové struktury. Ekonomicky aktivní populace (pracovní síla) jsou osoby ve věku 15 a více, splňující podle Výběrového šetření pracovních sil (dále VŠPS) požadavky pro zaměstnatelnost. Zahrnuje osoby zaměstnané[14] a nezaměstnané[15].

Od roku 1993, kdy se v ČR zavedlo VŠPS podle metodiky ILO[16], **počet zaměstnaných** osob nejdříve klesal (-142 tis. 1993-2000), v prvních letech po roce 2000 stagnoval, ale od roku 2004 počet zaměstnaných v ČR rekordně rostl (mezi roky 2004-2008 o 296 tis. osob) na 5 002 tis. osob, v roce 2009 však již poklesl na 4 934 tis. osob. Rostl především počet zaměstnanců a také počet pracujících na vlastní účet. Rostl průměrný věk zaměstnané osoby (od roku 2000 více než o rok, zaměstnané ženy jsou přitom starší než muži).

Odvětvová skladba zaměstnanosti[17] se po roce 2000 vyvíjela klidněji než v 90. letech. V roce 2009 dokonce ještě pokračoval nepatrný pokles v primárním sektoru (na 3,2 %). Počet pracujících v sekundárním sektoru (průmysl a stavebnictví) po poklesu v 90. letech stagnoval, v letech 2005 až 2008 však výrazně rostl (o 148 tis. osob 2005-8 na 40,5 % v roce 2008); tento přírůstek byl dokonce vyšší než v terciárním sektoru. Během pouhého roku 2009 došlo v zaměstnanosti v sekundéru k zásadnímu zvratu, když poklesla o 124 tis. osob, tj. na 38,6 % celkové zaměstnanosti; tento pokles byl přitom zmírněn nárůstem počtu pracujících ve stavebnictví o 51 tis. osob. Podíl zaměstnanosti v sekundárním sektoru je v ČR nejvyšší v EU, podobný je jen na Slovensku. To je na úkor zaměstnanosti ve službách, v němž je v ČR výrazně poddimenzován zejména obor zdravotní a sociální péče.

Zásadní změny v ekonomice se projevily v krajích velmi odlišně. Výrazný pokles počtu zaměstnaných v 90. letech nastal v krajích s těžkým průmyslem, zvláště v Ústeckém (-51 tis. osob v letech 1993-2000) a všech krajích Moravy (nejvíce v Moravskoslezském -44 tis. osob). Zbývající kraje vč. Vysočiny vykázaly změny jen v řádu jednotek tisíců, malý nárůst měla Praha (+11 tis.). V letech 2002-2008, kdy se projevil vstup silných ročníků do produktivního věku a také nastalo oživení ekonomiky, přibylo v ČR 5,0 % (+238 tis.) zaměstnaných. Největší nárůst byl ve Středočeském kraji (+51 tis.), v Praze (+37 tis.) a dále v Moravskoslezském (+32 tis.) a Jihomoravském (+28 tis.). V ostatních krajích počet rostl nevýznamně nebo i klesl (kraj Liberecký). Přes celkový růst zaměstnanosti vč. rozsáhlého zapojení cizích státních příslušníků se stal po roce 2000 limitujícím faktorem strukturální a lokální nedostatek pracovních sil. Zlom přinesla až ekonomická recese od konce roku 2008. Kromě Prahy a Středočeského kraje zaznamenaly všechny kraje v roce 2009 úbytek počtů zaměstnaných, nejvíce kraj Moravskoslezský (-11 tis. osob) a Pardubický (-10 tis. osob).

Míra zaměstnanosti (podíl pracujících na obyvatelstvu starším 15 let) ukazuje intenzitu zapojení do práce. Pokles počtu nezaměstnaných v letech 2000 - 2007 a razantní přírůstek počtu pracujících (vč. prodlužování věku odchodu do starobního důchodu) byl kompenzován mimořádným růstem počtu studentů a také růstem počtu žen na mateřské dovolené –

[14] Patří sem osoby s jedním nebo více souběžnými pracovními poměry, bez ohledu na jejich charakter a trvání, vč. osob v ozbrojených silách. Nejsou zde ale zahrnuty osoby na další mateřské (rodičovské) dovolené.
[15] Nezaměstnaní jsou podle metodiky ILO osoby 15leté a starší, které nejsou zaměstnané, hledají aktivně práci a jsou připraveny k nástupu do práce. Mezi nezaměstnané se nepočítají osoby na další rodičovské dovolené. Vedle této obecné míry nezaměstnanosti se používá ještě registrovaná - podle údajů úřadů práce MPSV. Míra registrované nezaměstnanosti má od 30. 6. 2004 upravenou metodiku výpočtu.
[16] Mezinárodní organizace práce
[17] podle klasifikace CZ-NACE

výsledkem byl jen mírný nárůst zaměstnanosti z 55,1 % v roce 2000 na 55,9 % v roce 2008, v roce 2009 došlo však opět k poklesu na 54,8 %.

Tempo růstu zaměstnanosti však zaostává za většinou zemí EU, hlavně u žen. Obyvatelé ČR pracují ale (v hlavním zaměstnání) větší počet hodin než je průměr EU a současně byl podíl pracujících na částečný úvazek v roce 2009 hluboce pod průměrem EU. Počet zaměstnaných cizinců v evidencích ke konci roku 2009 poklesl na 231 tisíc osob z 361 tis. ke konci roku 2008. Nejnižší míra zaměstnanosti je dlouhodobě v Moravskoslezském kraji (52,0 % v roce 2009) spolu s Ústeckým (51,5 %), zatímco nejvyšší je v Praze (60,7 %). V roce 2009 se zvýšila pouze v Praze, zatímco ve všech ostatních krajích klesla pod úroveň roku 2008.

Míra nezaměstnanosti je hlavním ukazatelem stavu ekonomiky. Vyjadřuje podíl nezaměstnaných na celkové pracovní síle a používá se mj. k vymezení regionů pro soustředěnou podporou státu. Míra nezaměstnanosti obecná (podle ILO) i registrovaná (podle MPSV) se poněkud rozcházejí v důsledku různé metodiky; od roku 2000 je obecná míra mírně nižší než registrovaná[18], sezónně očištěný trend je však společný. **Obecná** míra nezaměstnanosti v ČR rostla od poloviny 90. let z úrovně kolem 4 % až na 9,4 % v roce 1999, druhé maximum v roce 2004 dosáhlo 8,3 %, od té doby klesala až na 4,4 % v roce 2008, ale v roce 2009 se opět zvýšila na 6,7 %. (průměr EU-27 byl 8,9 % v roce 2009). Také míra **registrované** nezaměstnanosti klesala v ČR až do poloviny roku 2008 na hodnotu 5,0 %, pak se ale projevila recese v podstatě setrvalým růstem na 6,0 % ke konci roku 2008 (stejná hodnota byla dosažena i ke konci roku 2007) a dále akcelerovala na 9,2 % ke konci roku 2009. Problémem zůstává i délka nezaměstnanosti – počet osob v evidenci úřadů práce v délce nad 12 měsíců kulminoval v roce 2004 na 220 tisících, od té doby klesal až na 102 tis. osob koncem roku 2008, ale dále již stagnuje.

Zásadní jsou rozdíly v nezaměstnanosti podle regionů (viz kartogram 2). Dlouhodobě nejvyšší úroveň i výkyvy má nezaměstnanost (registrovaná) ve strukturálně postižených regionech – v kraji Ústeckém (ke konci roku 2009 byla 13,6 %) a Moravskoslezském (12,1 %), tradičně nejnižší v Praze a Středočeském kraji (3,7 a 7,1 %). V roce 2009 bylo maximum nezaměstnanosti soustředěno v Ústeckém kraji (v okresech Most 16,4 %, Děčín 15,0 %, Ústí nad L. 13,4 %) a dále obdobně v Olomouckém a Moravskoslezském kraji (12,2 a 12,1 %), konkrétně vůbec nejvíce v okrese Jeseník (16,9 %), dále Bruntál (15,4 %) a Karviná (14,4 %). Míru nezaměstnanosti vyšší než byl průměr ČR (9,2 %) přesáhlo celkem 52 okresů a 7 krajů.

Mzdy měly přírůstky rozkolísané podle vývoje ekonomiky a inflace. Průměrné reálné hrubé měsíční mzdy zaznamenaly nejvyšší meziroční přírůstky (kolem 8 %) do roku 1996 a vyrovnávaly tak propad reálných příjmů před rokem 1993. Růst se zastavil v roce 1997 a v roce 1998 došlo k propadu o 1,4 %, pak se roční růst mezd opět stabilizoval kolem 3 – 4 % s maximem v letech 2002-3 (kolem 6 %). V letech 2006-7 dosáhl růst mezd kolem 4 %, v následujícím roce se propadl na 1,4 % a v roce 2009 se vrátil na úroveň 3 %. V roce 2009 dosáhl medián hrubé měsíční mzdy zaměstnanců v ČR 22 229 Kč, nejvíce v Praze (28 386 Kč) a nejméně v Karlovarském (19 875 Kč) a Jihočeském kraji (19 984 Kč) – velký odstup Prahy od zbytku republiky je dán strukturou zaměstnanosti v hlavním městě.

V ČR přetrvávají nižší mzdy žen proti mužům – největší rozdíly jsou ve věku 30 – 39 a pak ve skupině 65 a více let. Rozdíly mezi dobře a špatně placenými zaměstnanci po mírném poklesu v letech 2002-2005 opět rostou, variační koeficient mezd expandoval v roce 2009 o 11 p.b. na 96,78 %. Obecně ČR patří stále mezi země s relativně nízkou diferenciací mezd a také nízkou mírou chudoby. Jinými slovy, větší jsou rozdíly v produktivitě práce mezi vyspělými a zaostávajícími kraji a okresy než rozdíly mezi těmito regiony v úrovni mezd. Nejvíce zaměstnanců pobíralo v roce 2009 hrubou mzdu 24 – 28 tisíc Kč/měs. (13,7 %). Stále poměrně

[18] Diference je typická pro období zvýšené nezaměstnanosti, kdy řada oficiálně registrovaných uchazečů o práci pracuje příležitostně a výběrové šetření pracovních sil je zachytí jako de facto zaměstnané. Rozdíl mezi oběma mírami je obvyklý a zpravidla i větší ve všech národních statistikách.

malé rozdíly mezd jsou např. mezi podnikatelským a nepodnikatelským sektorem i podle odvětví s několika výjimkami, jako jsou sektor financí (zhruba dvojnásobek průměrné mzdy), výpůjční a počítačové služby nebo letecká doprava, které mají nejvyšší dynamiku růstu. Velká diferenciace mezd je ovšem podle postavení v zaměstnání.

Výše starobních důchodů v ČR trvale roste, růst se zrychlil po roce 2002 a dosáhl v roce 2009 výše 10 045 Kč. Výše důchodů je regionálně dosti nivelizována, nejvyšší průměrné měsíční starobní důchody jsou v těch okresech, kde dominoval těžký průmysl a těžba, a nyní již také ve velkých městech. V roce 2009 se dostala na čelo Praha (10 730 Kč), následovaly okresy Karviná (10 371 Kč), Praha-západ, Brno-město, Ostrava-město, Mladá Boleslav, Most, Plzeň-město, ale také okres Hradec Králové atd. Nejnižší důchody setrvávají v okrese Znojmo (9 332 Kč) a Jeseník (9 519 Kč) a další z Olomouckého kraje, celkově jsou nejslabší okresy pohraniční a také z kraje Vysočina.

PŘÍJMY A VÝDAJE DOMÁCNOSTÍ

Údaje o příjmové a výdajové situaci domácností v ČR se opírají o výběrové šetření statistiky rodinných účtů. To nabylo na významu liberalizací ekonomiky po roce 1990, který znamenal také počátek rozsáhlých změn v úrovni a struktuře příjmů, výdajů a spotřeby domácností.

Čistý peněžní příjem na jednoho člena všech domácností ze vzorku statistiky rodinných účtů se mezi roky 2000 a 2008 zvýšil na 165 %, vydání na 156 %. Ve struktuře základních vydání podle druhu nejvíce poklesly potraviny a stravování (z 33 % v roce 1990 na 23,3 % v roce 2008) a naopak nejvíce vzrostla vydání za služby (ze 17,8 % na 32,2 %). Růst životní úrovně domácností lze dokumentovat např. podílem domácností v roce 2008 vybavených osobním autem (64 %) nebo osobním počítačem (56 %). V roce 2008 však domácnosti tlumily své výdaje na konečnou spotřebu v očekávání ekonomické recese.

Regionálně je nejvyšší vybavenost automobily podle očekávání ve Středočeském kraji a dále také v Jihočeském a Plzeňském kraji (shodně kolem 71 %), nejvíce ale na Vysočině (73 %), nejméně pak v Moravskoslezském a Ústeckém kraji (kolem 56 %). Podrobnější regionální data o příjmech, výdajích nebo vybavenosti domácností jsou omezená z důvodu malého rozsahu výběrových šetření. Proto se nepřímo konstruují různé indexy kupní síly obyvatelstva, z nichž vyplývá nejvyšší životní úroveň v Praze a okolí, v Plzni a dalších velkých městech, naopak nejnižší úroveň na Vysočině a v periferních oblastech Moravy.

TVORBA HDP

Celková výkonnost ekonomiky se měří pomocí řady souhrnných ukazatelů, z nichž nejčastěji se uvádí tvorba hrubého domácího produktu. Příznivý vývoj reálné tvorby HDP v ČR byl v letech 1997-1999 zastaven poklesem, od roku 1999 se růst (kromě let 2001 a 2002) obnovil a kulminoval v roce 2006, kdy meziroční růst HDP (ve stálých cenách roku 2000) dosáhl 6,8 %. V druhé polovině roku 2007 však ekonomika ČR začala zpomalovat (růst za celý rok byl ještě 6,1 %), v roce 2008 růst objemu HDP propadl na 2,5 %, ale v roce 2009 meziročně poklesl o -4,2%. HDP na obyvatele v paritě kupní síly stagnovala na 80 % průměru zemí EU-27. V roce 2009 pokračovalo již druhým rokem zhoršování veřejných rozpočtů především prohlubováním deficitu vládního sektoru, zatímco rozpočty obcí a krajů se jako celek naopak vymanily z dluhů předchozích let.

V reálné tvorbě HDP podle předběžných výsledků podle krajů v roce 2009 dominovala Praha se čtvrtinovým podílem na ČR (26,1 %). Další dva kraje zajistily každý více než 10 % (Středočeský, Jihomoravský), Moravskoslezský již poklesl proti roku 2008 na 9,7% podíl. Nejmenší podíl měl Karlovarský kraj (2,0 %). Ze 14 krajů 4 svůj podíl meziročně posílily (nejvíce Praha, dále

Královéhradecký, Plzeňský a Jihočeský), 5 krajů stagnovalo a podíl 5 krajů klesl (nejvíce Moravskoslezský, dále Liberecký, Vysočina, Zlínský a Jihomoravský, tedy hlavně moravské kraje). Ve vyjádření HDP na 1 obyvatele kraje byla v roce 2009 podle předběžných údajů Praha na dvojnásobku proti ČR (762 tis. Kč v b.c. proti 346 tis. Kč), nejslabší Karlovarský kraj dále oslabil a dosáhl pouze na 68 % hodnoty ČR.

BYTOVÁ VÝSTAVBA

Dobře odráží regionální rozdíly v životní úrovni a také migrační preference. V první polovině 90. let nastal výrazný propad bytové výstavby zejména v bytových domech. Dokončovaly se převážně byty zahájené před rokem 1990 a „dno" v počtu dokončených bytů v roce 1995 (12 tis. bytů) se dokonce přiblížilo úrovni z roku 1948 (11 tis. bytů na území ČR). Od té doby ale počet dokončených bytů v podstatě pravidelně stoupal, a to až do maxima v roce 2007 na 41,6 tisíce bytů. To znamenalo nárůst proti předchozímu roku o 38 %. V roce 2008 se ale již projevila změněná situace poklesem o 8 % na 38,4 tis. zkolaudovaných bytů a stejná úroveň byla dosažena i v roce 2009 (38,5 tis. bytů).

Počty zahájených a rozestavěných bytů měly stále rostoucí trend. Nové byty byly převážně v rodinných domcích (s podílem 41 % z nových bytů z let 1997-2005), méně v bytových domech (29 %), ale významně také v přístavbách, nástavbách a přestavbách stávajících domů (26 %). Konečně nezanedbatelnou část bytů pořídily obce v domovech pro seniory (v ČR bezmála 10 tisíc, tj. 4 % z úhrnu bytové výstavby 1997-2005).

V úhrnu bytové výstavby za 10 let od roku 2000 předstihl v roce 2009 Středočeský kraj (56,8 tis. dokončených bytů) hl. m. Prahu (56,0 tis.) a s odstupem následoval další kraj s výrazným suburbanizačním efektem - Jihomoravský s 40,0 tis. bytů a Moravskoslezský (21,1 tis.); ostatní kraje nepřesáhly 20 tis. bytů. Suburbanizaci odpovídá i pohled za menší územní jednotky. Intenzita výstavby (dokončené byty v desetiletí 2000-2009 na 1000 obyv. průměrně ročně) byla největší podle očekávání v okresech Praha-západ (14,2) a -východ (12,7), dále v okresech Brno-venkov (6,0), Praha (4,8) s Jihlavou (4,8), Beroun (4,3) a dalších okresech v zázemí Prahy a okresech s velkými městy (České Budějovice 4,2). Tyto intenzity stále rostou, naopak např. okresy kolem Plzně již tempo ztrácejí. Vysoké hodnoty (kolem 3 – 4 bytů na 1000 obyv.) nalézáme však také v periferních okresech, např. Domažlice (4,2), dále Prachatice, Klatovy, Tachov, Znojmo aj., kde zřejmě šlo o kompenzační efekt dřívější podinvestovanosti a také o vliv zaměstnanosti za hranicí ČR; tyto okresy ale již také tempo výstavby zeslabují. Nejnižší intenzity byly v okresech Most, Chomutov a dalších severočeských okresech vč. okresu Česká Lípa, dále okresy Karviná a Ostrava-město (všechny pod 1,5 dok. bytů na 1000 obyv.), tedy v okresech s relativním dostatkem bytů z doby před rokem 1990, vyšší nezaměstnaností a případně zápornými migračními saldy. Patří sem ale i periferní okresy Rakovník, Louny nebo Šumperk.

Mezi dokončenými byty převažovaly byty v rodinných domech. Z bytů v bytových domech převažovaly byty určené k prodeji do osobního vlastnictví, podíl bytů pro komerční nebo sociální nájem byl zanedbatelný.

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Základní zdroj pro hodnocení, Zpráva o životním prostředí ČR 2009 (MŽP-CENIA), formuluje přehledně klíčové otázky a odpovědi a vyhodnocuje i trendy, a to již podle 39 vybraných indikátorů.

Celkově lze konstatovat, že stav životního prostředí ČR se v hlavních ukazatelích zlepšuje. Výrazné zlepšení během 90. let přešlo ke stagnaci a kolísání trendů po roce 2000, ale od roku 2006 se pozitivní trendy vesměs obnovily, mj. díky zpomalení hospodářského růstu od roku

2008. Energetická náročnost hospodářství ČR zůstává velmi vysoká kvůli vysokému podílu průmyslu na HDP a jeho struktuře (v EU nejvyšší za Estonskem), přestože od 90. let 20. století klesla cca o 20% díky "odlehčování" struktury průmyslu. Podle konečné spotřeby energie na obyvatele je ČR blízko průměru EU; absolutně klesá počínaje rokem 2007, v roce 2009 výrazně o 7,8 % díky poklesu průmyslové výroby. V roce 2009 klesla spotřeba energie ve všech formách - vedle elektřiny a tepla nejvíce u paliv o 9,5 %. Objem emisí znečišťujících látek se po roce 1990 zásadně snížil a zmenšilo se území, kde jsou překračovány imisní limity. Po stagnaci kolem roku 2000 klesají od roku 2007 emise skleníkových plynů i okyselujících látek výrazně zejména v souvislosti s ekonomickou recesí, zejména poklesem výroby elektřiny v uhelných elektrárnách, ale i modernizací zdrojů a také obnovou parku vozidel. V měrném vyjádření na obyvatele zůstává však ČR nad průměrem zemí EU. Kjótský protokol ke kontrolnímu období 2008–2012 ČR plní s rezervou.

Přes pokračující pokles emisí od roku 2000 koncentrace znečišťujících látek v ovzduší neklesají, trendy imisní zátěže jsou po roce 2000 nejednoznačné (svůj vliv mělo i zpřesňování modelů šíření škodlivin). Závažným a narůstajícím problémem je zejména výskyt vysokých koncentrací jemného prachu PM_{10}, v roce 2009 byly imisní limity PM_{10} překročeny na více stanicích než v roce 2008. Nelepší se situace u NO_2 v dopravně zatížených lokalitách. Překračování limitů pro BaP[19] je podobně koncentrováno v sídelních aglomeracích, i když podíl populace exponované BaP od roku 2007 klesá. V letech 2007-2009 se výrazně zvětšilo území, kde se nepřekračovaly imisní limity pro přízemní ozon (na 53% území státu) a zlepšila se situace u CO a těžkých kovů.

Pozitivně lze hodnotit vysoký a dále mírně rostoucí podíl zásobování obyvatel z veřejných vodovodů (92,8 % k roku 2009) při klesajících odběrech vody a ztrátách v sítích, i když pozvolněji než v 90. letech. Od 90. let se zásadně zlepšila kvalita povrchových vod, a to díky změnám v národním hospodářství a investicím do čistíren odpadních vod. Od roku 2003 probíhá další zlepšování již pozvolně výstavbou čistíren v menších obcích. V roce 2009 bylo připojeno na kanalizaci s čištěním 81,3 % obyvatel ČR.

Celková produkce odpadů v ČR je kolísavá, trend je ale příznivý, v letech 2003-2009 produkce klesla o 20 % (ovšem v kategorii nebezpečných odpadů vzrostla o 7 %). V rámci EU je ČR v evidované produkci celkových i komunálních odpadů na obyvatele výrazně pod průměrem. Klesá produkce směsného komunálního odpadu při zvyšující se úrovni třídění plastů, papíru, skla apod. Skládkování však představuje stále nejčastější způsob nakládání s komunálním odpadem (v roce 2009 to bylo 91 %).

Krajina ČR se vyznačuje vysokým zorněním, má nízkou retenční schopnost, 22% zemědělské půdy v ČR je ohroženo vodní a 8 % větrnou erozí, špatný je zdravotní stav i skladba lesů a dále klesá biodiverzita. V roce 2009 se podíl ekologicky obhospodařované půdy na zemědělském půdním fondu zvýšil na 9,4 % (v rámci EU patří ČR vysoko nad průměr), počet ekofarem se meziročně zvýšil o 38% na 2 689, ovšem za cenu expandujících vyplacených dotací.

Spotřeba průmyslových hnojiv a přípravků na ochranu rostlin po roce 1990 klesala, v letech 2000-2008 měla kolísavý, avšak celkově rostoucí trend. V roce 2009 došlo ale k výraznému propadu: u minerálních hnojiv o 38% a u přípravků o 11%.

Roste podíl zastavěných ploch, zvyšuje se fragmentace krajiny, nedaří se zásadněji řešit problém tzv. brownfieldů (průmyslových, ale i zemědělských a vojenských).

Regionální rozdíly v kvalitě životního prostředí korelují se strukturou průmyslu a mírou urbanizace v krajích. Obecně nejhorší situace je v ostravské aglomeraci a ve velkých městech, zejména v Praze a Brně, kde je vysoké znečištění ovzduší prachem, benzo(a)pyrenem, přízemním ozónem a stále roste hluková zátěž obyvatel. V měrných emisích hlavních škodlivin (na 1 km^2) podle registru zdrojů REZZO 1-4 dominují Moravskoslezský kraj (tuhé látky a CO) a

[19] benzo(a)pyren, karcinogenní produkt nedokonalého spalování, hlavně v lokálních topeništích a ve spalovacích motorech

Ústecký kraj a také okresy Sokolov a Pardubice (SO_2 a NO_x). Nejnižší míra připojení k vodovodu je v kraji Plzeňském a Středočeském, ke kanalizaci vůbec nejméně ve Středočeském, Libereckém a Pardubickém. V krajích s největšími problémy byly také soustředěny největší investice do životního prostředí.

Tab. 1.1 Regionální rozdíly základních makroekonomických ukazatelů - souhrnný pohled

ČR, kraje (NUTS 3), regiony soudržnosti (NUTS 2)	Hrubý domácí produkt (HDP) na 1 obyvatele									Hr. přid. hodnota na zaměstnanou os.[1]			Tvorba HPH v odvětví NH (%, skup. OKEČ)[2]			
	(v tis. Kč, b.c.)						v PPS, EU27=100			celkem (tis. Kč)	ČR=100		A-B	C-F	G-I	J-K
	2004	ČR=100	2008	ČR=100	2009	ČR=100	2004	2008	2009	2009	2004	2009	2009	2009	2009	2009
ČR celkem	**275 770**	**100**	**353 701**	**100**	**345 601**	**100**	**75**	**80**	**80**	**622,7**	**100**	**100**	**2,3**	**37,7**	**24,1**	**18,3**
ČR bez Prahy	**238 102**	**86**	**300 030**	**85**	**289 693**	**84**	**65**	**68**	**67**	**558,2**	**91**	**90**	**3,0**	**44,2**	**22,1**	**13,0**
Praha	567 946	206	756 883	214	761 596	220	154	172	177	925,2	144	149	0,3	19,4	29,9	33,4
Středočeský	262 192	95	325 996	92	317 199	92	71	74	74	613,9	100	99	2,8	45,3	26,3	11,8
Jihočeský	246 523	89	298 052	84	298 058	86	67	68	69	551,2	91	89	4,0	43,9	21,3	12,3
Plzeňský	265 681	96	300 594	85	299 846	87	72	68	70	537,0	93	86	2,9	44,7	20,7	14,2
Karlovarský	214 218	78	243 860	69	233 629	68	58	55	54	446,1	77	72	2,3	40,3	22,9	10,5
Ústecký	226 991	82	283 933	80	275 653	80	62	64	64	574,3	92	92	1,5	49,0	19,5	10,6
Liberecký	221 558	80	257 638	73	240 057	69	60	58	56	474,1	81	76	1,3	44,1	20,7	13,7
Královéhradecký	247 572	90	295 834	84	291 241	84	67	67	68	551,3	93	89	3,4	43,9	20,5	11,9
Pardubický	231 273	84	294 153	83	286 518	83	63	67	67	546,8	86	88	3,6	43,2	22,7	13,5
Vysočina	235 264	85	277 913	79	270 743	78	64	63	63	524,7	90	84	6,1	50,3	19,5	9,7
Jihomoravský	251 841	91	344 098	97	330 145	96	68	78	77	605,1	94	97	2,7	35,8	24,9	18,9
Olomoucký	216 033	78	266 339	75	260 450	75	59	60	61	511,4	89	82	4,8	40,8	20,0	12,7
Zlínský	219 514	80	299 589	85	286 977	83	60	68	67	551,4	84	89	3,3	49,3	20,1	10,9
Moravskoslezský	226 089	82	305 458	86	281 634	81	61	69	65	567,9	95	91	1,7	46,8	20,8	12,4
Praha	567 946	206	756 883	214	761 596	220	154	172	177	925,2	144	149	0,3	19,4	29,9	33,4
Střední Čechy	262 192	95	325 996	92	317 199	92	71	74	74	613,9	100	99	2,8	45,3	26,3	11,8
Jihozápad	255 481	93	299 251	85	298 904	86	69	68	69	544,3	92	87	3,5	44,3	21,0	13,2
Severozápad	223 541	81	273 114	77	264 341	76	61	62	61	537,5	88	86	1,7	47,0	20,4	10,6
Severovýchod	234 492	85	284 185	80	274 757	80	64	64	64	527,9	87	85	2,9	43,7	21,4	12,9
Jihovýchod	246 683	89	323 565	91	311 763	90	67	73	72	581,1	93	93	3,6	39,7	23,4	16,4
Střední Morava	217 705	79	282 280	80	273 169	79	59	64	63	530,8	86	85	4,1	45,0	20,1	11,8
Moravskoslezsko	226 089	82	305 458	86	281 634	81	61	69	65	567,9	95	91	1,7	46,8	20,8	12,4

[1] zaměstnané osoby celkem = pracující celkem v hlavním pracovním poměru (včetně sebezaměstnaných) dle místa pracoviště

[2] OKEČ A-B: zahrnuje zemědělství, lesnictví a rybářství
OKEČ C-F: zahrnuje průmysl a stavebnictví
OKEČ G-I: Obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro os. potřebu a převáž. pro domácnost; Ubytování a stravování; Doprava, skladování a spoje
OKEČ J-K: Finanční zprostředkování; Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelské činnosti

Tab. 1.2 Regionální rozdíly základních ukazatelů vědy, výzkumu a info. společnosti - souhrnný pohled*)

ČR, kraje	Zaměstnanci ve vědě a výzkumu (přepočtené osoby)				Celkové výdaje na VaV podle sektorů provádění (mil. Kč)				Výdaje na VaV jako % z HDP v regionu[1]		Podíl obyvatel ve věku 16 a více let využívajících vybrané IT (%)[3]					
	celkem		z toho v podnikatelském sektoru		podnikatelský sektor[1]		vládní sektor a VOŠ+VŠ[1]				osobní počítač		internet		internet k elektr. nákup.	
	2005	2009	2005	2009	2009	2008=100	2009	2008=100	2009	trend[2]	2005 - 2007	2008 - 2010	2005 - 2007	2008 - 2010	2005 - 2007	2008 - 2010
ČR celkem	**43 370**	**50 961**	**21 782**	**25 884**	**33 218**	**99**	**21 858**	**107**	**1,53**	↔	**47,0**	**60,6**	**39,4**	**57,3**	**10,8**	**22,8**
ČR bez Prahy	**25 786**	**31 214**	**15 937**	**19 833**	**25 697**	**108**	**8 673**	**111**	**1,29**	↑	.	.	.	.	.	.
Praha	17 584	19 747	5 845	6 050	7 520	77	13 185	105	2,21	↓	58,6	71,2	53,1	69,2	19,2	29,7
Středočeský	4 513	5 230	3 434	4 107	8 970	103	1 080	105	2,56	↔	49,4	62,8	41,1	60,1	10,6	23,7
Jihočeský	1 644	2 050	693	899	1 074	109	1 012	104	1,12	↑	45,5	59,9	36,8	53,9	9,8	26,0
Plzeňský	1 432	1 951	717	1 047	1 170	92	429	88	0,93	↑	46,4	61,7	37,6	59,4	7,0	23,5
Karlovarský	70	107	63	102	91	94	1	87	0,13	↔	47,5	61,0	35,2	58,4	7,7	20,2
Ústecký	697	736	544	498	511	75	141	108	0,28	↔	39,3	52,3	31,5	48,6	9,9	23,2
Liberecký	1 295	1 270	856	953	1 091	83	235	120	1,26	↔	43,5	48,9	34,8	45,9	7,9	12,8
Královéhradecký	1 365	1 750	809	1 397	1 173	136	479	137	1,02	↑	48,0	61,1	40,8	57,9	10,0	21,1
Pardubický	1 936	2 092	1 704	1 783	1 698	95	241	115	1,31	↔	49,1	59,5	43,3	56,6	13,1	19,7
Vysočina	699	648	675	630	634	93	11	66	0,46	↔	46,8	59,5	39,3	55,9	12,8	27,4
Jihomoravský	6 036	8 387	2 694	3 848	4 610	149	3 499	119	2,14	↑	47,9	62,0	40,8	58,2	10,5	22,9
Olomoucký	2 058	1 996	1 129	1 144	966	116	641	109	0,97	↔	37,5	57,3	31,1	52,3	8,4	18,4
Zlínský	1 665	1 807	1 248	1 607	1 400	97	183	97	0,93	↔	42,7	61,1	35,5	58,4	6,4	21,8
Moravskoslezský	2 376	3 191	1 370	1 819	2 309	118	719	102	0,86	↔	45,1	58,3	36,8	54,4	9,6	19,6

*) podle sídla zpravodajské jednotky

[1] výdaje jsou uvedeny v cenách běžného roku

[2] vyjádřeno proti průměru z předchozích 5 let (2004-2008), relativní růst / stagnace / pokles

[3] Z důvodu vyšší reprezentativnosti jsou údaje v ČR a krajském členění publikovány jako vážený aritmentický průměr tříletých období

Tab. 1.3 Regionální rozdíly základních ukazatelů vybraných ekonomických odvětví - souhrnný pohled

Zdroj: MF (ceny nemovitostí), MD (přeprava zboží a osob), MPO (stavební práce), (ČSÚ (ostatní údaje)

ČR, kraje	Souhrn. zeměděls. účet (mil.Kč, b.c.), dle produkce				Tržby v průmyslu na 1 zaměstnance[1] (tis. Kč, b.c.)		Stav. práce dle dodavat. smluv na obyv., tis.Kč,b.c				Průměrné kupní ceny (v běžných cenách)				Přeprava v rámci kraje				Počet přenocování hostů v HUZ[3] na obyv.	
	rostlinné		živočišné				celken[2]		výstavba, moderniz., rekonstr. byt. budov[2]		rodinných domů		bytů		z toho druh dopravy: nákladní silniční		osobní železniční			
	abs.	index	abs.	index							kč/m^3		tis. kč/m^2		mil t	index	mil. os	index		
	2009	2008 =100	2009	2008 =100	2009	2008 =100	2009	2008 =100	2009	2008 =100	2008	2009	2008	2009	2009	2008 =100	2009	2008 =100	2010	trend[3]
ČR celkem	**51 094**	**82**	**42 247**	**81**	**3 059**	**99**	**29,3**	**92**	**4,0**	**76**	**2398**	**2506**	**22,2**	**21,6**	**261,3**	**84**	**123,5**	**93**	**3,51**	↓
ČR bez Prahy	**.**	**.**	**.**	**.**	**2 919**	**97**	**26,0**	**94**	**2,9**	**73**	**2363**	**2474**	**19,4**	**19,1**	**243,2**	**85**	**100,0**	**91**	**2,68**	↓
Praha	10 969	83	5 976	79	4 355	104	53,5	83	12,5	79	7974	7556	51,9	48,0	18,1	76	23,4	101	9,68	↔
Středočeský					4 623	100	27,0	101	3,4	75	3435	3521	23,4	23,2	40,9	95	9,0	94	1,34	↓
Jihočeský	4 476	80	5 456	80	2 211	92	31,0	90	2,8	65	2237	2362	16,4	16,0	16,7	103	4,6	92	4,25	↓
Plzeňský	3 402	80	4 055	83	2 961	96	25,1	84	2,9	68	2103	2179	20,7	20,0	16,3	74	6,8	92	2,42	↓
Karlovarský	704	79	576	77	1 584	100	37,7	120	3,1	93	2227	2253	15,3	15,0	11,1	103	3,0	91	13,72	↓
Ústecký	3 792	79	1 363	74	4 308	90	31,3	112	1,9	90	1942	2144	10,3	10,8	21,5	69	8,0	93	1,05	↓
Liberecký	916	77	871	84	2 441	106	20,5	90	1,3	33	2323	2609	19,0	18,2	7,6	70	4,1	91	5,02	↓
Královéhradec.	3 559	83	3 366	85	1 830	97	22,9	108	2,4	68	2158	2371	20,4	20,8	12,7	93	6,3	96	5,65	↓
Pardubický	3 435	88	3 491	80	3 769	106	21,6	84	2,5	84	1873	2057	20,8	20,5	12,7	82	5,0	91	1,86	↓
Vysočina	4 817	83	5 516	78	2 009	92	22,0	89	2,5	73	1712	1777	17,9	16,6	15,8	93	2,9	91	1,66	↓
Jihomoravský	6 724	82	4 681	82	2 260	93	28,8	89	4,3	81	2300	2445	27,8	26,6	26,4	79	22,0	88	1,77	↓
Olomoucký	3 745	79	2 530	79	1 972	93	21,1	87	3,5	89	1828	1941	20,9	19,3	18,5	100	8,7	94	2,21	↓
Zlínský	1 913	81	1 998	80	2 690	103	20,9	94	2,9	89	2130	2080	21,3	20,4	9,8	95	5,7	86	2,66	↓
Moravskoslez.	2 643	79	2 369	88	2 781	92	25,7	87	2,7	60	2182	2389	17,3	16,2	33,4	77	13,9	91	1,39	↓

[1] zahrnuje tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy podle kraje sídla podniku, zahrnuty jen podniky se 100 a více zaměstnanci (fyz. osoby)

[2] zahrnuje stavební práce v tuzemsku podle místa stavby (podniky s 20 a více zaměstnanci, ve fyzických osobách)

[3] porovnáno proti průměru z předchozích 3 let (2007-2009), relativní růst / stagnace / pokles; HUZ= hromadná ubytovací zařízení

Tab. 1.4 Regionální rozdíly základních demografických ukazatelů - souhrnný pohled

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR (cizinci), ČSÚ (ostatní data)

ČR, kraje, velikostní skupiny obcí	Počet obyvatel	Přírůstek na 1 000 obyvatel				Úhrnná plodnost	Naděje dožití při narození (roky)[2]		Rozvody na 100 sňatků		Potraty na 100 narozených		Index stáří[3]	Index ekonomic. zatíž.[4]	Bydlící cizinci[5]		z toho s trval. pobytem	
		přiroz. měnou		vnitřní migrací											abs. (v tis.)	index	abs. (v tis.)	index
	31.12. 2010	2009	trend[1]	2009	trend[1]	2009	2008-2009 muži	2008-2009 ženy	2009	trend[1]	2009	trend[1]	31.12.2010		31.12. 2010	31.12. 2009 =100	31.12. 2010	31.12. 2009 =100
ČR celkem	**10 532 770**	**1,0**	↑	**x**	**x**	**1,49**	**74,1**	**80,1**	**60,9**	↔	**34,2**	↓	**107,8**	**42,7**	**425,3**	**98**	**190,0**	**105**
Praha	1 257 158	1,7	↑	-2,0	↔	1,37	76,2	80,8	50,3	↓	31,2	↓	127,6	41,3	148,8	100	57,2	107
Středočeský	1 264 978	2,0	↑	9,0	↔	1,58	74,0	79,9	61,5	↔	34,0	↔	94,8	43,5	57,8	99	24,3	107
Jihočeský	638 706	0,9	↑	0,3	↔	1,49	74,5	80,1	60,3	↔	33,6	↔	106,8	42,9	15,1	98	7,7	105
Plzeňský	572 045	1,0	↑	1,1	↓	1,51	74,5	80,2	61,0	↔	38,2	↓	113,4	43,2	25,2	91	10,7	104
Karlovarský	307 444	0,9	↔	-6,2	↓	1,50	72,7	79,1	83,1	↑	42,0	↓	98,1	41,0	19,6	100	11,6	100
Ústecký	836 045	0,9	↑	-2,3	↓	1,58	72,0	78,5	71,1	↑	47,5	↔	91,2	41,5	30,7	96	15,8	102
Liberecký	439 942	2,0	↑	-0,4	↔	1,58	73,9	80,1	66,9	↔	38,2	↓	97,1	42,3	16,8	97	8,6	104
Královéhradec.	554 803	0,6	↑	-0,6	↑	1,56	75,1	80,6	66,0	↔	35,9	↓	113,4	44,9	14,9	97	7,1	103
Pardubický	517 164	1,2	↑	-0,5	↓	1,48	74,7	80,5	61,2	↑	29,1	↓	107,1	43,8	12,1	101	4,5	107
Vysočina	514 569	0,7	↔	-2,3	↓	1,45	74,8	81,0	52,9	↔	30,4	↓	109,6	43,7	8,0	93	3,8	107
Jihomoravský	1 154 654	1,4	↑	0,4	↑	1,49	74,5	80,8	58,0	↔	28,5	↓	114,8	43,4	36,1	97	16,2	106
Olomoucký	641 681	0,7	↑	-1,6	↔	1,48	73,9	80,0	61,6	↔	29,6	↓	110,3	43,0	9,5	100	5,4	103
Zlínský	590 361	-0,1	↔	-0,7	↔	1,39	73,4	80,5	56,9	↔	31,6	↔	115,7	43,3	8,0	99	4,6	102
Moravskoslezs.	1 243 220	0,0	↔	-2,2	↔	1,47	72,4	79,4	62,4	↓	34,5	↓	105,8	41,9	22,6	95	12,6	101
Municipalities by population:																		
do 499	835 076	-0,3	↑	8,7	↑	1,57	.	.	52,6	↑	27,3	↓	105,5	44,0	15,8	.	.	.
500 - 999	953 015	1,0	↑	7,9	↔	1,53	.	.	60,1	↑	27,3	↓	94,5	42,8	19,3	.	.	.
1 000 - 1 999	1 009 475	1,6	↑	7,9	↑	1,53	.	.	61,9	↑	28,5	↓	91,6	42,5	22,0	.	.	.
2 000 - 4 999	1 219 378	0,8	↑	3,5	↔	1,50	.	.	62,3	↔	31,8	↓	96,6	43,0	31,5	.	.	.
5 000 - 9 999	960 042	1,2	↑	-1,3	↓	1,52	.	.	64,5	↔	34,8	↓	104,2	43,7	25,4	.	.	.
10 000 - 19 999	967 742	0,9	↑	-4,7	↔	1,47	.	.	69,7	↔	41,1	↓	107,3	42,5	32,7	.	.	.
20 000 - 49 999	1 181 739	1,1	↑	-6,6	↔	1,46	.	.	66,3	↔	41,1	↓	109,7	41,6	39,8	.	.	.
50 000 - 99 999	1 103 259	0,6	↑	-5,0	↔	1,48	.	.	65,0	↔	44,2	↓	117,2	43,3	38,6	.	.	.
100 000 a více	2 303 044	1,5	↑	-3,2	↔	1,45	.	.	53,7	↓	31,8	↓	126,4	42,3	200,2	.	.	.

[1] vyjádřeno proti 5-letému průměru (2004-2008)

[2] průměr za dvouleté období

[3] počet obyvatel ve věku 65 a více let na 100 obyvatel mladších 15-ti let

[4] součet počtu obyvatel ve věku 65 a více let a mladších 15-ti let na 100 obyvatel ve věku 15-64 let

[5] bez azylantů

Tab. 1.5 Regionální rozdíly základních ukazatelů trhu práce - souhrnný pohled

Zdroj: MPSV (nezaměstnanost, rekvalifikace, zaměstnanost cizinců), ČSÚ (ostatní údaje - Výběrové šetření pracovních sil)

ČR, kraje	Míra ekonomické aktivity obyvatel v roce 2010				% ze všech zaměstnaných osob v roce 2010		OSVČ a zaměstnavatelé na 100 zaměstnaných osob		Míra (%) registrované nezaměstnanosti		Nezaměstnaní na 1 volné prac. místo		Registrovaní nezaměstnaní > 1 rok (%)		Absolventi rekvalifikací[2]		Zaměstnaní cizinci[3] k 31.12.2010	
	ve věku 20-64 let		ve věku 55-64 let		v třídě KZAM 1-3[1]	v třídě KZAM 8-9[1]											absolutně (v tis.)	Index 31.12. 2009 = 100
	muži	ženy	muži	ženy			2009	2010	31.12 2009	31.12 2010	31.12 2009	31.12 2010	31.12 2009	31.12 2010	2009	2010		
ČR celkem	**84,9**	**66,4**	**62,5**	**38,0**	**40,7**	**20,0**	**16,2**	**17,1**	**9,2**	**9,6**	**17,4**	**18,2**	**23,0**	**31,8**	**35 014**	**62 005**	**306,4**	**96,2**
ČR bez Prahy	**84,5**	**65,9**	**60,7**	**35,8**	**37,4**	**21,7**	**15,3**	**16,3**	**10,1**	**10,4**	**22,7**	**21,1**	**23,6**	**32,5**	**34 168**	**60 194**	**205,8**	**97,6**
Praha	88,0	69,6	76,0	53,0	62,0	8,6	21,9	22,2	3,7	4,1	3,5	5,8	11,5	20,8	846	1 811	100,5	93,5
Středočeský	86,5	66,7	65,1	39,6	39,8	20,4	18,3	19,1	7,0	7,7	14,9	15,2	18,1	26,8	2 188	3 867	42,9	86,0
Jihočeský	85,1	65,8	62,3	35,1	36,1	22,7	13,7	16,2	7,8	8,5	18,2	16,0	16,3	23,3	1 911	4 124	10,6	100,6
Plzeňský	85,1	67,5	63,1	38,7	35,7	22,2	14,9	15,5	8,2	8,2	12,9	12,6	19,6	28,5	1 240	3 340	21,8	96,0
Karlovarský	85,8	70,7	63,2	43,3	30,2	26,4	13,9	14,1	11,1	11,4	23,3	26,6	27,6	36,3	845	1 827	9,7	97,9
Ústecký	84,0	62,7	59,3	29,7	33,5	25,1	13,0	14,6	13,6	13,9	34,8	27,7	32,1	38,9	3 524	6 523	14,4	101,9
Liberecký	85,0	63,5	61,0	36,0	36,8	21,7	16,6	17,4	11,2	10,5	21,9	18,1	22,8	33,5	1 749	3 251	11,6	100,9
Královéhradec.	84,3	66,7	60,8	35,8	41,1	21,0	17,7	18,2	8,0	8,4	17,5	18,1	14,4	22,5	2 078	3 263	11,9	99,2
Pardubický	84,3	66,1	57,6	38,7	37,0	22,1	13,6	16,0	9,6	9,9	14,8	12,6	20,5	28,5	1 072	2 572	11,7	101,3
Vysočina	85,2	66,8	60,4	33,7	31,8	24,2	13,7	14,9	10,3	10,7	37,5	32,1	21,8	31,0	2 925	4 104	5,9	99,4
Jihomoravský	84,3	67,9	63,5	39,9	43,3	17,1	16,5	17,9	10,6	10,9	21,7	23,5	24,1	32,9	5 566	7 924	34,3	103,4
Olomoucký	82,4	64,1	58,1	32,3	34,4	22,7	16,4	16,2	12,2	12,5	50,1	34,8	20,2	33,1	1 879	4 651	5,7	103,9
Zlínský	83,5	66,1	59,4	35,6	36,9	22,7	16,0	16,6	10,8	10,7	27,0	26,8	22,6	34,7	2 585	4 261	7,2	104,3
Moravskoslez.	83,2	64,7	55,1	31,4	37,8	21,8	12,8	13,4	12,1	12,4	29,2	25,9	30,1	38,0	6 606	10 487	18,2	105,5

[1] KZAM 1-3: Zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci; Vědečtí a odborní duševní pracovníci; Techničtí, zdravot. a pedagog. prac. (vč. příbuz. oborů)
KZAM 8-9: Obsluha strojů a zařízení; Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci

[2] jde o registrované uchazeče o zaměstnání kteří v průběhu roku úspěšně dokončili rekvalifikaci

[3] Zaměstnaní cizinci v evidenci úřadů práce (především cizinci v postavení zaměstnanců) a cizinci s platným živnostenským oprávněním

Tab. 1.6 Regionální rozdíly základních ukazatelů sociální soudržnosti - souhrnný pohled

Zdroj: MPSV (důchody, podpora v nezaměstnanosti, státní sociální podpora), ČSÚ (ostatní data)

ČR, kraje	Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele				Čistý provoz. přebytek a smíšený důchod na 1 obyv.[1]		Náhrady zaměstnancům na 1 obyv.[2]		Prům. starob. důchod (v Kč)[3]	Prům. podpora v nezaměstnanosti (v Kč)[4]	Vyplacené sociální příplatky (Kč/obyv.)[5]		Vyplacené příspěvky na bydlení (Kč/obyv.)[5]		% domácn. dle vztahu příjmu k ŽM v r.2009[6]		% domácn. vycházejících se svým příjmem s obtížemi[7]	
	absolutně		index												< 1,5 nás. ŽM	< 2,5 nás. ŽM		
	v tis. kč		ČR=100		ČR=100		ČR=100				ČR=100		ČR=100					
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2010	2010	2004	2009	2004	2009			2005	2010
ČR celkem	**136,8**	**179,9**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**10 123**	**5 720**	**100**	**100**	**100**	**100**	**7,1**	**25,1**	**29,5**	**27,6**
ČR bez Prahy	**130,3**	**172,9**	**95**	**96**	**94**	**95**	**94**	**95**	**10 028**	**5 616**	**107**	**108**	**107**	**102**	**7,2**	**26,2**	**29,5**	**28,1**
Praha	187,1	232,3	137	129	147	140	145	135	10 817	7 203	46	38	45	85	6,2	17,7	29,6	24,2
Středočeský	147,5	187,4	108	104	116	109	105	105	10 184	6 056	83	70	64	44	5,6	21,2	31,8	25,8
Jihočeský	132,1	178,2	97	99	100	102	95	100	10 014	5 576	91	92	80	71	5,4	22,9	20,8	23,5
Plzeňský	138,0	179,7	101	100	97	94	104	102	10 075	5 854	76	70	68	51	2,6	19,1	30,3	33,5
Karlovarský	124,1	162,3	91	90	86	82	93	92	9 925	5 431	121	150	122	141	6,2	26,4	30,4	25,9
Ústecký	120,6	163,3	88	91	73	76	93	93	10 047	5 504	152	183	179	202	10,9	33,5	30,9	30,1
Liberecký	128,9	167,5	94	93	94	96	94	89	10 056	5 786	108	120	93	117	8,6	27,8	33,6	31,4
Královéhradecký	131,4	173,0	96	96	101	105	91	91	10 003	5 462	94	95	84	72	5,1	21,5	28,0	22,8
Pardubický	128,2	171,7	94	95	91	95	92	94	9 909	5 504	109	97	97	70	6,9	28,1	23,6	33,7
Vysočina	130,3	169,9	95	94	96	90	92	93	9 847	5 659	102	87	93	57	2,9	16,8	25,0	22,0
Jihomoravský	132,7	176,3	97	98	100	102	94	95	10 003	5 670	103	97	103	112	8,0	29,2	31,2	26,1
Olomoucký	124,6	166,2	91	92	98	95	87	88	9 829	5 463	115	111	114	89	8,3	29,5	26,9	30,2
Zlínský	126,2	168,4	92	94	95	103	87	88	9 900	5 402	100	87	90	73	7,4	25,6	26,4	29,3
Moravskoslezský	121,9	167,6	89	93	74	78	92	95	10 194	5 452	127	146	158	173	10,4	31,7	34,6	31,1

[1] jde o zisky podnikatel. subjektů, vč. drobných podnikatelů, které jsou souhrnem důchodu z podnikání (zisku) a důchodu z prac. činnosti (mzdy) pro vlastní podnik

[2] zahrnují především platy a mzdy vyplacené zaměstnavateli

[3] vyjadřuje stav v prosinci 2010

[4] vyjadřuje stav 31.12. 2010

[5] v rámci systému státní sociální podpory (včetně zpětně vyplacených dávek), jsou přiznávány domácnostem s nízkými příjmy

[6] průměrné ŽM na domácnost v r. 2009 bylo v ČR 6 493 Kč (max: Vysočina 6 776, min: Praha 5 878 kč), příjmem se rozumí čistý příjem po odečtení nákladů na bydler

[7] % ze všech odpovědí domácností (domácnost uvedla, že se svými příjmy vychází s velkými obtížemi, nebo s obtížemi)

Tab. 1.7: Regionální rozdíly základních ukazatelů životního prostředí - souhrnný pohled

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav (emise), ČSÚ (ostatní data)

ČR, kraje	Měrné emise hlavních znečišťujících látek v t/km² (REZZO 1-4)[1]								Podíl (%) čištěných odpad. vod z vypoušt.[3]		Obyvat. (%) napojení na		Ztráty vody v síti (%)[4]		Produkované odpady/obyv.[5]		Nakládání s odpady[5,6] (%,2007-9)		Pořízené investice na ochranu ŽP (Kč / obyv.)[7]	
	tuhé látky		SO_2		NO_x		CO				veřej. vodo-vod	veřej. kanal. s ČOV			v pod-nicích	komu-nální	recy-klace	skládko-vání		
	2009	trend[2]	2009	trend[2]	2009	trend[2]	2009	trend[2]	2009	trend[2]	2009	2009	2009	trend[2]	v t	v kg			2004-2006	2007-2009
															2009	2009				
ČR celkem	**0,78**	↔	**2,21**	↓	**3,20**	↓	**5,31**	↓	**95,2**	↔	**92,8**	**76,3**	**19,3**	↓	**1,96**	**315**	**17,5**	**16,5**	**1 984**	**2 036**
ČR bez Prahy	**0,75**	↔	**2,21**	↓	**3,11**	↓	**5,11**	↓	**94,4**	↔	**91,8**	**73,2**	**18,9**	↔	**1,54**	**317**	**18,7**	**18,6**	**2 016**	**2 120**
Praha	4,36	↓	3,40	↓	16,34	↓	36,98	↓	99,9	↔	100,0	99,0	21,1	↓	5,06	302	14,1	10,3	1 739	1 408
Středočeský	0,99	↔	1,95	↓	3,36	↓	5,26	↓	98,2	↔	83,5	66,2	19,5	↓	1,06	364	9,0	29,5	3 409	2 517
Jihočeský	0,49	↔	0,98	↔	1,34	↔	2,52	↔	95,5	↑	92,3	77,8	18,3	↓	1,95	283	13,9	7,6	1 205	1 882
Plzeňský	0,59	↔	1,43	↔	1,64	↓	2,89	↓	93,0	↔	81,4	70,7	16,3	↔	2,00	311	24,8	18,1	1 536	4 068
Karlovarský	0,61	↔	2,76	↓	3,32	↔	2,80	↔	99,3	↔	98,1	90,2	16,3	↔	0,58	311	5,1	26,4	1 600	1 484
Ústecký	0,93	↓	11,69	↓	11,77	↓	4,80	↓	93,9	↔	94,6	77,5	26,2	↔	2,46	335	13,4	12,2	2 366	2 131
Liberecký	0,66	↔	0,90	↓	1,44	↓	3,63	↓	98,6	↔	88,5	66,1	25,0	↓	0,55	284	6,3	18,9	1 054	2 591
Královéhrad.	0,77	↔	1,25	↓	1,81	↓	3,76	↓	91,4	↓	91,6	66,3	23,5	↔	0,61	280	11,7	30,9	1 598	1 932
Pardubický	0,73	↔	2,59	↓	3,57	↓	3,69	↓	96,9	↑	95,9	65,4	17,9	↔	0,82	283	13,0	38,2	2 492	1 685
Vysočina	0,75	↔	0,40	↔	1,96	↔	3,47	↓	82,8	↑	93,7	70,4	15,3	↓	0,63	340	2,7	50,4	2 101	1 607
Jihomoravský	0,73	↔	0,55	↔	2,61	↔	4,45	↔	96,5	↔	95,6	82,5	17,1	↓	2,68	297	25,0	13,2	2 198	2 053
Olomoucký	0,66	↔	0,87	↓	2,09	↓	3,47	↓	95,6	↔	89,4	71,3	18,0	↓	0,89	333	16,9	21,1	1 896	1 209
Zlínský	0,61	↔	1,39	↓	2,00	↓	3,33	↓	93,3	↔	91,1	74,1	17,9	↓	1,01	318	9,6	27,1	1 334	1 784
Moravskoslez.	1,20	↓	4,06	↓	4,95	↓	23,49	↓	91,8	↔	97,9	73,8	14,5	↓	2,17	325	33,4	15,4	1 731	2 119

[1] zahrnuje velké, střední, malé i mobilní zdroje (v poslední kategorii jde především o emise z dopravy); data za rok 2009 jsou předběžná

[2] vyjádřeno proti průměru z předchozích 5 let

[3] odpadní vody zahrnují splaškové, průmyslové a ostatní vody, nezahrnují naopak srážkovou (balastní) vodu (ta tvoří 40 % veškeré čištěné vody)

[4] vyjadřuje podíl nefakturované vody (z důvodu ztrát v trubní síti) na celkové vyrobené vodě určené k realizaci

[5] dle sídla podniku

[6] započítány jen podnikové odpady se kterými bylo v daném roce nakládáno, tj. vyprodukované, odebrané ze skladu a dovezené ze zahraničí

[7] údaj představuje roční průměr (z cen běžného roku), územní zatřídění je provedeno podle kraje místa investice

Tab. 1.8 Regionální rozdíly ukazatelů charakterizujících vnější vztahy regionu - souhrnný pohled

Zdroj: ČNB (zahraniční investice), ČSÚ (ostatní data)

ČR, kraje	Stav PZI[1] (tis.Kč, b.c. na obyv., k 31.12.)		Podíl (%) aktivních podniků pod zahraniční kontrolou v odvětví[2] (k 31.12.)				Vývoz zboží z kraje do zahraničí[3]						Složení vývozu v r. 2010 dle zemí (%)			Zahraničí hosté v hromad. ubyt. zařízeních (v tis.)			
							2008		2009		2010					celkem		z toho z Německa	
	2004	2009	průmysl		tržní služby		(mld Kč, b.c.)	v %	(mld Kč, b.c.)	v %	(mld Kč, b.c.)	v %	EU-27	Německo	Slovensko	2010	2009 =100	2010	2009 =100
			2005	2010	2005	2010													
ČR celkem	**125,3**	**220,0**	**22,3**	**28,9**	**18,3**	**25,2**	**2 474**	**100**	**2 139**	**100**	**2 516**	**100**	**83,8**	**31,9**	**8,8**	**6 334**	**105,0**	**1 348**	**96,8**
ČR bez Prahy	**75,4**	**121,6**	**22,2**	**28,8**	**11,1**	**16,8**	**2 351**	**95,0**	**2 028**	**94,8**	**2 393**	**95,1**	**83,7**	**31,8**	**8,3**	**2 217**	**99,7**	**745**	**92,0**
Praha	511,4	949,0	23,2	29,8	32,0	39,3	123	5,0	111	5,2	123	4,9	86,8	33,3	18,4	4 117	108,1	603	103,5
Středočeský	112,4	219,5	24,2	32,0	17,0	23,4	481	19,5	429	20,1	487	19,4	86,4	31,0	5,0	143	96,2	42	109,7
Jihočeský	66,3	130,4	33,4	38,8	13,2	18,4	101	4,1	86	4,0	93	3,7	88,6	40,7	4,4	288	101,6	60	83,9
Plzeňský	86,0	124,9	38,9	47,0	14,0	19,7	234	9,5	200	9,3	203	8,1	92,4	56,4	2,6	154	106,8	67	97,0
Karlovarský	50,7	72,1	30,4	41,3	16,0	19,7	51	2,1	42	1,9	52	2,1	89,2	56,8	3,7	458	100,4	246	92,1
Ústecký	92,2	124,2	28,4	36,0	8,8	16,2	159	6,4	130	6,1	152	6,0	88,8	41,2	7,9	98	93,4	50	90,8
Liberecký	102,0	133,0	21,4	26,5	7,3	11,9	90	3,6	79	3,7	89	3,5	84,1	42,8	5,0	148	89,6	78	86,8
Královéhradecký	47,2	65,1	19,4	25,7	6,4	11,0	99	4,0	83	3,9	103	4,1	72,4	33,0	4,9	208	92,9	96	86,2
Pardubický	68,7	76,6	14,0	22,5	6,9	13,6	189	7,6	175	8,2	236	9,4	83,7	22,1	3,6	46	97,9	12	102,8
Vysočina	64,7	113,2	18,4	25,1	9,7	13,2	100	4,1	77	3,6	94	3,7	84,0	38,1	5,9	47	97,7	14	104,9
Jihomoravský	81,0	115,9	20,0	26,1	14,3	19,6	174	7,0	155	7,2	167	6,7	80,7	25,6	11,1	380	109,1	43	100,9
Olomoucký	53,2	52,0	16,0	21,5	7,1	12,3	97	3,9	72	3,3	79	3,1	81,7	28,5	9,8	89	108,6	13	93,5
Zlínský	48,9	66,9	17,0	19,4	10,2	12,9	118	4,8	98	4,6	115	4,6	81,9	36,5	10,2	58	97,8	10	92,0
Moravskoslezský	65,2	138,4	14,0	22,5	5,4	13,4	260	10,5	226	10,6	277	11,0	85,8	22,3	11,1	101	89,4	13	90,9

[1] PZI = přímé zahraniční investice

[2] jsou zahrnuty jen podniky s 20 a více zaměstnanci se sídlem v kraji. Tržní služby = OKEČ G-K (nezahrnují mj. školství, zdravotnictví a veř. správu)

[3] údaje jsou vypočteny podle kraje původu zboží, část vývozu nebylo možno územně specifikovat, v r. 2008 (8,0 %), 2009 (8,2 %) a 2010 (9,8 %)

Změna počtu obyvatel mezi roky 1999 - 2009
Population change 1999 -2009

Minimum: Plzeň-jih -9,2 %
Maximum: Praha-východ 51,1 %
Česká republika: 2,2 %

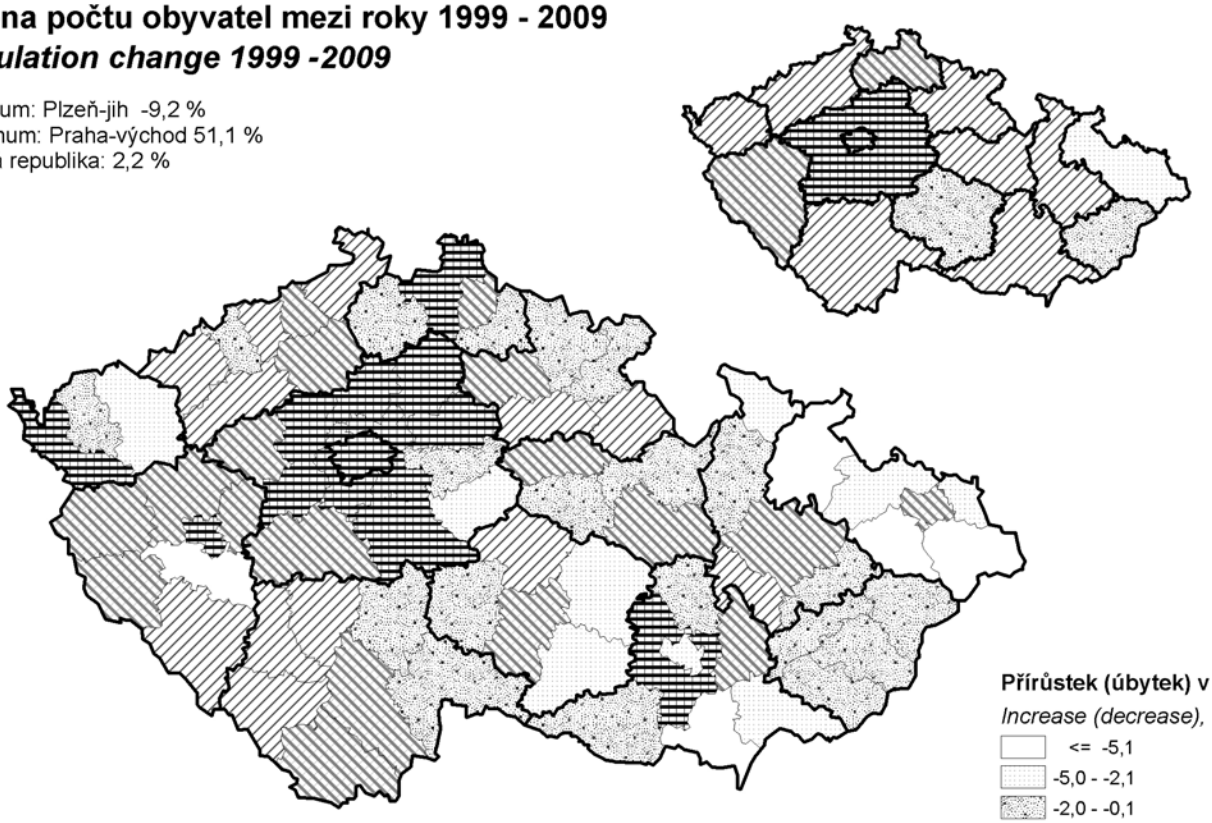

Zdroj: Český statistický úřad
Source: Czech Statistical Office

Míra reg. nezaměstnanosti k 31. 12. 2009
Registered unemployment rate on 31 Dec 2009

Minimum: Praha-východ 3,4 %
Maximum: Jeseník 16,9 %
Česká republika: 9,2 %

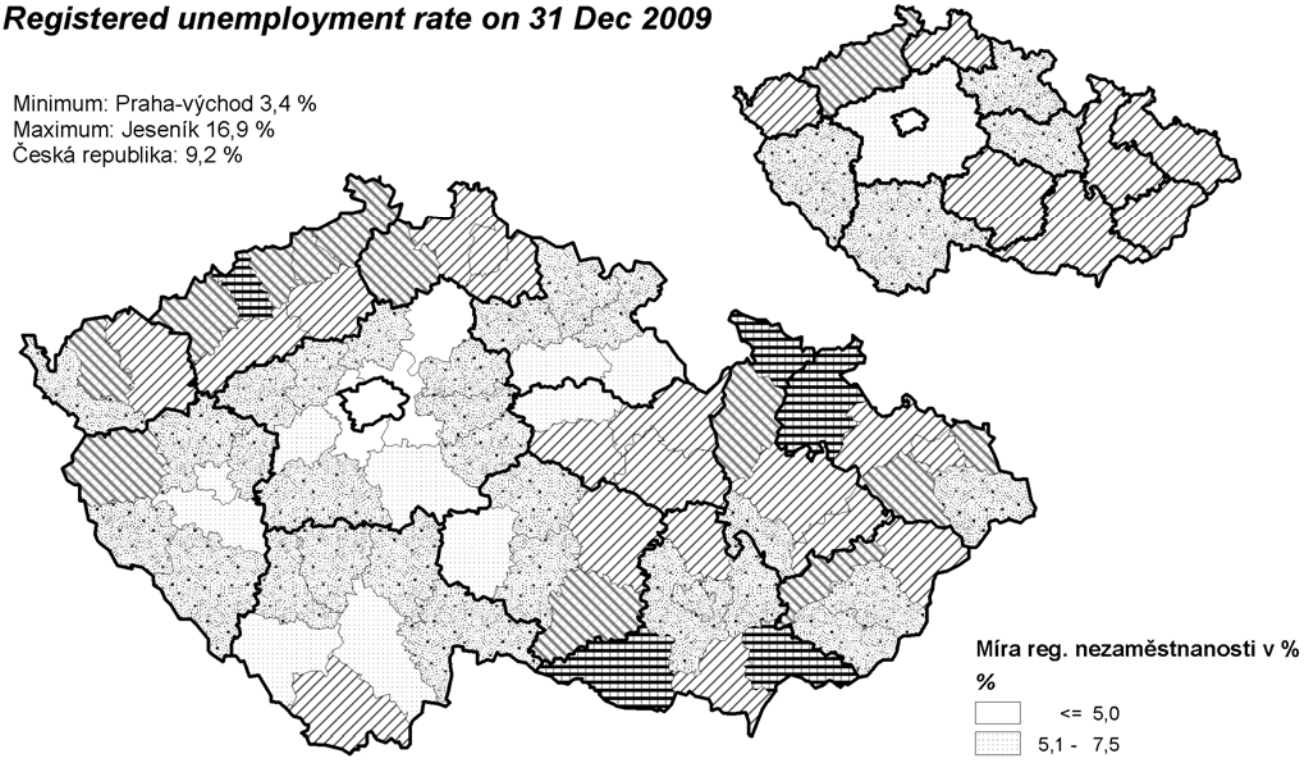

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
Source: Ministry of Labour and Social Affairs of the Czech Republic

1. Synthetic part

INTRODUCTION

Issues of regional differentiation are rather complex and there is no unambiguously accepted theory thereof so far. Concerning this it is in a position similar to economics. In the Czech Republic neoliberal management of certain ministries clashes with the socialist cohesion policy of the EU and this is reflected in the Czech Republic regional politics. The level of regions responds to impulses with a substantial inertia nevertheless there are critical thresholds of both growth and decline cumulative factors.

One of issues of the selection of regional difference indices is the question what is the objective of the regional development or criterion of the region success, respectively. Is it GDP formation, consumption structure, level of municipality utilities and amenities, stability of the region population, high quality environment, or sustainability of the development? The real differentiation in regions is also modified by subjective perception – what is perceived is rather relative difference than absolute level of phenomena. The level of the region "backwardness" is relative both compared among states and within the Czech Republic; it is necessary to carry out comparison over the whole set of units. Not in every case it is possible to establish even an optimum target level of an index in a simple way. What clearly holds is that more developed states have their basic indices less differentiated. The term of regional differentiation must be therefore always bound to the difference bearing factor and to suitable indices.

The Czech Republic as a rather small country has been still homogeneous in extraordinary way – after 40 years of redistribution and averaging out, following the secession of Slovakia, and Carpathian Ruthenia (Sub-Carpathia) even before. The factors of the settlement structure, public infrastructure, and transport accessibility may be taken as the basic factors for the differentiation of the socio-economic system of the Czech Republic. These have their objective hierarchy which cannot be simply averaged. The general trend is the Prague metropolis and other large centres have been becoming more influential; majority of the country is located within one-hour isochronous line around them. What has been noticed is the centres have been becoming more different from certain unfavourable outskirts of the Czech Republic. Partial factors are the population age structure and educational attainment in the broad sense.

The goal of this introductory chapter is to briefly describe general trends and regional differentiation of the socio-economic phenomena in the Czech Republic. Due to practical reasons, the regional aspect is simplified to 14 regions of the CR; only exceptionally we refer to smaller units. The set of the Czech Republic regions is small and heterogeneous (the Vysočina Region and Karlovarský Region represent a different level in the settlement system) and these facts should be taken into consideration when interpreting differences among regions. The position of the Hl. m. Praha Region (i.e. the City of Prague, hereinafter only as Prague) is specific among regions. In this introductory chapter we stick to a narrow selection of traditional indices. Other indicators are given in Tables 1.1 to 1.8, mostly showing data for 2009. Readers may find further data in the CZSO data publications, especially in the Statistical Yearbook of the Czech Republic and Statistical Bulletins, as well as in analytical publications of individual regions available on the CZSO website at www.czso.cz, under the link "Regions, Towns, Municipalities".

SETTLEMENT AND DEMOGRAPHY

The topic of "baby-boom", dominating the media until recently, hopefully has faded out finally. The issue of stress in capacities of nursery schools and somewhere of basic schools as well will

appear on locations with intensive housing construction where self-governments have omitted preparations of public utilities and amenities. In context of the physician exodus threat purposeful information emerged on "disastrous age structure of physicians" which however holds only to dentists on the average over the whole the Czech Republic. Thus the spotlight of attention was captured by the sensitive issues of retirement reform and soon arriving growth of demands for social and health services has been still standing aside. Reasons of the issues have been covered by the broader theme of the CR state budget indebtness on the background of expected state bankruptcy of Greece and financial troubles of the whole EMU zone. The demographic essence of pension system troubles consists in strong generations of 1945-57, which have been entering the retirement age now. The life expectancy after 2000 will prolong in a negligible way only. The European theme of foreign migration and migration policy has not been much discussed in highly homogeneous and tolerant the Czech Republic; issues related to so-called socially excluded locations have been of episodic nature so far. Tolerance to regional differences has been relatively high in the Czech Republic due to overall stable unemployment rate, yet what has been growing is sensitivity to regional environmental issues (Ostrava Region) and to reduced subsidies to public transport and financing to other transport investments.

Trends in selected indicators of the current demographic statistics in the Czech Republic

The **total change of the population** in the CR after the years 2007 and 2008 of extraordinary increments in 2009 returned to a level (roughly a half one) of increment of +39.3 thousand inhabitants (till 2002 the CR population was *de iure* decreasing and the following increments were rising just slowly). Positive balance of foreign **migration** reached the record-breaking[20] 83.9 thousand in 2007 and then 71.8 thousand in 2008, yet in 2009 it was mere 28.3 thousand, and according to preliminary data for 2010 the decease continued to 15.6 thousand persons. This was undoubtedly due to economic recession in the Czech Republic. According to citizenship of the immigrants the source states dominating were Ukraine, Slovakia, Vietnam, and Russia. The **natural change** balance moved a bit above zero after 13 years (since 1993) as late as in 2006. In 2008, 2009, and 2010 the surplus of births to deaths was slightly descending, from 14.6 thousand to 10.9 thousand and to 10.3 thousand persons.

The **gross birth rate**[21] in the CR declined from the record-breaking year 1974 (19.4 per mille, in total 194 thousand live born babies) to 1999 (8.7 per mille and 89 thousand babies in total). Since then the trend was increasing till the "record-breaking" 11.5 per mille, i.e. 119.6 thousand live born babies in 2008. The ratio of births in 1974 and in 2008 was therefore 100 to 62. The year 2009 already indicated an expected drop in natality (118.3 thousand) and the year 2010 confirmed the decline (117.2 thousand). One of marked demographic changes after 1991 was a continuous growth in the average age of mothers, for instance those having the first child from 22.4 years in 1991 to 27.4 years in 2009. The share of children born to unmarried women has also significantly increased to 39% in 2009 (from 9% in 1990). Since the half of the 1990s the main growing category was right children born to unmarried primiparae. In 2009 47% 1st birth order children (decline), 38% 2nd birth order (stagnation), and over 14% in the following birth orders were born. The trend in the share of live born children with citizenship other than Czech Republic is moderately accelerating – in 1995 they accounted for 0.7%, in 2009 they formed already 2.6% (3 104 children), of which the majority were Vietnamese (30%), but the highest increment brought children born with Ukrainian citizenship.

The **total fertility rate of women**[22] in the CR analogically declined from 2.43 (1974) first of all step-wise, and then in the 1980s steadily, and after 1990 step-wise again down to the minimum

[20] The official number of immigrants of 104.4 thousand in 2007 was, simultaneously, the highest number thereof since the period of great people transfers following the World War II. But the registration of migrants is also affected by the fact the Czech Republic expatriates do not cancel their permanent residence after moving out and remain included in balances.
[21] The number of live births per 1000 permanent residents.
[22] The average number of live born children per woman, on condition that during her reproduction age (15-49 years) the fertility rates of women by age would remain the same for the whole period as in the given year. If the total fertility attains the value of

of 1.13 (1999). This was the lowest figure in roughly one-hundred-year-long of this statistics in the Czech Republic and the country occupied one of the latest ranks in Europe (and in the world de facto). Since 2000 the indicator was slowly increasing to the value of 1.50 in 2008. The following year 2009 confirmed the stagnation (1.49). The drop in the 1990s was deepened, inter alia, by the aforementioned postponing of maternity to a higher age of women.

The **abortion rate** in the CR decreased substantially in the number of induced abortions (from 111 thousand in 1990 to the level of 25 thousand in 2006 - 2008, and then stagnated). In 2009 the favourable decrease in abortion rate indicators recovered – there were 40 528 in total, which represented 25% of all gravidities (it was 39% in 1995). 61% of the total number of abortions were induced ones. The number and intensity of induced abortions have been decreasing and, on the contrary, they have been increasing in spontaneous abortions.

The **mortality rate** also recorded improvement after 1990. This has been documented by standardized indicators adjusted for effects of "ageing" ages structure. In between the years of 1991 and 2009 life expectancy at birth was prolonged by 6.0 years in males (to 74.2 years, moderate increase) and by 4.4 years in females (to 80.1 years, stagnation). The prolongation was overall longer in males, who suffered excessive mortality rate in our country in the 1980s and their life expectancy was even getting reduced that time. Differences in the number of the dead by sex can also be documented this way as follows: in 2009 over a half (54.6%) dead women were older than 80 years of age while in men this number did not accounted for even one third (29.4%) in the Czech Republic.

In the Czech Republic there are exceptionally low the perinatal[23] as well as infant[24] mortalities compared to the world. The infant mortality rate decreased to 2.9 per mille in 2009 from 10.4 per mille in 1991. In between the years 1991 and 2008 the level of the total standardized mortality rate in both the sexes was reduced by over 34%, slightly more in males than in females. The main area, in which mortality decreased in both the sexes, was circulatory system diseases. In five recent years the rate of the mortality rate reduction has been slowing down.

The gross mortality rate[25] dropped from 12.5 per mille (1990) to 10.2 per mille (2009). According to causes of death both males and females are dominated by circulatory system diseases over a long term (in 2009 it accounted for 44.5% in males and 56.3% in females) and neoplasms (29.0% in males and 23.2% in females).

The **age structure** of the Czech Republic population is determined by the demographic development in the last 100 years. Its irregularities reflect effects of external conditions on the population climate while the influence of migration has not been too significant. Uneven shape of the age pyramid for 2008 was caused by both the World Wars, economic recession in the 1930s, society transformation in the 1990s and subsequent periods of increased (revived) birth rate brought effects in opposite direction. The most numerous one-year age groups are 29 – 38, i.e. those born in 1973 – 79. The impact of subsequent higher birth rate on the age pyramid base after 2000 is clear yet very moderate compared to "dents" due to high birth rate in the 1970s after the World War II. What is striking is a lower share of males at the age of 60+ compared to women, which is due to higher mortality level in men of this age.

In 2006 the old age index[26] exceeded the value of 100 for the first time and in 2009 it reached the value of 107.0. It was due to a low birth rate in the 1990s and, at the same time, to the transition of the stronger generations from the World War II period and, especially, the period immediately after the WWII to the senior age category (65+ years). The most significant change

approximately 2.1, fertility provides for a simple reproduction of the population. If it falls below this value the population number heads towards long-term decrease due to a natural change.

[23] Stillborn and dead children within 7 days after the birth per 1000 births.

[24] Dead within 1 year of age per 1000 life births.

[25] The total number of deaths per 1000 inhabitants of mid-year population.

[26] The number of persons of 65+ years per 100 children 0–14 years of age.

in the age structure of the whole population was the reduction in size of the group of children (age 0–14 years not attained yet) to 70 % in between 1991 and 2009. The number of the productive age group increased by 7.9 % (but in the last 5 years it has been stagnating, since the age of 15 years has been attained by small-size age groups from the 1980s and 1990s). Finally, the number of seniors (attained age of 65+) increased in between 1991 and 2009 by 21.6 % and it will grow dramatically, since the strong generations from the period of compensating birth rate after the World War II are just close before the attaining of 65 years of age. The age median between 1991 and 2008 increased from 35.6 to 39.4 years.

Population ageing is a phenomenon, which will bring a more dramatic change than potential losses or increments in the number of the population. These will probably be only at units of per cent (depending on the development of foreign migration). The share of the age group 65+years (15.2% in 2009) will be doubled most probably around 2040 and will be nearing to one third of the population.

The **population structure by family status** features a growing share of single and divorced persons over the last 20 years – the marriage is entered into at higher age, the divorce rate intensity is increasing and so-called co-habitation status is increasingly accepted, too. Thanks to longer life expectancy of women compared to men there is a prevailing majority of widows in the population pyramid at the age 50+ years. Therefore the number of households of single persons in the population has been increasing, yet this holds not merely to widowed persons but also to young people, especially in large cities.

After 1991 **nuptiality** reached its minimum in 2003 when less than 50 thousand marriages were registered in the CR for the first time ever. Since then the number of marriages has been fluctuating slightly above 50 thousand (in 2008 the total of 52.5 thousand marriages were registered). However, a decline in 2009 down to 47.9 thousand marriages represented the minimum since 1918 (on the territory of the Czech Republic) and the further trend is a continuing decline. The share of both single fiancés (63.3% in 2009) got stabilised. The age median[27] of the first marriage for men increased from 23.9 to 39.2 years and for women from 21.0 to 32.4 in between 1991 and 2009. In 2009 the total of 4,369 marriages was concluded (9.1%), in which at least one of the fiancés was not the Czech national. These figures have been rather stable over the recent years.

After 2002 the **divorce rate** stabilized at around 31 thousand divorces per year, but in 2009 the total of 29,133 approved divorces was a drop. The total divorce rate (ratio of marriages ending in a divorce) decreased to 47% in 2009 from 50% in 2008. The share of first order divorces was identically 81% in men and women in 2009. The share of older divorced marriages has been increasing. Since 2003 the share of marriages divorced after 10+ years has been maintained at 60%. The share of marriages divorced after 20 years was 26.6% in 2009. The share of marriages with minors has been decreasing (from 71.7% in 1991 and after 2005 slowly descending to 57.8% in 2009).

Regional differences of demographic indicators

Major differences at the level of regions consists in their migration attractiveness and hence also in the total balance of the population. Variability of partial indicators is determined mainly by the difference in the age structure of the population in regions. If we convert indicators to a standard age structure, variability is not that notable but even here one can observe regional regularities – for instance, gradient in the direction Northwest to Southeast of the CR is of frequent incidence.

Since 1991 dynamics of differences between regions increased in the **total change in the population** mainly after 2001[28]. Until then only Prague showed minor differences from other

[27] The value of the middle element in an ordered set; in this case by age of groom or bride.

[28] The 2001 Population and Housing Census included the foreigners with long-term residence permit in the total population for the first time and the y-o-y balance was adjusted according to results of the Census taken as at 1 March 2001. However, these influences had no major impact on the population development in regions.

regions it became lose the permanently residing (*"de iure"*) population[29] since 1994 at expense of its surroundings (i.e. the Středočeský Region) and permanent loss was recorded also in the Plzeňský Region, including the City of Plzeň[30]. Since 2002 the trend observed for Prague has been reversed and the Prague population started to increase again and since 2008 it has exceeded its original size (1 249 thousand inhabitants in 2009 compared to 1 217 thousand in 1991). The Středočeský Region differentiated most from other regions by its permanent growth dynamics rate showed– in 1991-2001 it grew by mere 1% but until the end of 2009 it then increased by 13%. Increments and loses in the population since 1991 in other regions fall between +1 and –1% and the growth dynamic intensified after 2006, when the whole population growth in the Czech Republic recovered yet the Vysočina Region and regions of Moravia, but Jihomoravský Region, has not reached the original size of their populations yet. Compared to the years 2007 and 2008 when the population growth was recorded in all regions, in 2009 regions in Moravia, except for the Jihomoravský Region, the Vysočina Region and also Karlovarský and Královéhradecký Regions suffered losses. Although in 2009 there was a positive result of natural change in all regions (but negligible decreases in the Zlínský Region and Moravskoslezský Region) the major factor of total decrements in regions went to negative balance of migration.

Variability by smaller units is much more significant; see Cartogram 1 broken by districts, for example. Extreme values were recorded for districts in Prague surroundings (Praha-západ District recorded the population growth by one half, i.e. by 57% from 74.7 thousand to 116.7 thousand inhabitants in 1991-2009). Similarly, the Praha-východ District increased by 39%, followed by the Brno-venkov District by 13%, yet also the Nymburk District by 13% and Beroun and Mladá Boleslav Districts with 11%, etc. The growth was mostly contributed to by migration increments to new dwellings in the process of suburbanization, that means the urban sprawl in the outskirts and surroundings, which is by far most marked in the wider suburban area of the City of Prague. The new housing construction accelerated after 2000 when mortgages became easier to obtain and the birth rate increased temporarily as well. Districts with high employment and income growth (Mladá Boleslav) and also Český Krumlov, Cheb and Tachov, where the trans-boundary growth factors were synergised by a younger age structure of the population and therefore higher natural population increases, fell among dynamic districts as well.

The main urbanized areas essentially changed their internal structure and functioning and in total increased their importance in the settlement system, which was shown, for instance, by an increase of commutation to work to majority of centres between the Population and Housing Censuses in 1991 and 2001 (for example, Prague recorded the growth from 92 thousand to 134 thousand commuters). In the Czech Republic the size and specific forms of the second (recreational) housing were maintained, however, its use was changed and cottages have been reconstructed (converted) into permanent housing in attractive localities.

On the other hand, permanent emigration indicates troubles of many other regions – as a result of their remote location from the main transport axes, weak public infrastructure, and thus low attractiveness to investors as well as inhabitants. This ends in so-called selective emigration of the younger and more educated part of the population. This applies to apart of the border-close areas (parts of districts of Bruntál, Jeseník, Šumperk, Vsetín, Zlín, Hodonín, and Karlovy Vary) and regions that suffer from structural issues (districts of Karviná, Most, and Přerov). But large cities as Brno, Ostrava, Plzeň, and also Kladno were also affected by population decreases and stopped them as late as in recent years. Decreases also continue in so-called internal outskirts on the limits of big centres influence, for instance on the boundary of the Středočeský, Jihočeský, and Vysočina Regions, in Podkrkonoší (The Giant Mountains foothill region) and

[29] Real population, unlike *de iure* population, is not recorded statistically and can be estimated only. The Prague population was probably in fact permanently growing.

[30] Large cities (above 10 thousand inhabitants) have been still dominated by those recoding a decrease in the number of inhabitants since 2001. The large cities growing were, besides Prague (107% in 2001-2010), also Liberec (103%), Cheb (105%), Kolín (102%), and a number of smaller cities with even higher increments in the Prague surroundings (Brandýs n.L., Říčany, Beroun, etc.), or the Brno surroundings (Kuřim).

elsewhere – these regions with remote and diffuse rural population, which suffer by emigration and the population ageing most of all.

The **age structure** differs most in the City of Prague, which has the highest and gradually accelerating share of seniors (16.18% as at 31 December 2009) among the regions and, on the contrary, the smallest share of children under 15 years of age (12.4%). These shares in the Czech Republic were 14.9% and 14.1%, respectively. A higher share of seniors has been further maintained in the Královéhradecký, Jihomoravský, and Zlínský Regions. The highest share of children has been traditionally registered in the Ústecký, Liberecký, and Středočeský Regions, the latter joined them recently, yet differences in the share are smaller than 1 percentage point. Overall it can be stated that the eastern half of the Czech Republic is somewhat older.

Younger districts are, for instance, Tachov, Český Krumlov, Sokolov, and the strip of districts running from Bruntál southward to Znojmo. These are often regions with a higher share of the Roma population or districts with a massive construction of blocks of flats in the 1980s (as Česká Lípa District, for example). The strip of the "oldest" districts can be found running from Jičín, through Prague, to Klatovy.

The **standard nuptiality rate** of men and women shows insignificant regional differences. The lowest nuptiality rate is traditionally in the Karlovarský, Ústecký Regions and in Prague, a higher rate is in the Moravian regions and also in the Vysočina and Jihočeský Regions. Prague also differs in a higher age of fiancés at their first marriage, by contrast the lowest was age had fiancés in the Vysočina Region, but inter-regional differences are not significant. In the Vysočina Region and the eastern half of the country recorded also a higher share in marriages of single fiancés.

The **divorce rate** is differentiated in rather more significant manner and fluctuates in time. It is permanently higher in the Northwest, North, and Central Bohemia (where over a half of marriages ends up by divorce; in 2009 the highest divorce rate was 56.4% in the Karlovarský Region). In 2009 a lower divorce rate was in the Vysočina and Zlínský Region (around 40%) where people are more religious and their life style is more traditional. Yet Prague has also been keeping below the level of the whole CR and in 2009 demonstrated even the second lowest rate (42.0%).

Differences in the **total fertility rate**[31] are not big (in the CR the total fertility rate recorded a minute drop to 1.49 again in 2009 compared to 1.50 in 2008). The rate fell in the range from 1.37 (Prague) and 1.39 (the Zlínský Region) to 1.58 (the Liberecký and Ústecký Regions). It holds in general that formerly traditional regions with higher fertility in the East of the Czech Republic have moved to Northeast Bohemia (both the latter regions were joined by the Středočeský and Královehradecký Regions). The Středočeský Region also recorded the highest increase in fertility rate from the minimum of 1.16 in 2001 to1.60 in 2008, yet after 2009 mere 1.58 again. On the other hand, the traditional territorial distribution is kept in the average age of primipara (27.4 years in the CR in 2009): in Prague their average age exceeded 30 years (30.1) for the first time, while on the contrary the lowest average age remained in the Karlovarský Region (26.7) and the Moravskoslezský Region (26.9) while in the Ústecký Region the average age already grew to 28.7. What is typical for the aforementioned regions is above-average fertility of very young women (up to the age of 21-22). The trend of postponing deliveries of children to a higher age can be seen in all regions.

The **share of live births outside marriage** shows the highest regional variability and upward trend – in 2009 more than one half of children in the Karlovarský Region (53.9%) and in the Ústecký Region (50.2%) were born outside marriage, further regions with an above-average share were the Liberecký Region (44.6%) and the Moravskoslezský Region (44.2%). The

[31] The average number of live births per woman aged 15-49 provided that intensities of fertility are kept by age from the relevant year.

Zlínský Region (30.5%) and the Vysočina Region (32.1%) remained at the position of the opposite end of the scale. The whole the Czech Republic recorded the share of 38.8%.

Similarly high regional variability can be observed in the **abortion rate;** in 2009 the total induced abortion rate[32] in the Ústecký Region (0.49) and in the Karlovarský Region (0.42) was roughly twice the rate in the Pardubický Region (0.23) and the Vysočina Region (0.24). The total abortion rate demonstrates a similar structure. Indicators of the abortion rate have dropped down roughly to a half over the last 17 years while the share of induced abortions has been decreasing and the share of spontaneous abortion has been slightly increasing. In between 2008 and 2009 the number of all abortions fell in 10 regions, in the case of induced abortions even in 11 regions. The share of women of fertile age using contraceptives prescribed by physician in the CR was 53.9%, according to ÚZIS (from 69% in Prague down to lowest values of about 45% in the Středočeský and Plzeňský Regions; these shares dropped negligibly in the two recent years).

Differences in the level of **mortality** in regions are quite stable in time. The basic axis of the improvement is again roughly northwest – southeast of the CR. Life expectancy at birth has been still slightly prolonging in males yet it has been stagnating in the last four years in females. According to mortality tables for 2008 and 2009 the variation range among regions was 4.17 years for males and 2.33 years for females (a range decrease was registered mainly in women). The worst data were reported for the Ústecký Region again (72.0 for males and 78.5 for females, followed by the Moravskoslezský Region with 72.4 and 79.4, respectively; the best results were reported for Prague (76.2 years for males and 80.8 years for females). Values in years for the whole Czech Republic were 74.2 (males) and 80.1 (females). Regional differences in mortality are determined first of all by differences in the population structure by education, family status, socio-economic status, and nationality (above average mortality was measured in the Roma people). Timeliness of medical care providing (important in the cases of heart attacks and strokes, which are still by far the most frequent causes of death in the CR) and quality of the environment have a great influence here.

The CR has been so far **very nationally homogeneous** within the EU. The most numerous nationality (after the Czechs and the Moravians) are the Slovaks who account for mere 1.9% of the population according to the 2001 Population and Housing Census. However, there is not enough statistical data on the Roma nationality, which is the most demographically and socially different from the majority of the population in the CR. The reason is it is not systematically measured and the 2001 Census determined only a part of the Roma people (less than 12 thousand), who declared themselves to be the Roma. The growing issue of the social exclusion was pointed out, for instance, in the survey of GAC agency carried out in 2006. According to this survey approximately 300 troubled localities in the CR were inhabited by 60-80 thousand people mostly the Roma.

Foreigners with the residence permit in the CR accounted for approx. 4.1% of the population (as at 31 December 2009). Therefore the Czech Republic belongs to the countries with a relatively low share of aliens, although their absolute number was growing for most of the time after 1989 and culminated in 2008 when 438 thousand aliens were registered. In 2009 the number fell to 433 thousand persons, including asylum seekers. There were 41% of women in aliens. 39% of foreigners had permanent residence in the CR. The largest group of aliens were the Ukrainians (30%), followed by the Slovaks (17%), Vietnamese (14%), Russians (7%), and the Poles (4%). The shares of the Russians and Vietnamese have been growing a little, that of the Ukrainians has been stagnating. Demographically aliens differ from the domestic population mainly by the dominance of persons in the productive age. The number of asylum seekers in the Czech Republic has been decreasing since the record-breaking year of 2001 (18 thousand persons); in 2009 there were only 1 258 persons seeking asylum in the Czech Republic (the largest nationality in the number was the Ukrainians and the Mongols).

[32] The average number of induced abortions per woman of the age group 15-49.

Concerning the regions the share of foreigners in the whole population correlates with the employment rate in industry – in 2009 the share of foreigners was higher mainly in the northern half of Bohemia, in large cities, and in districts neighbouring with Germany. In Moravia it was higher only in the metropolitan areas of Brno and Ostrava. The highest share of foreigners was recorded in the City of Prague (11.9%), which represented over one third (34.2%) of all aliens in the Czech Republic, the following was the Středočeský Region with the aliens share of 4.7% in the region population.

LABOUR MARKET

Labour force offer depends on the development in the number of the population and its age structure. The economically active population (labour force) shall mean persons of 15+yeras of age that comply with requirements for being employed according to the Labour force sample survey (hereinafter as the LFSS). It includes both the employed[33] and the unemployed[34].

Since 1993, when the LFSS according to the ILO[35] methodology was introduced in the CR, the **number of the employed** originally decreased (-142 thousand persons in 1993-2000). In the first years after 2000 it stagnated but since 2004 the number of the employed in the CR reached its record (by 296 thousand persons between 2004 and 2008) to 5 002 thousand persons, yet in 2009 it dropped to 4 934 thousand persons. The number of employees and also the number of the own-account workers were growing mainly. The average age of the employed was growing (since 2000 by more than a year, while the employed women are older than men).

Employment broken by economic activity[36] developed in rather calm way after 2000 compared to the 1990s. In 2009 the primary sector recorded even a continuing negligible decrease (to 3.2%). The number of the employed in the secondary sector (industry and construction) stagnated after the drop in the 1990s, yet in 2005 to 2008 was growing substantially (by 148 thousand persons in 2005-2008 to reach 40.5% in 2008). This increment was even higher than in the tertiary sector. During the mere year 2009 employment in the secondary sector underwent a principal turn when it dropped by 124 thousand persons to 38.6% of the total employment. This drop was however mitigated by an increase in the number of the employed in construction by 51 thousand persons. The share of employment in the secondary sector is the highest in the EU, similar one can be found in Slovakia only. This is at expense of employment in services in which especially fields of health and social care are significantly undersized in the Czech Republic.

Essential changes to the economy were reflected in a very different way in the regions. A significant decrease in the number of the employed in the 1990s was recorded in the regions with heavy industry, especially in the Ústecký Region (-51 thousand persons in 1993-2000) and in all regions of Moravia (most in the Moravskoslezský Region by -44 thousand persons). Remaining regions, including Vysočina, reported changes amounting to thousands, a small growth was recorded in Prague (+11 thousand). In 2002-2008, when the strong one-year age groups reached their productive age, the economy recovered and the number of the employed increased by 5.0% (+238 thousand) in the CR. The highest increase was observed in the Středočeský Region (+51 thousand), in Prague (+37 thousand), and further in the Moravskoslezský Region (+32 thousand) and the Jihomoravský Region (+28 thousand). In other regions the growth was insignificant or the number even dropped (in the Liberecký

[33] These involve persons with one or more simultaneous employment contracts irrespectively their character or duration, including persons in armed forces. Yet these do not involve persons on a further maternity (paternity) leave.
[34] The unemployed according to the ILO methodology are persons aged 15+ years, who are not employed, are seeking job in active manner and are ready to join a job. The unemployed do not involve persons on a further paternity leave. Besides this general unemployment rate there is also the registered unemployment rate in use – according to data of labour offices of the Ministry of Labour and Social Affairs of the CR. The registered unemployment rate calculation methodology has been modified since 30 June 2004.
[35] ILO – International Labour Organisation.
[36] According to the Classification of Economic Activities (CZ-NACE).

Region). Despite the overall growth in employment, including a wide involvement of foreign nationals, the structural and local lack of workforce became a limiting factor after 2000. A turning point happened with the economic recession since the end of 2008. Except for Prague and the Středočeský Region all regions registered a drop in the number of the employed in 2009, the highest declines were in the Moravskoslezský Region (-11 thousand persons) and the Jihomoravský Region (-10 thousand persons).

The **employment rate** (share of the employed in the total population aged 15+ years) shows intensity of the participation in labour. The drop in the number of the unemployed in 2000-2007 and an abrupt increase in the number of the employed (including the prolongation of the old-age pension limit) was offset by an extraordinary increase in the number of students and also by an increase in the number of women on the maternity leave. As a result, there was only a slight growth in the employment rate from 55.1% in 2000 to 55.9% in 2008. Yet In 2009 a drop to 54.8% occurred again.

The growth rate of employment, however, falls behind that in the majority of the EU Member States, mainly for women. The CR population work (in one (main) job) for more hours than the average work hours in the EU and, at the same time, the share of part-time employees in 2009 was deeply below the EU average. The number of employed foreigners registered as at the end of 2009 fell to 231 thousand persons from 361 thousand persons as at the end of 2008.

The lowest employment rate has been registered in the Moravskoslezský Region (52.0% in 2009) and in the Ústecký Region (51.5 %) for a long time, while the highest one is in Prague (60.7%). In 2009 the employment rate increase in Prague only while in all other regions declines below the level of 2008.

The **unemployment rate** is a main indicator of the economy state. It expresses the share of the unemployed in the total labour force and is used, for instance, to define regions targeted for a concentrated support of the state. The general unemployment rate (according to the ILO) somewhat differ from the registered unemployment rate (according to the Ministry of Labour and Social Affairs of the CR) as a result of a different methodology. Since 2000 the general unemployment rate has been a bit lower that the registered one[37], seasonally adjusted trend is, however, common to both. The **general unemployment rate** in the CR grew since the middle of the 1990s from about 4% up to 9.4% in 1999, the second maximum was registered in amount of 8.3% in 2004, and since that time it was decreasing to 5.3% in 2007 and 4.4% in 2008, but in 2009 it grew again to 6.7% (average of EU27 was 8.9% in 2009). Also the **registered unemployment rate** in the CR was decreasing until the middle of 2008 down to 5.0%, after that, however, recession demonstrated its effects in a basically constant growth to 6.0% at the end of 2008 (the same value was attained at the end of 2007), and then it accelerated to 9.2% at the end of 2009.

The length of unemployment has remained an issue still. The number of persons kept in records of labour offices for more than 12 months culminated at 220 thousand in 2004; since then it was decreasing down to 102 thousand persons at the end of 2008 and thereafter it has been stagnating.

There are essential differences in unemployment by region (see Cartogram 2). In the long-term the highest unemployment rate (registered) is in structurally affected regions – in the Ústecký Region (it was 13.6% as at the end of 2009) and in the Moravskoslezský Region (12.1%), the lowest unemployment rate has been traditionally in Prague and the Středočeský Region (3.7% and 7.1%, respectively).

[37] The difference is typical for a period of an increased unemployment, when many of the officially registered job seekers are occasionally working and the LFSS captures them as the employed de facto. The difference between the two rates is usual and usually even bigger in all national statistics.

In 2009 the maximum unemployment was concentrated in the Ústecký Region (in the districts of Most 16.4%, Děčín 15.0%, and Ústí nad Labem 13.4%), and further in the Olomoucký a Moravskoslezský Regions (12.2% and 12.1%, respectively), being concrete the highest at all in the District of Jeseník (16.9%), then in the districts of Bruntál (15.4%) and Karviná (14.4%). An unemployment rate higher than the CR average one (9.2%) was attained in total of 52 districts and 7 regions.

Wages were fluctuating depending on the development of economy and inflation. Average monthly real gross wages were recording the highest year-on-year increments (about 8%) until 1996 and thus balanced the fall of the real income before 1993. The growth stopped in 1997 and in 1998 there was a fall by 1.4%; then the annual growth of wages stabilized again at about 3–4% with the maximum in 2002-2003 (around 6%). In 2006-2007wage growth attained about 4% and in the following year fell to 1.4% and in 2009 returned back to the level of 3%. In 2009 the gross average wage median (for employees) in the CR accounted for CZK 22 229, the highest one (CZK 28 386) was in Prague and the lowest one was in the Karlovarský Region (CZK 19 875) and the Jihočeský Region (CZK 19 984). The far distance of Prague from the rest of the country is determined by the employment structure in the capital city.

What is persisting in the CR are lower wages of women against men – the biggest differences are at the age group 30 – 39 years and then in the age group of 65+ years. The difference between well and poorly paid employees, after a moderate decline in 2002-2005, have been growing again, the variation coefficient of wages expanded by 11 p.p. to 96.78% in 2009. Generally, the CR belongs still among countries with a relatively low wage differentiation and with a low poverty rate as well. In other words the differences in the labour productivity in between the advanced regions and districts and the backward ones are higher than differences in the aforementioned regions in the wage level. In 2009 most employees received a gross wage of CZK 24–26 thousand per month (13.7%). There are still relatively small wage differences between the business and non-business sector and also by industry, with a few exceptions as financial sector (approximately twice as much as the average wage), leasing and computer services, or air transport, which demonstrate the highest dynamics of growth. There is, however, a great wage differentiation, of course, by position in employment.

The amount of the old-age pension in the CR has been permanently growing. The growth accelerated after 2002 and reached CZK 10 045 in 2009. The pension amount has been rather levelled by region, the highest average old-age pensions are in districts, which were dominated by heavy industry and mining and nowadays also in large cities. In 2009 Prague took the lead (CZK 10 730), followed by districts of Karviná (CZK 10 371), Praha-západ, Brno-město, Most, Ostrava-město, Mladá Boleslav, Most, Plzeň-město, but also in the District of Hradec Králové, etc. The lowest pensions have remained in districts of Znojmo (CZK 9 332) and Jeseník (CZK 9 519) and in others of the Olomoucký Region. Overall the weakest pensions are in border districts and also in districts of the Vysočina Region.

INCOME AND EXPENDITURE OF HOUSEHOLDS

Data on income and expenditure conditions of households in the CR are measured by a sample survey of the family budgets statistics. This survey gained importance by liberalization of the economy after 1990, which was also the beginning of huge changes in the level and structure of income, expenditure, and consumption of households.

The net money income per one member of all households from a sample survey of the family budgets statistics in between 2000 and 2008 increased to 165%, expenditure rose to 156%.In the structure of basic expenditure by kind food and catering decreased the most (from 33% in 1990 down to 23.3% in 2008) and, by contrast, expenditure for services increased the most (from 17.8% up to 32.2%). The growing standard of living in households can be documented by,

for instance, the share of households equipped with a car in 2008 (64%) or a personal computer (56%). In 2008, however, households were cutting back their final consumption expenditure in the expectation of an economic recession.

If viewed by region, the level of equipment with cars is the highest in the Středočeský Region, as expected, and also in the Jihočeský and Plzeňský Regions (equally about 71%), but the maximum was in Vysočina (73%), and the minimum then in the Moravskoslezský and Ústecký Regions (about 56%). More detailed regional data on income, expenditure, or equipment of households are limited due to a small size of the sample surveys. Hence, different indices of the population purchasing power are constructed indirectly and they revealed that the highest standard of living is in Prague and its surroundings, also in Plzeň and other large cities and, on the contrary, the lowest standard of living is in Vysočina Region and in remote areas of Moravia.

GDP FORMATION

The total performance of the economy is measured by many summary indicators, of which gross domestic product formation is given most often. A favourable development of real GDP formation in the CR in 1997-1999 was stopped by a decrease, since 1999 the growth (but in 2001 and 2002) recovered and culminated in 2006, when the year-on-year GDP growth (at constant prices of 2000) reached 6.8%. In the second half of 2007, however, the Czech economy started to slow down (the growth for the whole year was still 6.1%) and in 2008 it reached only 2.5%. In 2009 GDP recorded a drop by 4.2% year-on-year. GDP per capita in purchasing power parity stagnated at 80% of the EU27 average. In 2009 the general government budgets were getting in worse and worse condition namely by deepening of the government sector deficit while budgets of municipalities and regions as a whole on the contrary got rid of debts from the previous years.

The real GDP formation, according to preliminary results by region in 2009, was dominated by Prague with a one-quarter share in the CR (26.1%). The next two regions (the Středočeský and Jihomoravský Regions) provided more than 10% each, the Moravskoslezský Region fell to the share of 9.7% compared to 2008. The least share was contributed by the Karlovarský Region with 2.0%. Four of 14 regions increased their shares year-on-year (most Prague, and then Královéhradecký, Plzeňský, and Jihočeský Regions, five regions were stagnating and shares of five regions declined (most Moravskoslezský, and further Liberecký, Vysočina, Zlínský, and Jihomoravský Regions, that means mostly Moravian regions). If expressed as GDP per capita of the region in 2009, according to preliminary data, Prague reached the twice as high value as the Czech Republic (CZK 762 thousand in current prices compared to CZK 346 thousand). The weakest Karlovarský Region further lost and attained merely 68% of the Czech Republic value.

HOUSING CONSTRUCTION

The housing construction reflects well regional differences in the standard of living and also migration preferences. In the first half of the 1990s, there was a deep fall in the housing construction, especially in multi-dwelling buildings. Dwellings completed were mostly those which were started before 1990 and the “bottom” in the number of completed dwellings in 1995 (12 thousand dwellings) even converged to the level of 1948 (11 thousand dwellings on the territory of the CR). Since then, however, the number of completed dwellings was basically increasing on a regular basis, up to the maximum of 41.6 thousand dwellings in 2007. It was an increase by 38% compared to the previous year. In 2008, however, the changed conditions demonstrated their effects in a decline by 8% down to 38.4 thousand completed and approved dwellings and the same level was attained in 2009 (38.5 thousand dwellings) as well.

The numbers of started and unfinished dwellings showed permanently an upward trend. New dwellings were mainly in family houses (with the share of 41% of new dwellings in 1997–2005), less were in new multi-dwelling buildings (29%), but markedly also in various types of extensions to current buildings and houses (26%). Finally, an appreciable proportion of dwellings was acquired by municipalities as retirement homes (almost 10 thousand, that is 4% of the total housing construction in 1997 – 2005 in the CR).

Concenring the total housing construction in 10 years since 2000 the Středočeský Region (56.8 thousand completed dwellings) passed Prague (56.0 thousand) followed at a substantial distance by another region with a significant suburbanization effect of the Jihomoravský Region (40.0 thousand) and the Moravskoslezský Region (21.1 thousand). In other regions the housing construction did not exceeded 20 thousand dwellings. The view of smaller territorial units corresponds to suburbanisation as well. The housing construction intensity (completed dwellings in the decade 2000-2009 per 1000 inhabitants per year) was highest, as expected, in districts of Praha-západ (14.2) and Praha-východ (12.7), and then in districts Brno-venkov (6.0), City of Prague (4.8) and Jihlava (4.8), Beroun (4.3) and in other districts in Prague surroundings and in districts including large cities (České Budějovice 4.2). These intensities have been further growing and, by contrast, districts around Plzeň, for instance have been losing the pace. High values (about 3-4 dwellings per 1000 inhabitants) can also be found in border districts as, for example, Domažlice (4.2), and further Prachatice, Klatovy, Tachov, Znojmo, etc., where it is obviously a compensation effect of the former under-investments and also the influence of employment beyond the CR borders. The pace of housing construction in these districts has, however, been declining. The lowest housing construction intensity was recorded in districts of Most, Chomutov, and other North Bohemia districts, including Česká Lípa District, and in districts of Karviná and Ostrava-město (all below 1.5 completed dwellings per 1000 inhabitants). That means in districts with a relative abundance of dwellings from the period before 1990, higher unemployment, and with, potentially, a negative balance of migration. But remote districts of Rakovník, Louny, or Šumperk also belong to this category.

The dwellings in multi-dwelling buildings were dominated by dwellings dedicated to sale to private property; the share of dwellings for commercial or social renting was negligible.

THE ENVIRONMENT

The basic source for the assessment, the Report on the Environment of the CR 2009 (Ministry of the Environment of the CR, CENIA) formulates the key questions and answers clearly and evaluates trends using 39 selected indicators.

In general, it can be stated that state of the environment in the CR have been improving in main indicators. The significant improvement during the 1990s turned into stagnation and fluctuation in trends after 2000, but after 2006 positive trends were mostly restored thanks to, among others, the economic growth slowdown since 2008. The energy intensity of the CR economy remains very high due to a high share of industry in the GDP formation (the highest share in the EU but Estonia) and the industry structure although the energy intensity has dropped by approx. 20% because of the “losing weight” of the industry structure since the 1990s. According to the end consumption of energy per capita the Czech Republic is close to the EU average, in absolute figures the consumption has been decreasing since 2007 and in 2009 dropped in a substantial way by 7.8% due to a decline in the industrial production. In 2009 the energy consumption dropped in all forms of energy, besides electricity and heat the major drop was in fuels by 9.5%. After 1990 the volume of pollutants emissions essentially plummeted and the area where immission limit values are exceeded has been reduced. Following the stagnation in around 2000 emissions of greenhouse gases as well as acidifying compounds have been falling substantially since 2007 in relation to economic recession, namely the drop in electricity generation in coal-fired power plants, yet also in connection with retrofitting of energy sources

and renewal of fleet. If it is expressed in emissions per capita the Czech Republic, however, remains above the EU average. The Czech Republic fulfils the Kyoto Protocol limits of the checking period 2008 – 2012 with a great margin.

Although the decline in emissions has been continuing since 2000 concentrations of air pollutants have not been decreasing, trends in the immission load are not unambiguous after 2000 (they are also affected by making the pollutant diffusion models more accurate). A serious and ever growing trouble is namely occurrence of high concentrations of fine particulate matter, fraction PM_{10}. In 2009 the immission limit values for particulate matter, fraction PM_{10} were exceeded at more stations than in 2008. Concentrations of NO_2 at locations with a traffic load have not been improving. Exceedances of benzo*[a]*pyrene[38] are similarly concentrated in settlement agglomerations although the share of the population exposed to benzo*[a]*pyrene has been decreasing since 2007. In 2007-2009 the area where the ground-level ozone immission limit values were not exceeded expanded substantially (to 53% of the country territory) and conditions in CO and heavy metals improved as well.

The high and still slightly growing share of deliveries of drinking water by means public water supply systems (92.8% as at 2009) can be positively evaluated, while the water consumption and water losses in distribution systems have been decreasing yet slowly than in the 1990s. Since the 1990s the surface water quality has improved essentially due to changes in the national economy and investments into wastewater treatment plants. Since 2003 further improvements have been performed slowly through the construction of wastewater treatment plants in smaller municipalities. In 2009 81.3% of the CR population were connected to sewerage systems with wastewater treatment.

The total generation of waste in the Czech Republic has been fluctuating yet the trend is favourable. In 2003–2009 the waste generation dropped by 20% (it, however, increased in hazardous waste by 7%).Within the EU, the Czech Republic is significantly below average concerning the registered generation of total waste as well as municipal waste per capita. The generation of mixed municipal waste has been reduced as the extent of sorting of waste plastics, paper and glass, etc. has been expanding. Yet the landfilling is still the most frequent method municipal waste management (91% of municipal waste in 2009).

Landscape in the Czech Republic is characteristic for a high proportion of arable land of low retention ability. Agricultural land of the CR is in 22% under threat of water erosion and in 8% of wind erosion, the health state and species composition of forests are bad, and biological diversity has been further declining. In 2009 the share of environmentally-friendly managed land of the agricultural land resources increased to 9.4% (the CR is high above the EU average), the number of organic farms increased by 38%, year-on-year, to 2 689 that all at expense of expanding subsidies paid.
The consumption of mineral fertilizers and plant protection preparations was decreasing after 1900, in 2000-2008 was fluctuating yet with an overall growing trend. In 2009 there was a substantial drop in mineral fertilisers by 38% and in preparations by 11%.

The share of built-up areas has been growing, the landscape fragmentation is increasing, and the issues of so-called brownfields (old industrial, but also agricultural and military sites) has not been solved successfully.

Regional differences in quality of the environment correlate with the industry structure and urbanisation level in regions. In general the worst conditions are in the Ostrava metropolitan area and in large cities, namely in Prague and Brno, where there is high air pollution with particulate matter, benzo*[a]*pyrene, ground-level ozone, and the noise nuisance of the population has been ever increasing. Concerning specific emissions of main pollutants (per 1 km^2) according to the Register of Air Pollution Sources (REZZO) 1-4 dominating are the

[38] Benzo*[a]*pyrene is a carcinogenic product of incomplete incineration namely in local fireplaces and in internal combustion engines.

Moravskoslezský and Ústecký Regions dominates in particulate matter and CO and districts of Sokolov and Pardubice dominate in SO_2 and NO_x. The lowest share of connections to the water supply system is in the Plzeňský and Středočeský Regions; the lowest share of connections to the sewerage system is in the Středočeský, Liberecký and Pardubický Regions. The regions with the toughest troubles also concentrated the highest investments in environment protection.

Tab. 1.1: Main macroeconomic indicators - regional disparities

CR,Regions (NUTS 3), Cohesion Regions (NUTS 2)	Gross domestic product per capita (CZK thous., current prices)						Gross domestic product per capita PPS, EU27=100			Gross value added/ person employed[1]			GVA in economic branches (%, NACE)[2]			
	2004	CR=100	2008	CR=100	2009	CR=100	2004	2008	2009	CZK thous.	CR=100		A-B	C-F	G-I	J-K
										2009	2004	2009	2009	2009	2009	2009
Czech Republic	**275 770**	**100**	**353 701**	**100**	**345 601**	**100**	**75**	**80**	**80**	**622,7**	**100**	**100**	**2,3**	**37,7**	**24,1**	**18,3**
CR excl. Praha	**238 102**	**86**	**300 030**	**85**	**289 693**	**84**	**65**	**68**	**67**	**558,2**	**91**	**90**	**3,0**	**44,2**	**22,1**	**13,0**
Praha	567 946	206	756 883	214	761 596	220	154	172	177	925,2	144	149	0,3	19,4	29,9	33,4
Středočeský	262 192	95	325 996	92	317 199	92	71	74	74	613,9	100	99	2,8	45,3	26,3	11,8
Jihočeský	246 523	89	298 052	84	298 058	86	67	68	69	551,2	91	89	4,0	43,9	21,3	12,3
Plzeňský	265 681	96	300 594	85	299 846	87	72	68	70	537,0	93	86	2,9	44,7	20,7	14,2
Karlovarský	214 218	78	243 860	69	233 629	68	58	55	54	446,1	77	72	2,3	40,3	22,9	10,5
Ústecký	226 991	82	283 933	80	275 653	80	62	64	64	574,3	92	92	1,5	49,0	19,5	10,6
Liberecký	221 558	80	257 638	73	240 057	69	60	58	56	474,1	81	76	1,3	44,1	20,7	13,7
Královéhradecký	247 572	90	295 834	84	291 241	84	67	67	68	551,3	93	89	3,4	43,9	20,5	11,9
Pardubický	231 273	84	294 153	83	286 518	83	63	67	67	546,8	86	88	3,6	43,2	22,7	13,5
Vysočina	235 264	85	277 913	79	270 743	78	64	63	63	524,7	90	84	6,1	50,3	19,5	9,7
Jihomoravský	251 841	91	344 098	97	330 145	96	68	78	77	605,1	94	97	2,7	35,8	24,9	18,9
Olomoucký	216 033	78	266 339	75	260 450	75	59	60	61	511,4	89	82	4,8	40,8	20,0	12,7
Zlínský	219 514	80	299 589	85	286 977	83	60	68	67	551,4	84	89	3,3	49,3	20,1	10,9
Moravskoslezský	226 089	82	305 458	86	281 634	81	61	69	65	567,9	95	91	1,7	46,8	20,8	12,4
Praha	567 946	206	756 883	214	761 596	220	154	172	177	925,2	144	149	0,3	19,4	29,9	33,4
Střední Čechy	262 192	95	325 996	92	317 199	92	71	74	74	613,9	100	99	2,8	45,3	26,3	11,8
Jihozápad	255 481	93	299 251	85	298 904	86	69	68	69	544,3	92	87	3,5	44,3	21,0	13,2
Severozápad	223 541	81	273 114	77	264 341	76	61	62	61	537,5	88	86	1,7	47,0	20,4	10,6
Severovýchod	234 492	85	284 185	80	274 757	80	64	64	64	527,9	87	85	2,9	43,7	21,4	12,9
Jihovýchod	246 683	89	323 565	91	311 763	90	67	73	72	581,1	93	93	3,6	39,7	23,4	16,4
Střední Morava	217 705	79	282 280	80	273 169	79	59	64	63	530,8	86	85	4,1	45,0	20,1	11,8
Moravskoslezsko	226 089	82	305 458	86	281 634	81	61	69	65	567,9	95	91	1,7	46,8	20,8	12,4

[1] Employed persons = workers on the main employment contract (incl. self-employed) by place of work

[2] NACE classification valid up to 2008, regional data based on current NACE structure will be issued in December 2011
NACE A-B: include: agriculture, forestry and fishing
NACE C-F: industry and construction
NACE G-I: Wholesale&retail sale; repair of motor vehicles&motorcycles + personal&household goods; Hotels&restaurants; Transport&storage &communicat.
NACE J-K: Financial intermediation; Real estate, business and renting activities

Tab. 1.2: Research, development and information society - regional disparities[*]

CR, Regions	R&D employees (full-time equivalent)				R&D expenditur. (CZK mill.)				R&D expenditures as % GDP[1]		Individuals aged 16+ using selected IT (%)[3]					
	Total		In business sector only		In business sector[1]		In government, higher education[1]				PC		Internet		Internet for e-commerce	
	2005	2009	2005	2009	2009	2008=100	2009	2008=100	2009	trend[2]	2005 - 2007	2008 - 2010	2005 - 2007	2008 - 2010	2005 - 2007	2008 - 2010
Czech Republic	**43 370**	**50 961**	**21 782**	**25 884**	**33 218**	**99**	**21 858**	**107**	**1,53**	↔	**47,0**	**60,6**	**39,4**	**57,3**	**10,8**	**22,8**
CR excl. Praha	**25 786**	**31 214**	**15 937**	**19 833**	**25 697**	**108**	**8 673**	**111**	**1,29**	↑	.	.	.	.	.	.
Praha	17 584	19 747	5 845	6 050	7 520	77	13 185	105	2,21	↓	58,6	71,2	53,1	69,2	19,2	29,7
Středočeský	4 513	5 230	3 434	4 107	8 970	103	1 080	105	2,56	↔	49,4	62,8	41,1	60,1	10,6	23,7
Jihočeský	1 644	2 050	693	899	1 074	109	1 012	104	1,12	↑	45,5	59,9	36,8	53,9	9,8	26,0
Plzeňský	1 432	1 951	717	1 047	1 170	92	429	88	0,93	↑	46,4	61,7	37,6	59,4	7,0	23,5
Karlovarský	70	107	63	102	91	94	1	87	0,13	↔	47,5	61,0	35,2	58,4	7,7	20,2
Ústecký	697	736	544	498	511	75	141	108	0,28	↔	39,3	52,3	31,5	48,6	9,9	23,2
Liberecký	1 295	1 270	856	953	1 091	83	235	120	1,26	↔	43,5	48,9	34,8	45,9	7,9	12,8
Královéhradec.	1 365	1 750	809	1 397	1 173	136	479	137	1,02	↑	48,0	61,1	40,8	57,9	10,0	21,1
Pardubický	1 936	2 092	1 704	1 783	1 698	95	241	115	1,31	↔	49,1	59,5	43,3	56,6	13,1	19,7
Vysočina	699	648	675	630	634	93	11	66	0,46	↔	46,8	59,5	39,3	55,9	12,8	27,4
Jihomoravský	6 036	8 387	2 694	3 848	4 610	149	3 499	119	2,14	↑	47,9	62,0	40,8	58,2	10,5	22,9
Olomoucký	2 058	1 996	1 129	1 144	966	116	641	109	0,97	↔	37,5	57,3	31,1	52,3	8,4	18,4
Zlínský	1 665	1 807	1 248	1 607	1 400	97	183	97	0,93	↔	42,7	61,1	35,5	58,4	6,4	21,8
Moravskoslez.	2 376	3 191	1 370	1 819	2 309	118	719	102	0,86	↔	45,1	58,3	36,8	54,4	9,6	19,6

[*] Regional breakdown by seat (head office) of reporting businesses

[1] Expressed in current prices

[2] Compared to 2004-2008 average (relative increase / stagnation / decrease)

[3] For representativity reasons data are published as three-year weighted arithmetic mean

Tab. 1.3: Main indicators of selected economic branches - regional disparities

Source: Ministry of Finance of the CR (real estates prices), Ministry of Transport (transport), Ministry of Industry&Trade (construction work), CZSO (remaining data)

CR, Regions	Total output of agriculture (CZK mill, current prices), by production type				Industrial sales per emploee[1] (CZK thous.)		Construction works per capita[2] (CZK thous.)				Avg. prices of selected real estates types (current prices)				Transport within region				Overnight stays of guests in HUZ[3] (per cap.)	
							Total		Residential buildings (re/construction, modernization)						Freight		Passenger			
															By road		By rail			
	Crop		Livestock								Family houses		Dwellings		Tonnes, (million)	Index	Passenger (million)	Index		
	Abs.	Index	Abs.	Index							CZK / m^3		CZK thous. / m^2							
	2009	2008 =100	2009	2008 =100	2009	2008 =100	2009	2008 =100	2009	2008 =100	2008	2009	2008	2009	2009	2008 =100	2008	2008 =100	2010	trend[3]
Czech Repub.	**51 094**	**82**	**42 247**	**81**	**3 059**	**99**	**29,3**	**92**	**4,0**	**76**	**2398**	**2506**	**22,2**	**21,6**	**261,3**	**84**	**123,5**	**93**	**3,51**	↓
CR excl. Praha	.	.	.	.	**2 919**	**97**	**26,0**	**94**	**2,9**	**73**	**2363**	**2474**	**19,4**	**19,1**	**243,2**	**85**	**100,0**	**91**	**2,68**	↓
Praha	10 969	83	5 976	79	4 355	104	53,5	83	12,5	79	7974	7556	51,9	48,0	18,1	76	23,4	101	9,68	↔
Středočeský					4 623	100	27,0	101	3,4	75	3435	3521	23,4	23,2	40,9	95	9,0	94	1,34	↓
Jihočeský	4 476	80	5 456	80	2 211	92	31,0	90	2,8	65	2237	2362	16,4	16,0	16,7	103	4,6	92	4,25	↓
Plzeňský	3 402	80	4 055	83	2 961	96	25,1	84	2,9	68	2103	2179	20,7	20,0	16,3	74	6,8	92	2,42	↓
Karlovarský	704	79	576	77	1 584	100	37,7	120	3,1	93	2227	2253	15,3	15,0	11,1	103	3,0	91	13,72	↓
Ústecký	3 792	79	1 363	74	4 308	90	31,3	112	1,9	90	1942	2144	10,3	10,8	21,5	69	8,0	93	1,05	↓
Liberecký	916	77	871	84	2 441	106	20,5	90	1,3	33	2323	2609	19,0	18,2	7,6	70	4,1	91	5,02	↓
Královéhradec	3 559	83	3 366	85	1 830	97	22,9	108	2,4	68	2158	2371	20,4	20,8	12,7	93	6,3	96	5,65	↓
Pardubický	3 435	88	3 491	80	3 769	106	21,6	84	2,5	84	1873	2057	20,8	20,5	12,7	82	5,0	91	1,86	↓
Vysočina	4 817	83	5 516	78	2 009	92	22,0	89	2,5	73	1712	1777	17,9	16,6	15,8	93	2,9	91	1,66	↓
Jihomoravský	6 724	82	4 681	82	2 260	93	28,8	89	4,3	81	2300	2445	27,8	26,6	26,4	79	22,0	88	1,77	↓
Olomoucký	3 745	79	2 530	79	1 972	93	21,1	87	3,5	89	1828	1941	20,9	19,3	18,5	100	8,7	94	2,21	↓
Zlínský	1 913	81	1 998	80	2 690	103	20,9	94	2,9	89	2130	2080	21,3	20,4	9,8	95	5,7	86	2,66	↓
Moravskoslez.	2 643	79	2 369	88	2 781	92	25,7	87	2,7	60	2182	2389	17,3	16,2	33,4	77	13,9	91	1,39	↓

[1] In current prices; Sales of own goods&services incidental to industry, only businesses > 100 emploees (actual persons), reg. breakdown by head offices

[2] In current prices; Construction works in CR by region of site, by contractors&subcontractors, only businesses > 20 emploees (actual persons)

[4] Compared to 2007-2009 average (relative increase / stagnation / decrease); HUZ = collective tourist accommodation establishments

Tab. 1.4. Main demographic indicators - regional disparities

Source: Directorate of Alien and Border Police, Ministry of Interior of the CR (foreigners), CZSO (remaining data)

CR, Regions, Size groups of municipalities	Population, total	Population increase (per thous. inhab.)				Total fertility rate	Life expectancy at birth (years)[2]		Divorces per 100 marriages		Abortions per 100 births		Old age dependency[3]	Economic burden index[4]	Foreigners (thous.)[5]		--with permanent residen.	
		Natural		Net migrat. (within CR)											Total	Index	Total	Index
	31.12. 2010	2009	trend[1]	2009	trend[1]	2009	2008-2009 male	2008-2009 fem.	2009	trend[1]	2009	trend[1]	31.12.2010		31.12. 2010	31.12. 2009 =100	31.12. 2010	31.12. 2009 =100
Czech Republic	**10 532 770**	**1,0**	↑	**x**	**x**	**1,49**	**74,1**	**80,1**	**60,9**	↔	**34,2**	↓	**107,8**	**42,7**	**425,3**	**98**	**190,0**	**105**
Praha	1 257 158	1,7	↑	-2,0	↔	1,37	76,2	80,8	50,3	↓	31,2	↓	127,6	41,3	148,8	100	57,2	107
Středočeský	1 264 978	2,0	↑	9,0	↔	1,58	74,0	79,9	61,5	↔	34,0	↔	94,8	43,5	57,8	99	24,3	107
Jihočeský	638 706	0,9	↑	0,3	↔	1,49	74,5	80,1	60,3	↔	33,6	↔	106,8	42,9	15,1	98	7,7	105
Plzeňský	572 045	1,0	↑	1,1	↓	1,51	74,5	80,2	61,0	↔	38,2	↓	113,4	43,2	25,2	91	10,7	104
Karlovarský	307 444	0,9	↔	-6,2	↓	1,50	72,7	79,1	83,1	↑	42,0	↓	98,1	41,0	19,6	100	11,6	100
Ústecký	836 045	0,9	↑	-2,3	↓	1,58	72,0	78,5	71,1	↑	47,5	↔	91,2	41,5	30,7	96	15,8	102
Liberecký	439 942	2,0	↑	-0,4	↔	1,58	73,9	80,1	66,9	↔	38,2	↓	97,1	42,3	16,8	97	8,6	104
Královéhradec.	554 803	0,6	↑	-0,6	↑	1,56	75,1	80,6	66,0	↔	35,9	↓	113,4	44,9	14,9	97	7,1	103
Pardubický	517 164	1,2	↑	-0,5	↓	1,48	74,7	80,5	61,2	↑	29,1	↓	107,1	43,8	12,1	101	4,5	107
Vysočina	514 569	0,7	↔	-2,3	↓	1,45	74,8	81,0	52,9	↔	30,4	↓	109,6	43,7	8,0	93	3,8	107
Jihomoravský	1 154 654	1,4	↑	0,4	↑	1,49	74,5	80,8	58,0	↔	28,5	↓	114,8	43,4	36,1	97	16,2	106
Olomoucký	641 681	0,7	↑	-1,6	↔	1,48	73,9	80,0	61,6	↔	29,6	↓	110,3	43,0	9,5	100	5,4	103
Zlínský	590 361	-0,1	↔	-0,7	↔	1,39	73,4	80,5	56,9	↔	31,6	↔	115,7	43,3	8,0	99	4,6	102
Moravskoslezs.	1 243 220	0,0	↔	-2,2	↔	1,47	72,4	79,4	62,4	↓	34,5	↓	105,8	41,9	22,6	95	12,6	101
Municipalities by population:																		
do 499	835 076	-0,3	↑	8,7	↑	1,57	.	.	52,6	↑	27,3	↓	105,5	44,0	15,8	.	.	.
500 - 999	953 015	1,0	↑	7,9	↔	1,53	.	.	60,1	↑	27,3	↓	94,5	42,8	19,3	.	.	.
1 000 - 1 999	1 009 475	1,6	↑	7,9	↑	1,53	.	.	61,9	↑	28,5	↓	91,6	42,5	22,0	.	.	.
2 000 - 4 999	1 219 378	0,8	↑	3,5	↔	1,50	.	.	62,3	↔	31,8	↓	96,6	43,0	31,5	.	.	.
5 000 - 9 999	960 042	1,2	↑	-1,3	↓	1,52	.	.	64,5	↔	34,8	↓	104,2	43,7	25,4	.	.	.
10 000 - 19 999	967 742	0,9	↑	-4,7	↔	1,47	.	.	69,7	↔	41,1	↓	107,3	42,5	32,7	.	.	.
20 000 - 49 999	1 181 739	1,1	↑	-6,6	↔	1,46	.	.	66,3	↔	41,1	↓	109,7	41,6	39,8	.	.	.
50 000 - 99 999	1 103 259	0,6	↑	-5,0	↔	1,48	.	.	65,0	↔	44,2	↓	117,2	43,3	38,6	.	.	.
100 000 a více	2 303 044	1,5	↑	-3,2	↔	1,45	.	.	53,7	↓	31,8	↓	126,4	42,3	200,2	.	.	.

[1] Compared to five-year average (2004-2008)

[2] Expressed as a two-year average

[3] Sum of population aged 65+ related to population in the age of 0-14 (in %)

[4] Sum of population aged 65+ plus in the age of 0-14 related to population in the age of 15-64 (in %)

[5] Excl. persons with valid asylum

Tab. 1.5 Main indicators of labour market - regional disparities

Source: Ministry of Labour and Social Affairs (unemployment, retraining, employed foreigners), CZSO (remaining data - Labour force sample survey)

CR, Regions	Economic actvity rate (in 2010) of population				% of total employ-ment (in 2010) by CZ-ISCO-88		Own-account workers& employers (per 100 employed, total)		Registered unemploy-ment rate (%)		Un-employed per vacancy		Unemploeyd registered > 12 months (%)		Retraining graduates[2]		Employed foreigners (thous.)[3]	
	aged 20-64		aged 55-64														Total (31.12. 2010)	Index 31.12. 2009 = 100
	male	fe-male	male	fe-male	categ 1-3[1]	categ 8-9[1]	2009	2010	31.12 2009	31.12 2010	31.12 2009	31.12 2010	31.12 2009	31.12 2010	2009	2010		
Czech Republic	**84,9**	**66,4**	**62,5**	**38,0**	**40,7**	**20,0**	**16,2**	**17,1**	**9,2**	**9,6**	**17,4**	**18,2**	**23,0**	**31,8**	**35 014**	**62 005**	**306,4**	**96,2**
CR excl. Praha	**84,5**	**65,9**	**60,7**	**35,8**	**37,4**	**21,7**	**15,3**	**16,3**	**10,1**	**10,4**	**22,7**	**21,1**	**23,6**	**32,5**	**34 168**	**60 194**	**205,8**	**97,6**
Praha	88,0	69,6	76,0	53,0	62,0	8,6	21,9	22,2	3,7	4,1	3,5	5,8	11,5	20,8	846	1 811	100,5	93,5
Středočeský	86,5	66,7	65,1	39,6	39,8	20,4	18,3	19,1	7,0	7,7	14,9	15,2	18,1	26,8	2 188	3 867	42,9	86,0
Jihočeský	85,1	65,8	62,3	35,1	36,1	22,7	13,7	16,2	7,8	8,5	18,2	16,0	16,3	23,3	1 911	4 124	10,6	100,6
Plzeňský	85,1	67,5	63,1	38,7	35,7	22,2	14,9	15,5	8,2	8,2	12,9	12,6	19,6	28,5	1 240	3 340	21,8	96,0
Karlovarský	85,8	70,7	63,2	43,3	30,2	26,4	13,9	14,1	11,1	11,4	23,3	26,6	27,6	36,3	845	1 827	9,7	97,9
Ústecký	84,0	62,7	59,3	29,7	33,5	25,1	13,0	14,6	13,6	13,9	34,8	27,7	32,1	38,9	3 524	6 523	14,4	101,9
Liberecký	85,0	63,5	61,0	36,0	36,8	21,7	16,6	17,4	11,2	10,5	21,9	18,1	22,8	33,5	1 749	3 251	11,6	100,9
Královéhradec.	84,3	66,7	60,8	35,8	41,1	21,0	17,7	18,2	8,0	8,4	17,5	18,1	14,4	22,5	2 078	3 263	11,9	99,2
Pardubický	84,3	66,1	57,6	38,7	37,0	22,1	13,6	16,0	9,6	9,9	14,8	12,6	20,5	28,5	1 072	2 572	11,7	101,3
Vysočina	85,2	66,8	60,4	33,7	31,8	24,2	13,7	14,9	10,3	10,7	37,5	32,1	21,8	31,0	2 925	4 104	5,9	99,4
Jihomoravský	84,3	67,9	63,5	39,9	43,3	17,1	16,5	17,9	10,6	10,9	21,7	23,5	24,1	32,9	5 566	7 924	34,3	103,4
Olomoucký	82,4	64,1	58,1	32,3	34,4	22,7	16,4	16,2	12,2	12,5	50,1	34,8	20,2	33,1	1 879	4 651	5,7	103,9
Zlínský	83,5	66,1	59,4	35,6	36,9	22,7	16,0	16,6	10,8	10,7	27,0	26,8	22,6	34,7	2 585	4 261	7,2	104,3
Moravskoslez.	83,2	64,7	55,1	31,4	37,8	21,8	12,8	13,4	12,1	12,4	29,2	25,9	30,1	38,0	6 606	10 487	18,2	105,5

[1] CZ-ISCO 1-3: Legislators, senior officials and managers; Professionals; Technicians and associate professionals
CZ-ISCO 8-9: Plant and machine operators and assemblers; Elementary occupation

[2] Job applicants (as to 31.12.) who have successfully finished retraining course during this year

[3] Include all employed foreigners: registered by Employment offices (esp. Employees) as well as Trade licence holders

Tab. 1.6 Main indicators of social cohesion - regional disparities

Source: Ministry of Labour and Social Affairs (pensions, unemployment benefits, state social support benefits), CZSO (remaining data)

CR, Regions	Net disposable income of households per capita				Net operation surplus and mix. income per capita[1]		Compesa-tion of emp-loyees per capita[2]		Avg. monthly old-age pen-sion (CZK)[3]	Avg. monthly unem-ploym. benefit (CZK)[4]	Social benefits paid (CZK, per capita)[5]		Housing contribut. paid (CZK, per capita)[5]		% of house-holds with relation of income to SL (%)[6]		% of house-holds made both ends meet with difficulty[7]	
	Absolute		Index															
	CZK thous.		CR=100		CR=100		CR=100				CR=100		CR=100		< 1,5 SL	< 2,5 SL		
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2010	2010	2004	2009	2004	2009			2005	2010
Czech Republic	**136,8**	**179,9**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**10 123**	**5 720**	**100**	**100**	**100**	**100**	**7,1**	**25,1**	**29,5**	**27,6**
CR excl. Praha	**130,3**	**172,9**	**95**	**96**	**94**	**95**	**94**	**95**	**10 028**	**5 616**	**107**	**108**	**107**	**102**	**7,2**	**26,2**	**29,5**	**28,1**
Praha	187,1	232,3	137	129	147	140	145	135	10 817	7 203	46	38	45	85	6,2	17,7	29,6	24,2
Středočeský	147,5	187,4	108	104	116	109	105	105	10 184	6 056	83	70	64	44	5,6	21,2	31,8	25,8
Jihočeský	132,1	178,2	97	99	100	102	95	100	10 014	5 576	91	92	80	71	5,4	22,9	20,8	23,5
Plzeňský	138,0	179,7	101	100	97	94	104	102	10 075	5 854	76	70	68	51	2,6	19,1	30,3	33,5
Karlovarský	124,1	162,3	91	90	86	82	93	92	9 925	5 431	121	150	122	141	6,2	26,4	30,4	25,9
Ústecký	120,6	163,3	88	91	73	76	93	93	10 047	5 504	152	183	179	202	10,9	33,5	30,9	30,1
Liberecký	128,9	167,5	94	93	94	96	94	89	10 056	5 786	108	120	93	117	8,6	27,8	33,6	31,4
Královéhradecký	131,4	173,0	96	96	101	105	91	91	10 003	5 462	94	95	84	72	5,1	21,5	28,0	22,8
Pardubický	128,2	171,7	94	95	91	95	92	94	9 909	5 504	109	97	97	70	6,9	28,1	23,6	33,7
Vysočina	130,3	169,9	95	94	96	90	92	93	9 847	5 659	102	87	93	57	2,9	16,8	25,0	22,0
Jihomoravský	132,7	176,3	97	98	100	102	94	95	10 003	5 670	103	97	103	112	8,0	29,2	31,2	26,1
Olomoucký	124,6	166,2	91	92	98	95	87	88	9 829	5 463	115	111	114	89	8,3	29,5	26,9	30,2
Zlínský	126,2	168,4	92	94	95	103	87	88	9 900	5 402	100	87	90	73	7,4	25,6	26,4	29,3
Moravskoslezský	121,9	167,6	89	93	74	78	92	95	10 194	5 452	127	146	158	173	10,4	31,7	34,6	31,1

[1] Includes profits of enterprises (incl. small entrepreneurs), which are sum of their income from businesses, and from work activities (wages) for own enterprise

[2] Includes mainly wages and salaries paid by employers

[3] As to December 2010

[4] As to 31th December 2010

[5] Within the state social support system (incl. benefits paid retroactively), contributions are paid to low-income families

[6] Avg. subsistence level (SL) per household in 2009 in CR was 6 493 CZK (max: Vysočina 6 776, min: Praha 5 878 CZK). Income = Net income excl. housing costs

[7] Subjective evaluation of individual households (% of households made both ends meet with: great difficulty or difficulty)

Tab. 1.7: Main indicators of environment - regional disparities

Source: Czech Institute of Hydrometeorology (emissions), CZSO (remaining data)

CR, Regions	Specific emissions of main air pollutants tonnes/km^2 (REZZO 1-4)[1]								Share of waste water treated[3]		Population (%)		Drinking water lost in supply syst. (%)[6]		Waste generation / cap.		Waste management[7,8] (%,2006-8)		Fix. assets aquired for envi. protect. (CZK/cap.)[9]	
	Solids		SO_2		NO_x		CO				Water supplied[4]	Connected to sewerage[5]			Business[7]	Municipal				
	2009	trend[2]	2009	trend[2]	2009	trend[2]	2009	trend[2]	2009	trend[2]	2009	2009	2009	trend[2]	Tonnes 2009	Kg 2009	Recycling	Landfill	2004-2006	2007-2009
Czech Republic	**0,78**	↔	**2,21**	↓	**3,20**	↓	**5,31**	↓	**95,2**	↔	**92,8**	**76,3**	**19,3**	↓	**1,96**	**315**	**17,5**	**16,5**	**1 984**	**2 036**
CR excl. Praha	**0,75**	↔	**2,21**	↓	**3,11**	↓	**5,11**	↓	**94,4**	↔	**91,8**	**73,2**	**18,9**	↔	**1,54**	**317**	**18,7**	**18,6**	**2 016**	**2 120**
Praha	4,36	↓	3,40	↓	16,34	↓	36,98	↓	99,9	↔	100,0	99,0	21,1	↓	5,06	302	14,1	10,3	1 739	1 408
Středočeský	0,99	↔	1,95	↓	3,36	↓	5,26	↓	98,2	↔	83,5	66,2	19,5	↓	1,06	364	9,0	29,5	3 409	2 517
Jihočeský	0,49	↔	0,98	↔	1,34	↔	2,52	↔	95,5	↑	92,3	77,8	18,3	↓	1,95	283	13,9	7,6	1 205	1 882
Plzeňský	0,59	↔	1,43	↔	1,64	↓	2,89	↓	93,0	↔	81,4	70,7	16,3	↔	2,00	311	24,8	18,1	1 536	4 068
Karlovarský	0,61	↔	2,76	↓	3,32	↔	2,80	↔	99,3	↔	98,1	90,2	16,3	↔	0,58	311	5,1	26,4	1 600	1 484
Ústecký	0,93	↓	11,69	↓	11,77	↓	4,80	↓	93,9	↔	94,6	77,5	26,2	↔	2,46	335	13,4	12,2	2 366	2 131
Liberecký	0,66	↔	0,90	↓	1,44	↓	3,63	↓	98,6	↔	88,5	66,1	25,0	↓	0,55	284	6,3	18,9	1 054	2 591
Královéhrad.	0,77	↔	1,25	↓	1,81	↓	3,76	↓	91,4	↓	91,6	66,3	23,5	↔	0,61	280	11,7	30,9	1 598	1 932
Pardubický	0,73	↔	2,59	↓	3,57	↓	3,69	↓	96,9	↑	95,9	65,4	17,9	↔	0,82	283	13,0	38,2	2 492	1 685
Vysočina	0,75	↔	0,40	↔	1,96	↔	3,47	↓	82,8	↑	93,7	70,4	15,3	↓	0,63	340	2,7	50,4	2 101	1 607
Jihomoravský	0,73	↔	0,55	↔	2,61	↔	4,45	↔	96,5	↔	95,6	82,5	17,1	↓	2,68	297	25,0	13,2	2 198	2 053
Olomoucký	0,66	↔	0,87	↓	2,09	↓	3,47	↓	95,6	↔	89,4	71,3	18,0	↓	0,89	333	16,9	21,1	1 896	1 209
Zlínský	0,61	↔	1,39	↓	2,00	↓	3,33	↓	93,3	↔	91,1	74,1	17,9	↓	1,01	318	9,6	27,1	1 334	1 784
Moravskoslez.	1,20	↓	4,06	↓	4,95	↓	23,49	↓	91,8	↔	97,9	73,8	14,5	↓	2,17	325	33,4	15,4	1 731	2 119

[1] Big, medium, small as well as mobile sources are included (mobile sources are predominantly transport - e.g. cars, aircrafts); data for 2009 are preliminary

[2] Compared to five-year average

[3] odpadní vody zahrnují splaškové, průmyslové a ostatní vody, nezahrnují naopak srážkovou (balastní) vodu (ta tvoří 40 % veškeré čištěné vody)

[4] From public water supply systems

[5] Population living in houses connected to public sewerage systems with waste water treatment plant

[6] Share of not invoiced drinking water (due to losses in pipeline network) in total drinking water production

[7] By businesses head office

[8] Includes only waste managed during the year (i.e. waste generated, waste taken from store and waste imported)

[9] Three-year average (in current prices), by real location of investment

Tab. 1.8: Main indicators of international relations - regional disparities

Source: Czech National Bank (FDI), CZSO (remaining data)

CR, Regions	FDI[1] (per cap. CZK thous. to 31.12.)		Share (%) of enterprise-type units under foreign control[2] (as to 31.12.)				Export from region to other countries[3]						Export structure in 2010 (%)			Foreign guests in HUZ (in thous.)[5]			
			In industry		In market services		2008		2009		2010					Total		from Germany	
	2004	2009	2005	2010	2005	2010	CZK, mld, c.p.	%	CZK, mld, c.p.	%	CZK, mld, c.p.	v %	EU-27	Germany	Slovakia	2010	2009 =100	2010	2009 =100
Czech Republic	**125,3**	**220,0**	**22,3**	**28,9**	**18,3**	**25,2**	**2 474**	**100**	**2 139**	**100**	**2 516**	**100**	**83,8**	**31,9**	**8,8**	**6 334**	**105,0**	**1 348**	**96,8**
CR excl. Praha	**75,4**	**121,6**	**22,2**	**28,8**	**11,1**	**16,8**	**2 351**	**95,0**	**2 028**	**94,8**	**2 393**	**95,1**	**83,7**	**31,8**	**8,3**	**2 217**	**99,7**	**745**	**92,0**
Praha	511,4	949,0	23,2	29,8	32,0	39,3	123	5,0	111	5,2	123	4,9	86,8	33,3	18,4	4 117	108,1	603	103,5
Středočeský	112,4	219,5	24,2	32,0	17,0	23,4	481	19,5	429	20,1	487	19,4	86,4	31,0	5,0	143	96,2	42	109,7
Jihočeský	66,3	130,4	33,4	38,8	13,2	18,4	101	4,1	86	4,0	93	3,7	88,6	40,7	4,4	288	101,6	60	83,9
Plzeňský	86,0	124,9	38,9	47,0	14,0	19,7	234	9,5	200	9,3	203	8,1	92,4	56,4	2,6	154	106,8	67	97,0
Karlovarský	50,7	72,1	30,4	41,3	16,0	19,7	51	2,1	42	1,9	52	2,1	89,2	56,8	3,7	458	100,4	246	92,1
Ústecký	92,2	124,2	28,4	36,0	8,8	16,2	159	6,4	130	6,1	152	6,0	88,8	41,2	7,9	98	93,4	50	90,8
Liberecký	102,0	133,0	21,4	26,5	7,3	11,9	90	3,6	79	3,7	89	3,5	84,1	42,8	5,0	148	89,6	78	86,8
Královéhrad.	47,2	65,1	19,4	25,7	6,4	11,0	99	4,0	83	3,9	103	4,1	72,4	33,0	4,9	208	92,9	96	86,2
Pardubický	68,7	76,6	14,0	22,5	6,9	13,6	189	7,6	175	8,2	236	9,4	83,7	22,1	3,6	46	97,9	12	102,8
Vysočina	64,7	113,2	18,4	25,1	9,7	13,2	100	4,1	77	3,6	94	3,7	84,0	38,1	5,9	47	97,7	14	104,9
Jihomoravský	81,0	115,9	20,0	26,1	14,3	19,6	174	7,0	155	7,2	167	6,7	80,7	25,6	11,1	380	109,1	43	100,9
Olomoucký	53,2	52,0	16,0	21,5	7,1	12,3	97	3,9	72	3,3	79	3,1	81,7	28,5	9,8	89	108,6	13	93,5
Zlínský	48,9	66,9	17,0	19,4	10,2	12,9	118	4,8	98	4,6	115	4,6	81,9	36,5	10,2	58	97,8	10	92,0
Moravskoslez.	65,2	138,4	14,0	22,5	5,4	13,4	260	10,5	226	10,6	277	11,0	85,8	22,3	11,1	101	89,4	13	90,9

[1] FDI = foreign direct investment; in current prices

[2] Only enterprises > 20 employees are included (reg. breakdown by head office). Market services = NACE G-K (excl. education, health, public administration)

[3] For part of the export the region of origin can not be identified (in 2008 (8,0 %), 2009 (8,2 %) a 2010 (9,8 %)

Změna počtu obyvatel mezi roky 1999 - 2009
Population change 1999 -2009

Minimum: Plzeň-jih -9,2 %
Maximum: Praha-východ 51,1 %
Česká republika: 2,2 %

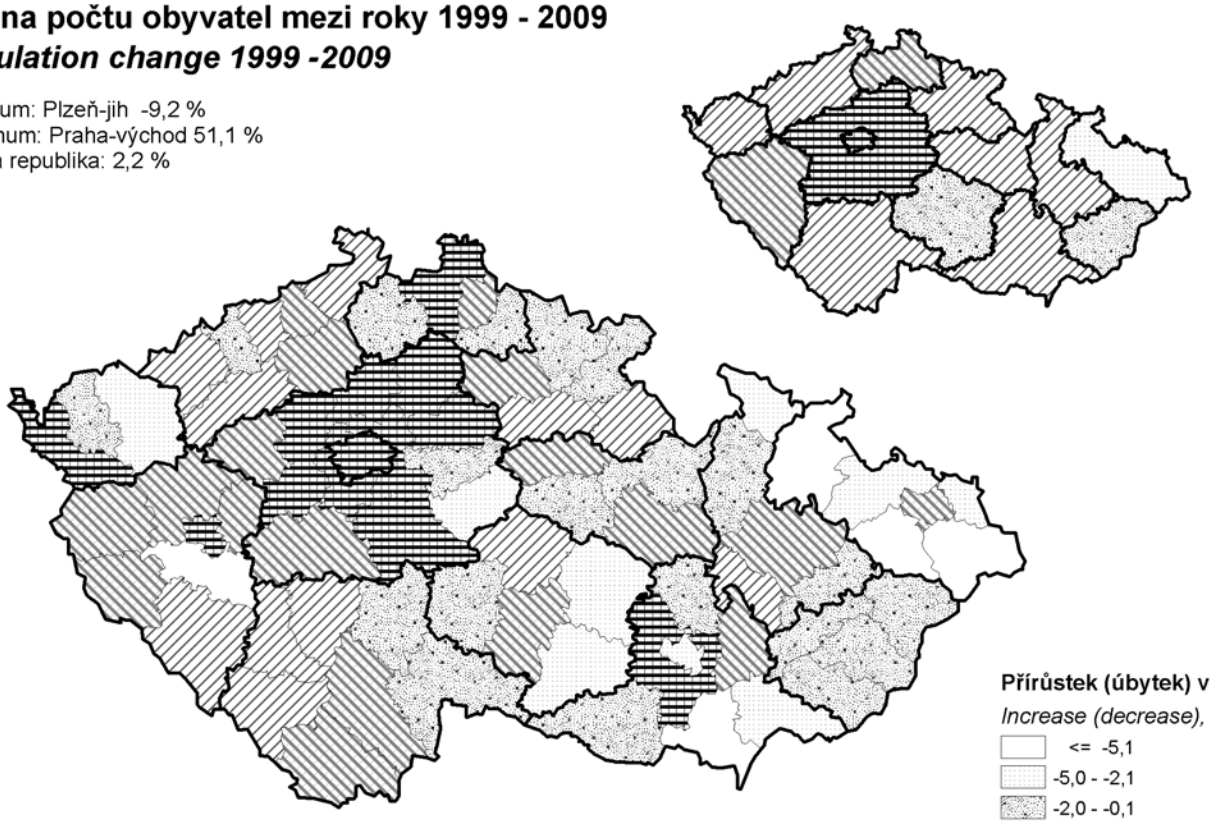

Zdroj: Český statistický úřad
Source: Czech Statistical Office

Míra reg. nezaměstnanosti k 31. 12. 2009
Registered unemployment rate on 31 Dec 2009

Minimum: Praha-východ 3,4 %
Maximum: Jeseník 16,9 %
Česká republika: 9,2 %

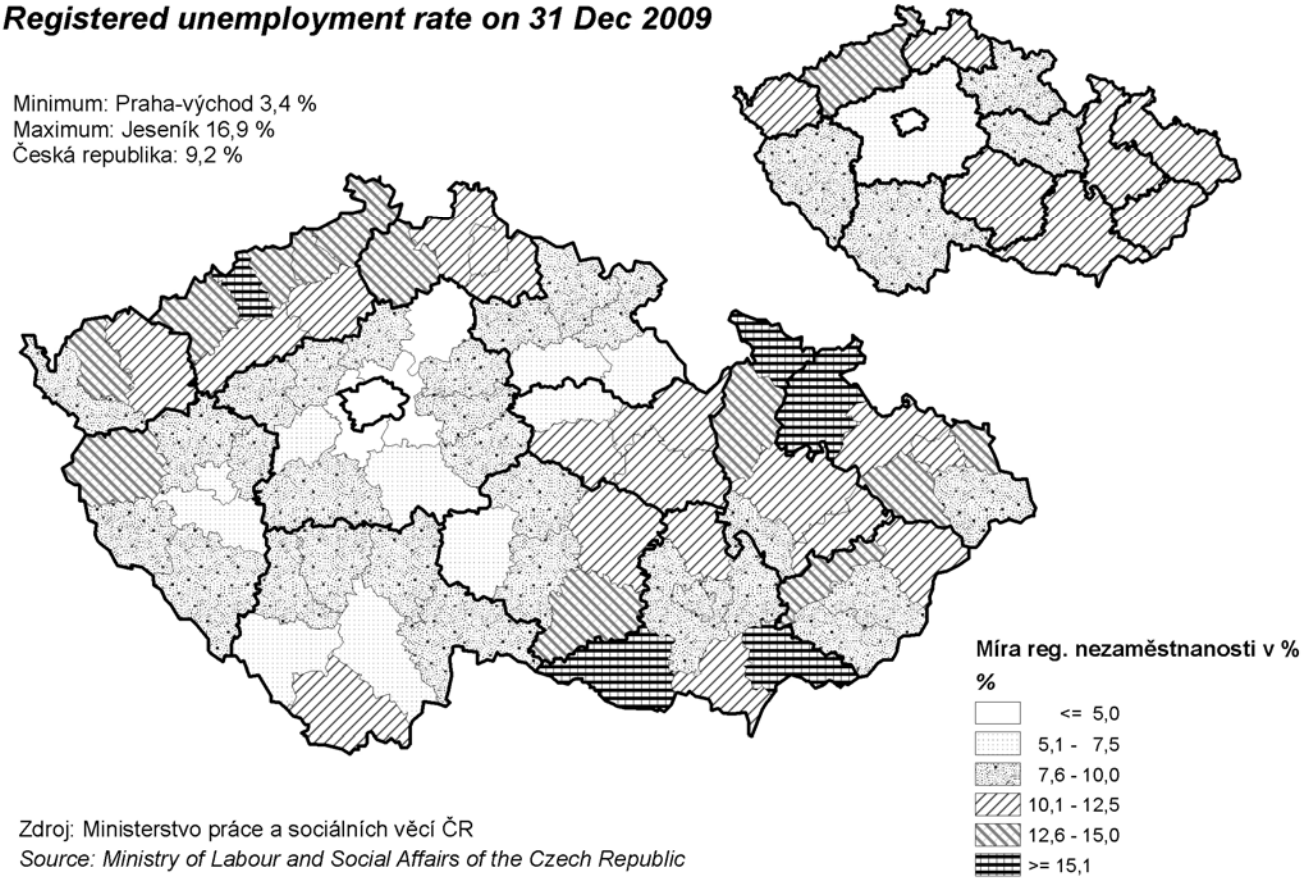

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
Source: Ministry of Labour and Social Affairs of the Czech Republic

2. Trh práce

Hospodářský cyklus zachycuje výkyvy celkové ekonomické aktivity, vyznačující se současnou expanzí (růstem či zotavením) nebo kontrakcí (poklesem) produktu ve většině sektorů ekonomiky. K hospodářskému cyklu dochází, jestliže skutečný hrubý domácí produkt (HDP) vzhledem k potencionálnímu HDP roste nebo klesá. Je to více či méně pravidelné střídání expanze a recese ekonomické aktivity kolem dráhy trendového růstu. Na vrcholu cyklu je ekonomická aktivita vzhledem k trendu vysoká, v sedle cyklu je dosaženo spodního bodu ekonomické aktivity. Trendová dráha HDP je dráha, po níž by se HDP pohyboval, kdyby byly výrobní faktory plně zaměstnány. HDP neroste plynule trendovým tempem, spíše nepravidelně kolísá kolem svého trendu. Potenciálním výstupem se rozumí výstup při plné zaměstnanosti zdrojů. Skutečný (reálný) HDP kolísá kolem potenciálního. Nižší bývá během recese, během zotavení stoupá zpět k potencionální úrovni. Příčinou změn HDP v čase je mimo jiné to, že výrobní faktory nejsou vždy plně zaměstnány. Plná zaměstnanost výrobních faktorů je přitom ekonomickým, nikoliv fyzickým pojmem. Z ekonomického hlediska plná zaměstnanost existuje tehdy, když každý kdo chce pracovat může najít v určité rozumné lhůtě zaměstnání. Tato definice je nedokonalá, není precizní. Proto pro vymezení plné zaměstnanosti se vychází z určité konvence, resp. úzusu – např. z toho, že výrobní faktory jsou plně zaměstnány, je-li míra nezaměstnanosti do 5,5 %. V ekonomice USA se v 60. letech předpokládalo, že plná zaměstnanost odpovídá míře nezaměstnanosti 4 až 4,5 % z veškeré pracovní síly. Změny ve struktuře pracovních sil a jejich využívání vedly v 80. letech ke zvýšení úzusu na shora uvedených 5,5 %. (Dornsbusch, Fischer; Samuelson).

Makroekonomická výkonnost se obvykle posuzuje podle tří ukazatelů – míry inflace, tempa růstu výstupu (HDP) a míry nezaměstnanosti, resp. ukazatelů trhu práce. Při výpočtu výstupů, tj. absolutních hodnot HDP však existují některá omezení. Jak místní, tak časová disponibilní podkladová data se zjišťují jen pro větší regiony. V krajním případě počínaje kraji či o stupeň až dva vyššími regiony. Z časového hlediska jsou k dispozici s relativně vysokým zpožděním – více než ročním. Pro porovnávání stavu výsledků hospodářských cyklů jak meziregionální, tak i časové stačí mít výsledky dané relativními údaji. Zdrojem mohou být např. některá data, popisující stav trhu práce, jako jsou zejména počet dosažitelných nezaměstnaných, počet volných pracovních míst, případně další data, týkající se struktury atd. U těchto dat při jejich zpracování lze jít do úrovně velmi jemného územního členění – např. spolehlivě až od úrovně okresů, správních obvodů ORP, ve většině případů již od obcí. Také z hlediska časového je výhodné používat zmiňované ukazatele trhu práce pro relativní určení výstupů, dovolujících popsat průběh ekonomické aktivity a následně je meziregionálně i časově porovnávat.

Jak počty dosažitelných nezaměstnaných, tak i počty ekonomicky aktivních obyvatel a počty volných pracovních míst jsou k dispozici v ročním, kvartálním i měsíčním členění za uplynulých 10 let. Pouze dosažitelní nezaměstnání se sledují až od roku 2005. Počty dosažitelných nezaměstnaných a počty volných pracovních míst lze pro tyto účely sdružit do jediného indikátoru „koeficient rovnováhy trhu práce“.

Indikátor	Koeficient rovnováhy trhu práce [k_{tp}]
Zdroj dat	MPSV, Správa služeb zaměstnanosti, ČSÚ
Územní dostupnost	Stát, kraj, okres, případně SO ORP,obec
Popis	Relativní indikátor stanovený jako podíl počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání a počtu volných pracovních míst ve sledovaném regionu ke konci sledovaného časového úseku

Rovnovážný stav na každém typu trhu nastává, když velikost nabídky a poptávky je stejná. U trhu práce to značí, že počet nezaměstnaných (nabídka) je roven počtu volných pracovních míst (poptávka).

$k_{tp} = 1$ …… stav rovnováhy

$k_{tp} > 1$ …… převis nabídky

$k_{tp} < 1$ …… převis poptávky

V čase, kde se nalézají extrémní minimální hodnoty koeficientu rovnováhy trhu práce mění posloupnost koeficientu charakter z klesající na stoupající (místo zvratu) a podle dříve uvedené

souvislosti průběhu posloupností koeficientu k_{tp} a úrovně hospodaření v regionálním hospodářském cyklu se zde nachází i místo největšího hospodářského růstu.

Z průběhu posloupnosti koeficientu rovnováhy k_{tp} je možné soudit na to, ve kterém období dochází k postupně se prohlubující recesi, kde se nachází vrchol, což je místo, kde se pokles (recese) mění na růst (expanzi), a kde se nachází maximální recese za předpokladu, že alespoň ve dvou po sobě následujících kalendářních kvartálech jsou extrémně maximální hodnoty k_{tp}.

Průběh posloupností koeficientů rovnováhy k_{tp} pro všechny naše kraje za období 2005 až 2010 je zachycen v následující tabulce 1. Uvedeno je zde i pořadí koeficientu rovnováhy k_{tp} v mezikrajském srovnání v jednotlivých kvartálech.

Tab. 1: Pořadí krajů dle střední hodnoty v období 2005 až 2010

Kraj / Kvartál roku	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
1. Q 2005	1,60	6,00	7,10	4,30	14,00	26,70	9,30	8,50	11,60	10,30	9,60	13,40	17,30	35,50	9,04
Pořadí	1.	3.	4.	2.	11.	13.	6.	5.	9.	8.	7.	10.	12.	14.	-
2. Q 2005	1,60	5,00	6,00	4,00	10,30	24,10	7,20	8,80	9,60	9,10	7,90	11,30	13,90	31,90	8,10
Pořadí	1.	3.	4.	2.	10.	13.	5.	7.	9.	8.	6.	11.	12.	14.	-
3. Q 2005	1,90	5,10	6,90	4,30	11,30	23,30	7,10	8,10	9,40	10,80	11,40	10,50	10,70	22,70	8,51
Pořadí	1.	3.	4.	2.	11.	14.	5.	6.	7.	10.	12.	8.	9.	13.	-
4. Q 2005	1,95	5,40	8,30	4,90	14,40	24,60	7,30	7,60	9,20	11,30	10,30	12,00	13,20	27,60	9,22
Pořadí	1.	3.	6.	2.	12.	13.	4.	5.	7.	9.	8.	10.	11.	14.	-
1. Q 2006	1,50	4,20	6,40	3,90	10,60	20,40	6,00	6,20	6,30	7,60	6,80	9,03	9,22	18,35	6,81
Pořadí	1.	3.	7.	2.	12.	14.	4.	5.	6.	9.	8.	10.	11.	13.	-
2. Q 2006	1,21	3,00	3,90	2,73	8,08	13,96	4,71	4,46	3,02	5,12	5,35	6,98	6,36	12,47	4,92
Pořadí	1.	3.	5.	2.	12.	14.	7.	6.	4.	8.	9.	11.	10.	13.	-
3. Q 2006	1,03	2,98	3,46	2,26	7,18	12,23	4,29	4,55	2,61	4,70	5,94	6,25	5,01	9,82	4,38
Pořadí	1.	4.	5.	2.	12.	14.	6.	7.	3.	8.	10.	11.	9.	13.	-
4. Q 2006	1,21	2,68	3,60	2,35	6,58	12,04	4,38	4,15	2,52	4,62	6,52	6,46	4,60	10,18	4,51
Pořadí	1.	4.	5.	2.	12.	14.	7.	6.	3.	9.	11.	10.	8.	13.	-
1. Q 2007	0,97	2,09	2,82	1,86	5,18	10,62	4,07	3,36	2,26	3,85	5,76	5,20	3,84	9,19	3,71
Pořadí	1.	3.	5.	2.	10.	14.	9.	6.	4.	8.	12.	11.	7.	13.	-
2. Q 2007	0,81	1,70	1,95	1,35	3,86	7,81	2,26	2,48	1,64	2,88	3,56	4,07	2,89	7,25	2,81
Pořadí	1.	4.	5.	2.	11.	14.	6.	7.	3.	8.	10.	12.	9.	13.	-
3. Q 2007	0,72	1,62	1,27	1,07	3,31	6,65	2,52	2,14	1,39	2,68	3,33	3,80	2,82	5,05	2,48
Pořadí	1.	5.	3.	2.	10.	174.	7.	6.	4.	8.	11.	12.	9.	13.	-
4. Q 2007	0,55	1,40	1,79	0,94	3,90	7,27	2,93	2,57	1,51	2,64	3,04	4,20	2,77	5,74	2,35
Pořadí	1.	3.	5.	2.	11.	14.	9.	6.	4.	7.	10.	12.	8.	13.	-
1. Q 2008	0,48	1,26	1,88	0,89	3,15	7,09	2,87	2,05	1,41	2,62	2,49	3,85	2,46	4,49	2,06
Pořadí	1.	3.	5.	2.	11.	14.	10.	6.	4,	9.	8.	12.	7.	13.	-
2. Q 2008	0,49	1,22	1,64	0,81	3,09	6,44	2,56	1,62	1,19	2,53	2,09	3,44	2,08	3,31	1,84
Pořadí	1.	4.	6.	2.	11.	14.	10.	5.	3.	9.	8.	13.	7.	12.	-
3. Q 2008	0,57	1,51	2,00	1,09	3,91	6,10	3,23	2,01	1,82	3,50	2,22	3,65	2,26	3,39	2,13
Pořadí	1.	3.	5.	2.	13.	14.	9.	6.	4.	11.	7.	12.	8.	10.	-
4. Q 2008	0,65	2,63	3,93	2,13	6,18	9,77	6,89	3,47	4,47	7,08	4,99	8,09	4,43	6,16	3,67
Pořadí	1.	3.	5.	2.	10.	14.	11.	4.	7.	12.	8.	13.	6.	9.	-
1. Q 2009	1,07	5,75	10,52	5,69	12,04	19,18	15,57	10,80	7,87	16,41	10,31	18,45	11,58	19,85	7,89
Pořadí	1.	3.	6.	2.	9.	13.	10.	7.	4.	11.	5.	12.	8.	14.	-
2. Q 2009	1,65	8,06	10,44	7,83	15,49	24,68	16,50	12,14	9,68	22,57	12,57	30,39	15,01	25,38	10,43
Pořadí	1.	3.	5.	2.	9.	12.	10.	6.	4.	11.	7.	14.	8.	13.	-
3. Q 2009	2,54	9,76	11,65	9,04	17,28	25,67	16,78	14,14	11,64	25,49	14,37	36,04	20,18	23,20	12,56
Pořadí	1.	3.	5.	2.	9.	13.	8.	6.	4.	12.	7.	14.	10.	11.	-
4. Q 2009	3,40	14,66	17,52	12,61	22,91	34,13	21,47	17,22	14,59	36,52	21,44	48,75	26,47	28,50	17,06
Pořadí	1.	4.	6.	2.	9.	12.	8.	5.	3.	13.	7.	14.	10.	11.	-
1. Q 2010	3,92	15,50	17,83	16,03	22,27	34,80	24,60	15,27	16,51	36,00	21,54	23,55	25,02	25,50	17,29
Pořadí	1.	3.	6.	4.	8.	13.	10.	2.	5.	14.	7.	9.	11.	12.	-
2. Q 2010	5,09	12,57	12,35	11,46	17,07	32,86	16,28	11,55	8,82	24,58	20,63	24,10	23,32	23,27	15,20
Pořadí	1.	6.	5.	3.	8.	14.	7.	4.	2.	13.	9.	12.	11.	10.	-
3. Q 2010	5,05	12,51	11,22	11,04	18,49	28,26	14,51	11,94	9,35	22,04	15,54	25,41	21,56	20,72	14,26
Pořadí	1.	6.	4	3.	9.	14.	7.	5.	2.	12.	8.	13.	11.	10.	-
4. Q 2010	5,82	15,20	15,97	12,62	26,63	27,68	18,10	18,08	12,64	32,11	23,47	34,81	26,82	25,94	18,23
Pořadí	1.	4.	5.	2.	10.	12.	7.	6.	3.	13.	8.	14.	11.	9.	-

Tab. 2: Měsíční koeficient rovnováhy trhu práce v letech 2008 až 2009

Kraj/ Měsíc roku	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
1. 2008	0,58	1,40	2,31	0,96	3,39	7,33	2,99	2,29	1,50	2,90	2,80	4,46	2,79	5,16	2,33
2. 2008	0,55	1,29	2,21	0,90	3,29	7,12	2,96	2,30	1,34	2,80	2,47	4,20	2,73	4,96	2,20
3. 2008	0,48	1,26	1,88	0,89	3,15	7,09	2,87	2,05	1,41	2,62	2,49	3,85	2,46	4,49	2,06
4. 2008	0,46	1,27	1,71	0,84	3,14	6,92	2,90	1,79	1,28	2,43	2,18	3,49	2,21	4,00	1,92
5. 2008	0,48	1,22	1,61	0,77	3,14	6,60	2,75	1,69	1,21	2,31	1,99	3,34	2,13	4,01	1,86
6. 2008	0,49	1,22	1,64	0,81	3,09	6,44	2,67	1,62	1,19	2,53	2,09	3,44	2,08	3,31	1,84
7. 2008	0,52	1,36	1,84	0,89	3,43	6,09	2,93	1,92	1,35	2,98	2,19	3,84	2,21	3,32	1,96
8. 2008	0,53	1,47	1,82	1,03	3,61	5,77	2,90	1,91	1,34	3,11	2,16	3,54	2,23	3,10	1,97
9. 2008	0,57	1,51	2,00	1,09	3,91	6,10	3,23	2,01	1,82	3,50	2,22	3,65	2,26	3,39	2,13
10. 2008	0,54	1,60	2,23	1,14	4,32	6,78	3,66	2,17	2,24	3,59	2,43	4,19	2,42	3,53	2,25
11. 2008	0,55	2,00	2,76	1,27	5,15	7,90	4,98	2,66	3,00	4,47	3,73	5,05	2,85	4,30	2,70
12. 2008	0,65	2,63	3,93	2,13	6,18	9,77	6,89	3,47	4,47	7,08	4,99	8,09	4,43	6,16	3,67
1. 2009	0,80	4,10	6,70	3,45	9,74	12,96	10,62	6,61	6,65	10,38	7,29	16,79	7,26	12,68	5,60
2. 2009	0,81	4,32	9,18	4,50	11,07	15,92	13,24	8,99	7,55	15,23	8,17	19,73	9,94	15,69	6,42
3. 2009	1,07	5,75	10,52	5,69	12,04	19,18	15,57	10,80	7,87	16,41	10,31	18,45	11,58	19,85	7,89
4. 2009	1,26	6,60	10,90	6,73	12,79	20,92	15,24	11,13	9,12	17,52	11,14	23,89	13,22	20,11	8,81
5. 2009	1,39	7,30	9,48	7,75	14,12	22,67	18,08	11,35	8,31	18,71	10,63	24,80	13,38	21,69	9,25
6. 2009	1,65	8,06	10,44	7,83	15,49	24,68	16,50	12,14	9,68	22,57	12,57	30,39	15,01	25,38	10,43
7. 2009	1,97	8,48	10,96	7,89	17,06	26,02	17,37	13,89	10,93	22,89	13,55	36,56	16,99	25,59	25,61
8. 2009	2,30	9,32	10,95	7,77	15,63	24,66	16,51	12,05	10,56	20,95	13,61	34,73	19,05	24,28	11,71
9. 2009	2,54	9,76	11,65	9,04	17,28	25,67	16,78	14,14	11,64	25,49	14,37	36,04	20,18	23,20	12,56
10. 2009	2,79	10,47	14,83	9,83	18,52	27,00	19,03	14,26	12,26	32,07	15,41	34,04	22,36	23,60	13,53
11. 2009	3,17	11,82	15,70	11,58	19,98	30,01	19,87	14,86	12,80	32,33	17,14	33,38	23,61	28,10	14,96
12. 2009	3,40	14,66	17,52	12,61	22,91	34,13	21,47	17,22	14,59	36,52	21,44	48,75	26,47	28,50	17,06

Z celkového přehledu dosahovaných kvartálních a měsíčních hodnot koeficientu rovnováhy ve všech našich regionech NUTS 3 vyplývají některé poznatky jako např.:

- Hlavní město Praha je ve všech 24 sledovaných kvartálech na prvním místě ve vzestupném pořadí dosažených hodnot koeficientů rovnováhy k_{tp}.
- Pouze v Hlavním městě Praze je v některých obdobích na trhu práce převis poptávky (počtu volných pracovních míst) nad nabídkou (počtem dosažitelných zájemců o zaměstnání).
- Jen zde je možno hovořit o stavu blížícím se plné zaměstnanosti výrobních faktorů a o prostředí, v němž lze dosáhnout maximálních možných výsledků ekonomické činnosti.
- Na posledním místě v pořadí krajů se nachází kraj Ústecký – v 15 ze 24 kvartálech byl poslední (62 %) a v 6 kvartálech (25 %) byl předposlední.
- Na předposledním místě figuruje kraj Moravskoslezský, který na posledním místě pořadí krajů byl ve 4 kvartálech (17 %) a na předposledním místě v 11 kvartálech (46 %).
- V posledních dvou letech je pozorovatelná zlepšující se tendence v krajích Moravskoslezském a Ústeckém a i v regionu soudržnosti NUTS 2 Severovýchod.
- Tendenci ke zhoršení je snad možné nalézt v mírném měřítku u krajů Středočeského, Plzeňského, Zlínského a Vysočiny.

Pro rychlé a výstižné porovnávání koeficientů rovnováhy trhu práce v jednotlivých regionech a tímto způsobem také meziregionální porovnání ekonomické reálné výkonnosti je možné použít charakteristický roční koeficient rovnováhy trhu práce. Je možné ho stanovit jako střední hodnotu kvartálních koeficientů rovnováhy v uvažovaných regionech pro daný rok a následně jako střední hodnotu z takto získaných regionálních ročních hodnot koeficientu rovnováhy za období let 2005 až 2010.

Tab. 3: Charakteristický roční koeficient rovnováhy

Kraj / Rok	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
2005	1,75	5,38	7,08	4,38	12,50	24,71	7,73	8,20	9,95	10,38	9,80	11,80	13,78	22,43	8,74
Pořadí	1.	.3	4.	2.	11.	13.	5.	6.	8.	9.	7.	10.	12.	14.	-
2006	1,24	3,22	4,34	2,81	8,11	14,66	4,85	4,84	3,61	22,04	6,50	7,18	6,30	12,71	5,16
Pořadí	1.	3.	5.	2.	11.	13.	7.	6.	4.	14.	9.	10.	8.	12.	-
2007	1,76	1,70	1,96	1,31	4,06	8,09	2,95	3,14	1,70	3,01	3,92	4,32	3,08	6,81	2,84
Pořadí	1.	3.	5.	2.	11.	14.	6.	9.	4.	7.	10.	12.	8.	13.	-
2008	0,52	1,66	2,36	1,23	4,06	7,35	3,85	2,29	2,22	3,93	2,95	4,76	2,81	4,34	2,42
Pořadí	1.	3.	6.	2.	11.	14.	9.	5.	4.	10.	8.	13.	7.	12.	-
2009	2,16	9,56	12,56	8,79	14,39	25,92	17,58	13,60	10,95	25,25	14,67	33,41	18,31	24,23	11,99
Pořadí	1.	3.	5.	2.	7.	13.	9.	6.	4.	12.	8.	14.	10.	11.	-
2010	4,97	13,95	14,34	12,79	21,12	30,90	18,37	14,21	11,83	26,68	20,30	26,97	27,34	23,78	16,24
Pořadí	1.	4.	6.	3.	9.	14.	7.	5.	2.	11.	8.	12.	13.	10.	-
2005 až 2010	2,07	5,91	7,11	5,22	10,71	18,61	9,22	7,71	6,71	15,21	9,69	14,74	11,94	15,72	7,90
Pořadí	1.	3.	5.	2.	9.	14.	7.	6.	4.	12.	8.	11.	10.	13.	-

Závěr:

- Data a jejich průběh obsažené v tabulce č. 3 ukazují na jednoznačné postavení Hlavního města Prahy v čele pořadí regionů s nejlepšími výstupy co do reálné ekonomické výkonnosti v údobí posledních 6 let.
- Nadprůměrné ekonomické výkonnosti se dosahovalo v krajích Plzeňském, Středočeském, Pardubickém, Jihočeském a Královéhradeckém.
- Za průměrem naproti tomu zaostávají kraje Karlovarský, Olomoucký, Vysočina, Moravskoslezský a Ústecký. Z toho dva poslední zaostávají za střední hodnotou u Moravskoslezského kraje o 50 % a u Ústeckého kraje o 100 %. Podprůměrný je dokonce i kraj Jihomoravský (jen 74 % průměrné hodnoty všech krajů), což značí, že na celé Moravě na trhu práce ve všech případech převládá výrazný převis nabídky (počet dosažitelných žadatelů o zaměstnání). Vyplývá to z toho, že výsledky ekonomické činnosti ve všech moravských krajích bez výjimky jsou horší než jsou u převážné části krajů českých (8 krajů z 9 celkem).

Z předložených tabulek a diagramů je možné usuzovat na časovou polohu sedla posloupnosti koeficientů rovnováhy trhu práce a tím i v hospodářském cyklu v krajích.

Pokud jde o časovou polohu sedla je u 8 ze 14 krajů možno ji položit na květen 2008, u 4 krajů na červen 2008, v Hlavním městě Praze na duben 2008 a v Moravskoslezském kraji na září 2008.

Tyto údaje však nejsou přímo aplikovatelné na výsledky ekonomické činnosti v jednotlivých krajích. Zde se musí vzít v úvahu definice recese, která říká, že za recesi se považuje období, ve kterém dochází k poklesu HDP a s ním spojených ekonomických a sociálních faktorů jako jsou zaměstnanost, investice (volná pracovní místa apod.) přinejmenším ve dvou po sobě následujících kalendářních kvartálech. S přihlédnutím k této definici je dobu nejhlubší recese možno položit do druhého kvartálu 2009.

Nejhlubší propad zažily kraje Moravskoslezský, Ústecký, Karlovarský a Olomoucký. Nejrychlejší propad od stavu před třemi roky (2006) byl v krajích Moravskoslezském, Ústeckém, Karlovarském a Zlínském. Naproti tomu nejrychlejší expanze ke stavu dva roky po recesi (2010) byla v krajích Ústeckém, Olomouckém, Zlínském, Moravskoslezském a Karlovarském (v tomto pořadí).

Literatura:

1. MPSV, Správa služeb zaměstnanosti
   Uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa po měsících 2005 až 2010, MPSV Praha
2. Dornsbusch, Fischer, Makroekonomie, SPN Praha 1994
3. Samuelson, Nordhaus, Ekonomie, Svoboda Praha 1991
4. Různé publikace ČSÚ, ČSÚ Praha 1990-2010

Graf: Průběh kvartálních hodnot koeficientu rovnováhy trhu práce v letech 2005 – 10

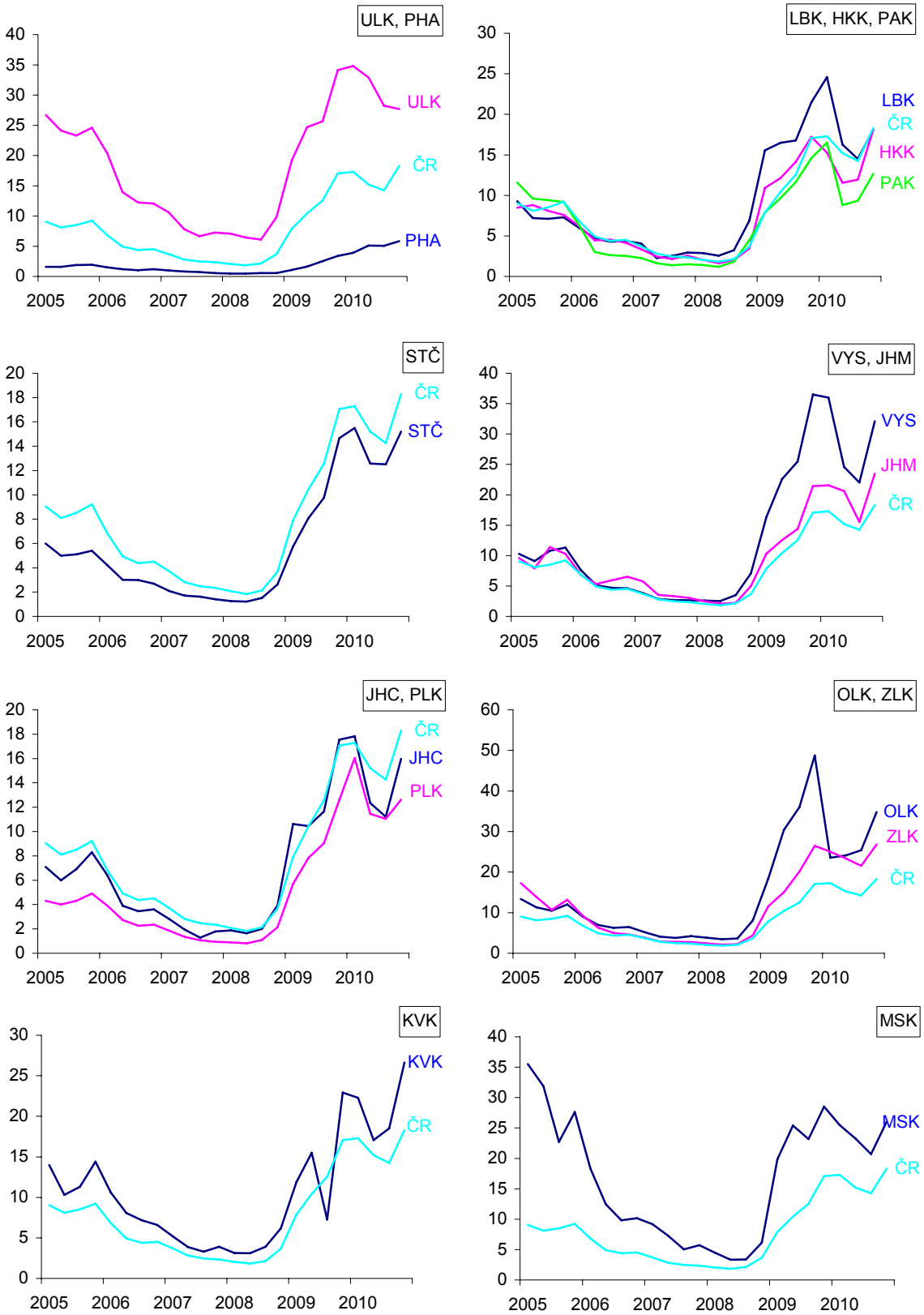

3. Mzdy

V Česku se začala globální hospodářská recese projevovat s určitým zpožděním. První náznaky na pracovním trhu můžeme vysledovat již během léta 2008 (např. zastavením růstu počtu volných pracovních míst v nabídce ÚP), s plnou silou se však projevily až v roce následujícím. Možnosti kvantifikace celého období hospodářského zpomalení v jednotlivých (mikro)regionech ČR jsou však zatím (vyjma oblasti nezaměstnanosti)[39] omezené, neboť v době zpracování této analýzy byly k dispozici definitivní hospodářské výsledky jednotlivých odvětví v potřebném územním (alespoň krajském) detailu pouze pro první rok recese - tedy 2009. Kvantifikaci také komplikuje fakt, že se v rámci různorodých odvětví krize projevuje s určitým časovým rozpětím, mj. i z důvodu závislosti těchto (především průmyslových) odvětví na vývoji zahraničních trhů, popř. domácí poptávce (častěji v návazných odvětvích služeb).

V další části se zaměřujeme na **vývoj mezd zaměstnanců v krajích** ČR, který je vedle ekonomické aktivity obyvatelstva, jednou z klíčových oblastí pracovního trhu a zároveň oblastí poměrně dynamicky a citlivě reagující na ekonomické změny v regionech. Celkový vývoj v krajích v jednotlivých letech a poprvé i v čtvrtletích charakterizují nejčerstvější údaje z **podnikového výkaznictví ČSÚ**, zpracované důsledně pracovištní metodou. Tento souhrnný pohled je doplněn detailněji členěnými údaji ze **strukturální mzdové statistiky**, kterou gestoruje MPSV. Tato statistika sice není primárně zacílena na hodnocení krátkodobých tendencí ve vývoji průměrných mezd na úrovni celých podniků, umožňuje však získání aktuálního i dostatečně věrohodného pohledu na vývoj mezd zaměstnanců v krajích v členění podle pohlaví, věku, vzdělání či klasifikace zaměstnání a také údaje o mzdové diferenciaci.

Strukturální šetření mezd se odlišuje od ostatních mzdových zjišťování v několika směrech. Předně jsou zde přímo sledovány mzdy jednotlivých zaměstnanců a nikoli celkové objemy na úrovni podniků či organizací. Jsou podrobně zjišťovány všechny složky hrubého výdělku a také důležité personální údaje o zaměstnanci jako např. pohlaví, vzdělání, věk. Získáváme tak statistiku velmi detailní, která slouží podrobným analýzám trhu práce a jeho vývoje[40].

[39] Na významné zhoršení v ekonomikách jednotlivých regionů (především trhu práce) reagovalo ke konci roku 2009 i Ministerstvo pro místní rozvoj ČR aktualizací materiálu „Vymezení regionů se soustředěnou podporou státu na roky 2010-2013“ (seznam regionů se soustředěnou podporou státu se rozšířil o 11 nových území). Při aktualizaci byly z čerstvých dat (které mohou zachytit dopady krize) použity především údaje o nezaměstnanosti (na úrovni okresů, popř. správních obvodů obcí s rozšířenou působností) z běžné evidence úřadů práce.

[40] Od roku 2004 slouží Informační systém o průměrném výdělku (ISPV) jen pro zjišťování údajů o subjektech **podnikatelské sféry**, resp. odměňujících dle *zákona č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku*; ustoupilo se od zjišťování v **nepodnikatelské sféře**, pro kterou je nyní využíván administrativní zdroj Informační systém o platu (ISP) Ministerstva financí ČR, který pokrývá *plošně všechny zaměstnance odměňované podle zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgáne*ch.

ISPV – na rozdíl od ISP – dosud nezahrnuje data za jednotky s méně než deseti zaměstnanci. Pro ostatní menší podniky se provádí jen u vzorku jednotek vybraných v zásadě náhodně na základě Registru ekonomických subjektů (pravděpodobnost výběru stoupá s velikostí jednotky). Data jsou čerpána elektronicky přímo z podnikových databází. Vykazujícími jednotkami se zde rozumí právnické osoby a fyzické osoby zapsané do obchodního rejstříku, nejsou zahrnuty fyzické osoby nezapsané v obchodním rejstříku. Šetření pokrývá všechna odvětví národního hospodářství.

Do hrubých mezd se ve strukturální statistice počítají všechny mzdy za práci včetně prémií, odměn a dalších platů, dále veškeré náhrady mzdy za neodpracovanou dobu (dovolenou, svátky, překážky v práci apod.) a odměny za pracovní pohotovost za celý rok. Průměrná mzda zaměstnance za rok je vypočtena poměřením s jeho placenou dobou, tedy počtem měsíců, za které mzdu či náhradu mzdy skutečně pobíral, odečtena je doba nemocí a dalších neplacených nepřítomností v práci za daný rok. Vypočtená průměrná hrubá měsíční mzda (v Kč) tak vypovídá o srovnatelných mzdových úrovních v různých zaměstnáních (pracovních místech) při přesně zjištěném objemu placené doby.

Takto vypočtená průměrná mzda však **není shodná s průměrnou mzdou zjišťovanou z podnikového výkaznictví ČSÚ**, kde je celkový objem mzdových prostředků poměřován evidenčním počtem zaměstnanců podniku, v němž jsou však zahrnuti i zaměstnanci nemocní nebo s neplacenou nepřítomností kratší než 4 týdny. Další rozdíly mohou plynout (kromě vlivu neplacených absencí a odlišného základního souboru šetření) z faktu, že do výsledků strukturální statistiky se nezahrnují zaměstnanci s týdenním úvazkem kratším než 30 hodin.

Cílem strukturální mzdové statistiky je popsat strukturu mezd a nalézt odlišnosti v mzdových úrovních různých skupin zaměstnanců. Není používána pouze průměrná mzda (aritmetický průměr), ale také *medián mez*d, který ukazuje mzdu zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení, a vypovídá tak lépe o skutečné mzdové úrovni v konkrétní kategorii. Cílem strukt. statistiky není nalézt úroveň průměrné mzdy za celé národní hospodářství, tomu lépe slouží stat. zjišťování ČSÚ.

Detailnější výsledky za kraje na úrovni konkrétních zaměstnání pro podnikatelskou a nepodnikatelskou sféru lze nalézt v publikaci MPSV *Regionální statistika ceny práce –http://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydelky.*

Údaje z ISPV (mzdy v podnikatelské sféře) použité v tomto rozboru se vztahují pouze k výběrovému vzorku ekonomických subjektů a zaměstnanců[41]. Krajské údaje po převážení (podle velikostních skupin podniků a za všechny zaměstnance – tj. souhrn podnikatelské a nepodnikatelské sféry) publikuje ČSÚ v omezeném rozsahu přibližně půl roku po skončení referenčního období - za rok 2010 již tedy byly v době zpracování tohoto rozboru k dispozici. Vzhledem k rozdílnému vývoji mezd v obou sférách především v posledních letech dále analyzujeme mzdy zaměstnanců v podnikatelské a nepodnikatelské sféře odděleně.

Z časového hlediska se soustřeďujeme především na vývoj mezi roky 2005 a 2010 (vůči němu lépe vyniknou specifika let 2009-2010), v některých případech byla časová řada analyzovaných údajů zpětně prodloužena až k roku 2000.

Vstup do problematiky představuje první část rozboru, kde je na národní úrovni stručně nastíněn vývoj mezd zaměstnanců v dvou hlavních sférách národního hospodářství (NH), a to v porovnání rozdílných datových zdrojů. Mzdový vývoj je pojímán jednak v širším kontextu důležitých makroekonomických indikátorů (zaměstnanost, HDP), a rovněž je také rozšířen o charakteristiky mzdové diferenciace. V hlavní části rozboru sledujeme nejprve vývoj průměrných mezd v krajích (dle údajů podnikového výkaznictví) v souvislosti s proměnami počtu zaměstnanců v jednotlivých letech i čtvrtletích. Dále je na základě údajů strukturální mzdové statistiky charakterizován regionální vývoj mezd v podnikatelské a nepodnikatelské sféře, více se zaměřujeme také na ukazatele variability mezd a také na rozdíly v důležitém členění podle hlavních tříd klasifikace zaměstnání. Tempa růstu mezd charakterizujeme rovněž v souvislosti s dosaženou mzdovou úrovní. V poslední části je věnována pozornost vývoji hodinových výdělků zaměstnanců v krajích na základě klíčových strukturálních charakteristik - pohlaví, věku a vzdělání.

Nástin mzdového vývoje v ČR

Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy na zaměstnance (přepočtené osoby) v celém NH byl na základě údajů podnikového výkaznictví v období 2000-2010 poměrně plynulý, mzda se navyšovala průměrným ročním tempem 6,1 % (nominálně), resp. 3,5 % (v reálném vyjádření, tj. po očištění o vliv rostoucích spotřebitelských cen). Maximální meziroční reálný růst se koncentroval do období 2002-3, nejméně pocítili v průměru zaměstnanci reálný růst v letech 2008-2010. Naproti tomu evidenční počet zaměstnanců se pozvolna navyšoval, jednak díky sílící ekonomice (růst počtu zaměstnanců v podnikatelském sektoru) a také postupným nástupem populačně silných ročníků (z 2. poloviny 70. let) na pracovní trh.

Průměrná mzda zaměstnance (přepočtené osoby) v nepodnikatelském (veřejném) sektoru (ve kterém pracuje každý čtvrtý zaměstnanec) dlouhodobě mírně převyšuje mzdu v sektoru podnikatelském. Průměrné roční tempo růstu mezd bylo v úhrnu v posledním desetiletí v obou sektorech podobné, časové rozložení však vykazovalo nápadné rozdílnosti, kdy v první polovině dekády (zejména v letech 2002 a 2003) převažoval růst mezd ve veřejném sektoru, zatímco od roku 2006 je tomu mj. i z důvodu nutnosti úsporných opatření ve veřejných financích naopak (výjimkou je rok 2009, kdy průměrné mzdy v podnikatelském sektoru reagovaly na hospodářský útlum pružněji než ve veřejném sektoru).

Obecně stále platí, že mzdy ve veřejném sektoru se zvyšují spíše skokovitě (v závislosti na rozpočtových možnostech), naproti tomu mzdy (ale rovněž i zaměstnanost) v sektoru podnikatelském více odráží reálnou výkonnost ekonomiky (graf 1). Tento fakt je dobře patrný

[41] Chybu, která mohla vzniknout různým zastoupením menších subjektů v podnikatelském sektoru (především mezi 10-20 zaměstnanci) v různých krajích a letech, nepovažujeme za tak významnou, aby mohla ovlivnit základní tendence vývoje mzdové diferenciace v krajích. Totéž platí i v případě dalších skutečností: některé oslovené jednotky neposkytly požadované údaje, popř. některé záznamy musely být vyřazeny ze zpracovaní pro chybovost, a tudíž mohlo dojít k drobným zkreslením. Nakonec je třeba si uvědomit, že výsledky jsou tak kvalitní, jak kvalitní jsou podkladové databáze podniků a organizací, ze kterých je statistika čerpána, to se týká především detailních klasifikací zaměstnání (ty ale v tomto rozboru nevyužíváme) či dosaženého stupně vzdělání zaměstnance.

na roku 2009, kdy v podnikatelském sektoru zaměstnanost prudce poklesla (především vlivem redukce pracovních míst v průmyslu - započaté již v druhé polovině roku 2008), zatímco ve veřejném sektoru se počet zaměstnanců meziročně téměř o 2 % navýšil. S podobnou pružností reagovaly v nominálním vyjádření v podnikatelském sektoru na krizi i mzdy, přesto si však v roce 2009 podržely bezmála 2% reálný meziroční růst. Průměrné mzdy ve veřejném sektoru rostly ve stejném roce dynamičtěji (reálně o 3,6 %), tento růst se však spíše než jako okamžitá reakce na zpomalení ekonomiky dá chápat jako kompenzace 2% propadu reálných mezd v roce předchozím.

V druhé polovině roku 2010 se již krátkodobý pokles zaměstnanosti v podnikatelském sektoru zastavil, reálný růst mezd zaměstnanců v tomto sektoru však ve všech čtvrtletích zůstal pod 2 %.V sektoru nepodnikatelském zaznamenáváme v roce 2010 pokles reálných mezd zhruba ve stejné výši jako v roce 2008 (ve 4. čtvrtletí 2010 poklesla meziročně reálná mzda dokonce o 6 %). Meziroční pokles reálných mezd ve veřejném sektoru se přenesl i do první poloviny roku 2011 (propad proti předchozímu roku se více prohloubil), na rozdíl od sféry podnikatelské zde však došlo také k meziročnímu poklesu celkového počtu zaměstnanců (nejhlubšímu od roku 2005). Od roku 2000 pravděpodobně poprvé průměrné mzdy zaměstnanců (v přepočteném počtu) v podnikatelské sféře za celý rok 2011 převýší úroveň mezd sféry nepodnikatelské.

Tab. 1: Vývoj zaměstnanosti a mezd v ČR podle sfér NH[1)]
(dle podnikového výkaznictví ČSÚ) na přepočtené počty

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010[2)]	2011 (1.q)[2)]
	Národní hospodářství celkem											
Průměrná mzda (Kč)	**13 219**	**14 378**	**15 524**	**16 430**	**17 466**	**18 344**	**19 546**	**20 957**	**22 592**	**23 344**	**23 797**	**23 144**
Meziroč. index nominál. mzdy	.	*108,8*	*108,0*	*105,8*	*106,3*	*105,0*	*106,6*	*107,2*	*107,8*	*103,3*	*101,9*	*102,1*
Meziroč. index reálné mzdy	.	*103,9*	*106,1*	*105,7*	*103,4*	*103,0*	*104,0*	*104,3*	*101,4*	*102,3*	*100,4*	*100,4*
Počet zaměstnanců (v tis.)	3 894	3 937	3 837	3 837	3 847	3 907	3 935	4 003	4 037	3 816	3 753	3 722
Meziroč. index počtu zaměstnanců	.	*101,1*	*97,5*	*100,0*	*100,2*	*101,6*	*100,7*	*101,7*	*100,8*	*94,5*	*98,4*	*100,1*
	Podnikatelský sektor											
Průměrná mzda (Kč)	**13 170**	**14 304**	**15 380**	**16 149**	**17 191**	**18 019**	**19 244**	**20 661**	**22 439**	**23 104**	**23 689**	**23 266**
Meziroč. index nominál. mzdy	.	*108,6*	*107,5*	*105,0*	*106,5*	*104,8*	*106,8*	*107,4*	*108,6*	*103,0*	*102,5*	*103,0*
Meziroč. index reálné mzdy		*103,7*	*105,6*	*104,9*	*103,6*	*102,8*	*104,2*	*104,5*	*102,2*	*102,0*	*101,0*	*101,3*
Počet zaměstnanců (v tis.)	3 223	3 259	3 162	3 139	3 152	3 223	3 248	3 316	3 348	3 114	3 047	3 030
Meziroč. index počtu zaměstnanců	.	*101,1*	*97,0*	*99,3*	*100,4*	*102,2*	*100,8*	*102,1*	*101,0*	*93,0*	*97,8*	*100,5*
	Nepodnikatelský sektor											
Průměrná mzda (Kč)	**13 457**	**14 733**	**16 197**	**17 692**	**18 714**	**19 877**	**20 977**	**22 387**	**23 334**	**24 411**	**24 265**	**22 608**
Meziroč. index nominál. mzdy	.	*109,5*	*109,9*	*109,2*	*105,8*	*106,2*	*105,5*	*106,7*	*104,2*	*104,6*	*99,4*	*98,3*
Meziroč. index reálné mzdy		*104,6*	*108,0*	*109,1*	*102,9*	*104,2*	*102,9*	*103,8*	*98,0*	*103,6*	*97,9*	*96,7*
Počet zaměstnanců (v tis.)	672	678	675	699	694	684	687	688	690	702	706	692
Meziroč. index počtu zaměstnanců	.	*100,9*	*99,6*	*103,6*	*99,3*	*98,6*	*100,4*	*100,1*	*100,3*	*101,8*	*100,6*	*98,4*

[1)] za přepočtené osoby; údaje se týkají jen zaměstnanců v pracovním poměru ke zpravodajské jednotce;
zahrnuty nejsou osoby vykonávající veř. funkce, např. poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů, soudci aj.
[2)] předběžné údaje

Souběžné snížení počtu zaměstnanců i jejich reálných mezd v nepodnikatelské sféře (tak jak signalizují dosud známá data z části roku 2011) nastalo od roku 2000 vůbec poprvé. Pracovníci ve sféře podnikatelské si v průměru po celé desetiletí udrželi alespoň mírný růst reálných mezd, avšak za cenu intenzivnějšího propouštění v období hospodářského útlumu, které se ve sféře nepodnikatelské do takové hloubky zatím nerealizovalo. Dokládá to dlouhodobý vývoj přepočteného počtu zaměstnanců v obou sférách. Mezi roky 2000-2008 vzrostl v ČR počet pracovníků v obou sférách přibližně srovnatelně (v podnikatelské o 3,9 %, v nepodnikatelské o 2,7 %). Za celé období 2000-2010 však v podnikatelské sféře o více než 5 % poklesl, v nepodnikatelské se ve stejném rozsahu naopak navýšil.

Graf 1: Vývoj HDP a zaměstnanosti a reálných mezd zaměstnanců v podnikatelské a nepodnikatelské sféře v ČR v období 2002-2011

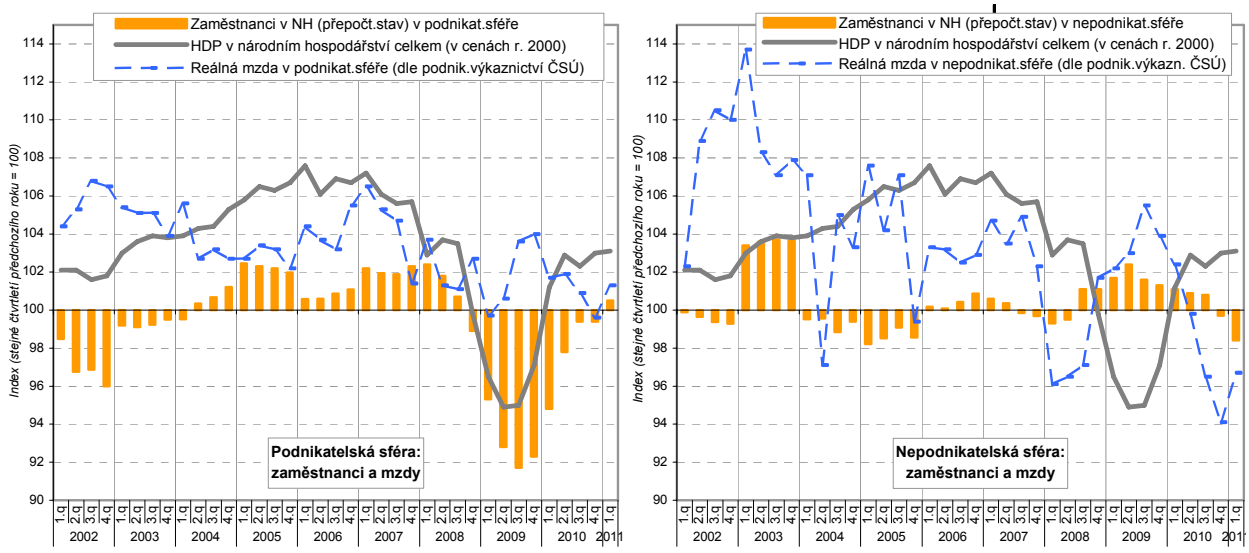

Tab. 2: Vývoj mzdové diferenciace zaměstnanců v ČR podle sfér NH v ČR
(dle strukturální mzdové statistiky)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	Podnikatelská sféra								
Průměr	**18 899**	**19 818**	**20 735**	**21 815**	**23 043**	**24 812**	**26 604**	**26 886**	**27 156**
1. Decil	9 461	9 700	10 140	10 561	11 151	12 013	12 666	12 526	12 607
1. Kvartil	.	.	.	13 737	14 362	15 460	16 527	16 417	16 707
Medián	**16 004**	**16 458**	**17 333**	**18 140**	**19 035**	**20 513**	**21 881**	**21 715**	**22 207**
3. Kvartil	.	.	.	24 219	25 512	27 488	29 380	29 414	30 065
9. Decil	28 886	30 439	31 880	33 811	35 771	38 609	40 988	41 764	42 536
Kvartilový poměr	.	.	.	1,76	1,78	1,78	1,78	1,79	1,80
Decilový poměr	3,05	3,14	3,14	3,20	3,21	3,21	3,24	3,33	3,37
Poměr mediánu k průměru (%)	84,7	83,0	83,6	83,2	82,6	82,7	82,2	80,8	81,8
	Nepodnikatelská sféra								
Průměr	**.**	**.**	**19 802**	**21 148**	**22 371**	**23 654**	**24 479**	**25 730**	**25 637**
1. Decil	.	.	10 821	11 271	12 138	12 947	13 268	14 140	14 376
1. Kvartil	.	.	.	15 755	16 719	17 634	18 150	19 033	19 063
Medián	**.**	**.**	**19 012**	**20 082**	**21 087**	**22 434**	**23 122**	**24 167**	**24 026**
3. Kvartil	.	.	.	24 925	25 999	27 607	28 538	29 951	29 727
9. Decil	.	.	28 486	31 255	33 187	34 818	36 246	38 073	37 731
Kvartilový poměr	.	.	.	1,58	1,56	1,57	1,57	1,57	1,56
Decilový poměr	.	.		2,77	2,73	2,69	2,73	2,69	2,62
Poměr mediánu k průměru (%)	.	.	96,0	95,0	94,3	94,8	94,5	93,9	93,7

Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance na základě strukturální statistiky převyšuje mzdy zjištěné podle podnikového výkaznictví, přičemž tento rozdíl je stabilně vyšší v podnikatelské sféře (v roce 2010 3,5 tis. Kč proti 1,4 tis. ve sféře nepodnikatelské) a v čase se prakticky nemění. Jedna z příčin disproporce u podnikatelské sféry tkví v tom, že ve strukturální mzdové statistice nejsou v této sféře zahrnuty podniky do 10 zaměstnanců, ve kterých jsou průměrné mzdy obecně nižší.

Přestože výši mezd z obou různých datových zdrojů (ČSÚ i MPSV) nelze z důvodů odlišného metodického pojetí bezprostředně porovnávat, naznačují však dlouhodobě velmi

podobné tendence (viz graf 2), a to jak u nepodnikatelské sféry (kde je to očekávané, neboť, údaje přebírané z informačního systému MF zachycují tuto sféru úplně), tak i ve sféře podnikatelské. Chceme-li tedy primárně postihnout vývojové aspekty, lze považovat data o mzdách ze strukturální statistiky jako dobrou náhradu údajů tradičního podnikového výkaznictví (jenž především v podrobnějším regionálním a věcném členění poskytuje relevantní údaje s daleko větším časovou prodlevou).

Další výhodou strukturální mzdové statistiky je možnost podchycení mzdové variability (viz tab. 2). Zatímco průměrné mzdy v podnikatelské sféře (bez zahrnutí nejmenších subjektů) se dlouhodobě udržují mírně nad úrovní mezd sféry nepodnikatelské (mezi roky 2005-10 v průměru o 5,0 %), porovnáme-li oba sektory pomocí mediánu, je postavení podnikatelské sféry méně příznivé (o 7,5 % pod úrovní mezd sféry nepodnikatelské). Mzdy v podnikatelské sféře vykazují větší variabilitu, která se dlouhodobě mírně zvyšuje. K prohloubení mzdové diferenciace v podnikatelské sféře významně přispěl rok 2009, kdy se zde mzdy lépe placených zaměstnanců mírně zvýšily (9. decil o 1,9 %), zatímco u hůře placených se nominálně snížily (1. decil o 1,1 %), decilové rozpětí se zvyšovalo i v roce 2010.

Ve sféře nepodnikatelské se mzdová variabilita zaměstnanců od roku 2005 nezvyšovala, ve většině let naopak rostly mzdy desetiny nejhůře placených pracovníků v této sféře rychleji než u desetiny nejlépe placených. Jedním z důvodu tohoto jevu může být dlouhodobý tlak na zvyšování kvalifikační struktury zaměstnanců veřejného sektoru, který vyúsťuje v redukci nejméně placených pracovních míst. Dlouhodobě se naopak mírně zvyšuje mzdová diferenciace zaměstnanců okolo průměru, v roce 2010 dosahoval mzdový medián 93,7 % průměru, v roce 2004 to bylo dokonce 96 %. V podnikatelské sféře se však tento poměr pohybuje mírně nad 80 %, což vypovídá o nepoměrně vyšší mzdové rozrůzněnosti oproti zaměstnancům veřejného sektoru.

Graf 2: Vývoj nominálních mezd zaměstnanců a jejich diferenciace v podnikatelské a nepodnikatelské sféře v ČR v období 2002-2010

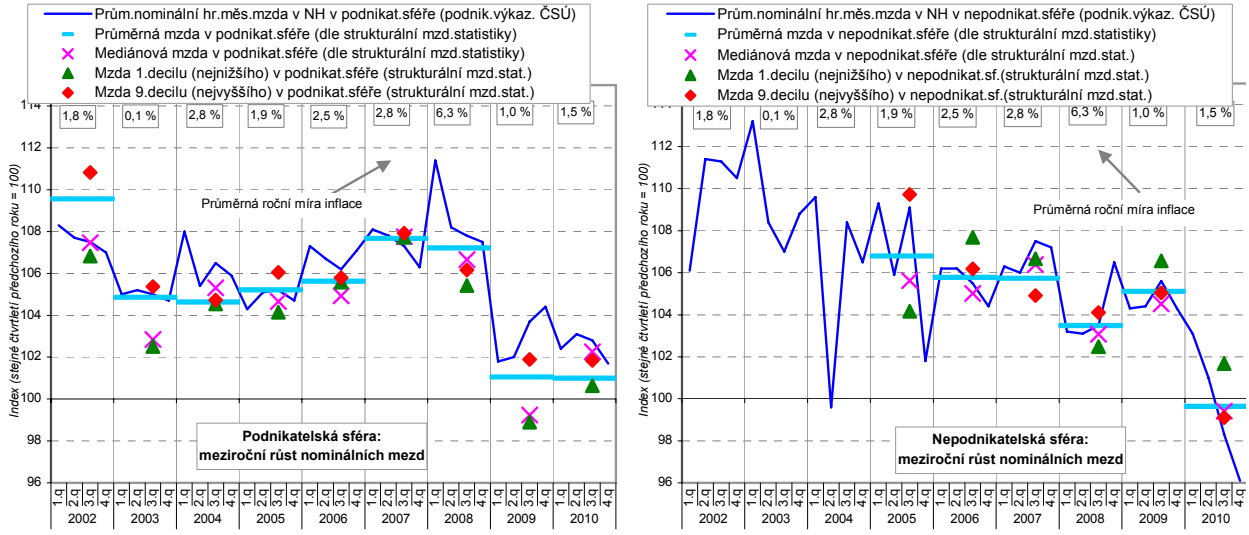

Vývoj mezd a jejich diferenciace v krajích

Díky rozšíření datové nabídky ČSÚ je možno nově hodnotit celkový mzdový vývoj v krajích i v krátkodobém pohledu, a to s relativně krátkým odstupem od referenčního období. ČSÚ od 1. čtvrtletí 2011 přistoupil ke změně v publikování územně tříděných dat v oblasti statistiky trhu práce. Dříve užívaná podniková metoda byla nahrazena metodou pracovištní, která

poskytuje pravdivější regionální pohled na trh práce [42]. Pracovištní metoda pracuje s územním zatříděním počtu zaměstnanců a jejich mezd do kraje podle místa skutečného pracoviště zaměstnanců. K této změně bylo možno přistoupit vzhledem ke zkvalitnění používaných matematicko-statistických metod (modelů), které využívají jednak informace z ročních výkazů (zjištěné přímo od podniků a organizací) o rozložení počtu zaměstnanců a jejich mezd do krajů podle místa skutečného pracoviště zaměstnanců, jednak i administrativní zdroje.

Tab. 3: Vývoj průměrných mezd zaměstnanců v krajích
(dle podnikového výkaznictví ČSÚ) na přepočtené počty

	Průměrná hrubá měsíč. mzda zaměstnance (přepočteného na plnou pracovní dobu) dle místa pracoviště											
	absolutně (v Kč)							Index (ČR=100)				
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010[1)]	2000	2005	2008	2009	2010[1)]
ČR celkem[2)]	**13 219**	**18 344**	**19 546**	**20 957**	**22 592**	**23 344**	**23 797**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Praha	17 422	24 364	26 064	27 722	30 234	31 265	31 066	131,8	132,8	133,8	133,9	130,5
Středočeský	12 910	17 930	19 123	20 662	22 032	22 686	23 202	97,7	97,7	97,5	97,2	97,5
Jihočeský	12 297	16 851	17 818	18 952	20 266	20 905	21 438	93,0	91,9	89,7	89,6	90,1
Plzeňský	12 608	17 404	18 686	19 845	21 613	22 628	23 165	95,4	94,9	95,7	96,9	97,3
Karlovarský	11 867	16 113	17 055	18 127	19 202	20 084	20 584	89,8	87,8	85,0	86,0	86,5
Ústecký	12 389	17 039	18 043	19 299	20 505	21 321	21 812	93,7	92,9	90,8	91,3	91,7
Liberecký	12 185	16 691	17 747	19 025	20 373	20 953	21 714	92,2	91,0	90,2	89,8	91,2
Královéhradecký	12 174	16 799	17 862	18 938	20 308	21 357	21 738	92,1	91,6	89,9	91,5	91,3
Pardubický	11 872	16 425	17 491	18 734	19 959	20 514	20 982	89,8	89,5	88,3	87,9	88,2
Vysočina	11 658	16 342	17 599	18 871	20 264	20 641	21 261	88,2	89,1	89,7	88,4	89,3
Jihomoravský	12 376	17 403	18 427	19 983	21 641	22 409	22 830	93,6	94,9	95,8	96,0	95,9
Olomoucký	11 745	16 315	17 419	18 702	19 825	20 335	21 062	88,8	88,9	87,8	87,1	88,5
Zlínský	11 924	16 251	17 279	18 532	19 812	20 020	20 817	90,2	88,6	87,7	85,8	87,5
Moravskoslezský	12 662	17 481	18 502	19 826	21 166	21 756	22 316	95,8	95,3	93,7	93,2	93,8

[1)] předběžné údaje
[2)] včetně pracujících v zahraničí

Na základě údajů z podnikového výkaznictví (viz tab. 3) je patrné, že zaměstnanci pracující v Praze pobírají v průměru dlouhodobě o třetinu vyšší mzdy než je zvykem v ČR. O 12-14 % byly naopak v roce 2010 oproti úrovni ČR sníženy průměrné mzdy v Karlovarsku, Pardubicku a střední Moravě (Olomoucko a Zlínsko).

Graf 3: Změny evidenčního počtu zaměstnanců a tempo růstu nominálních mezd v období 2005-2008 a 2009-2010 v krajích *(dle podnikového výkaznictví ČSÚ)*

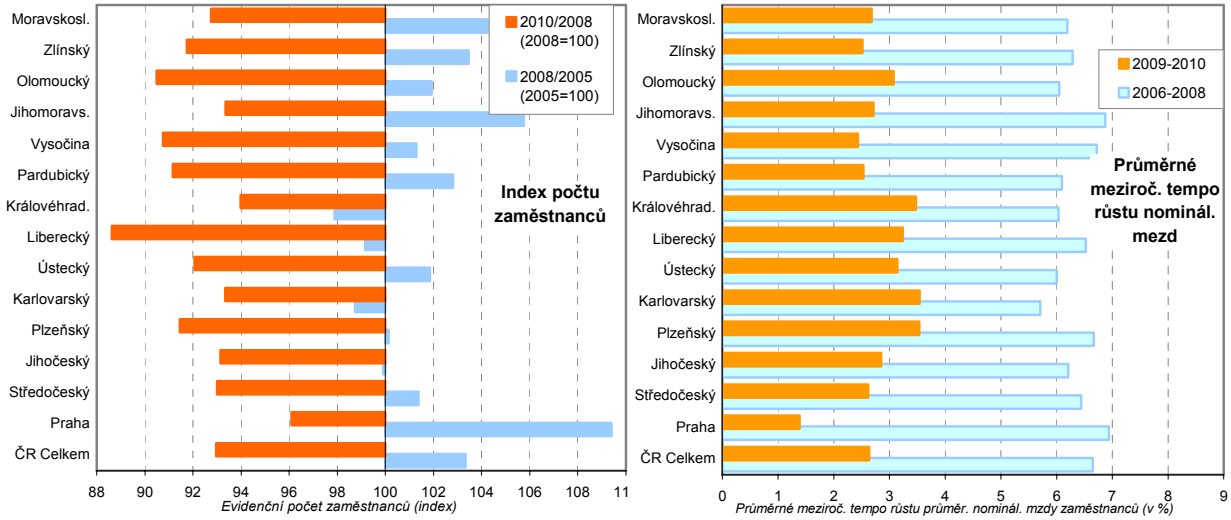

[42] ČSÚ publikoval údaje o průměrných mzdách všech zaměstnanců v krajích pracovištní metodou (vč. odhadu za subjekty do 20 zaměstnanců) i v předchozích letech, avšak vzhledem k náročnosti zpracování a nedostatku rychlých disponibilních údajů pro dopočty se značným časovým zpožděním od referenčního období (kolem 2 let). Ve standardně krátkém odstupu pak publikoval za kraje pouze údaje vypočtené na základě podnikové metody.

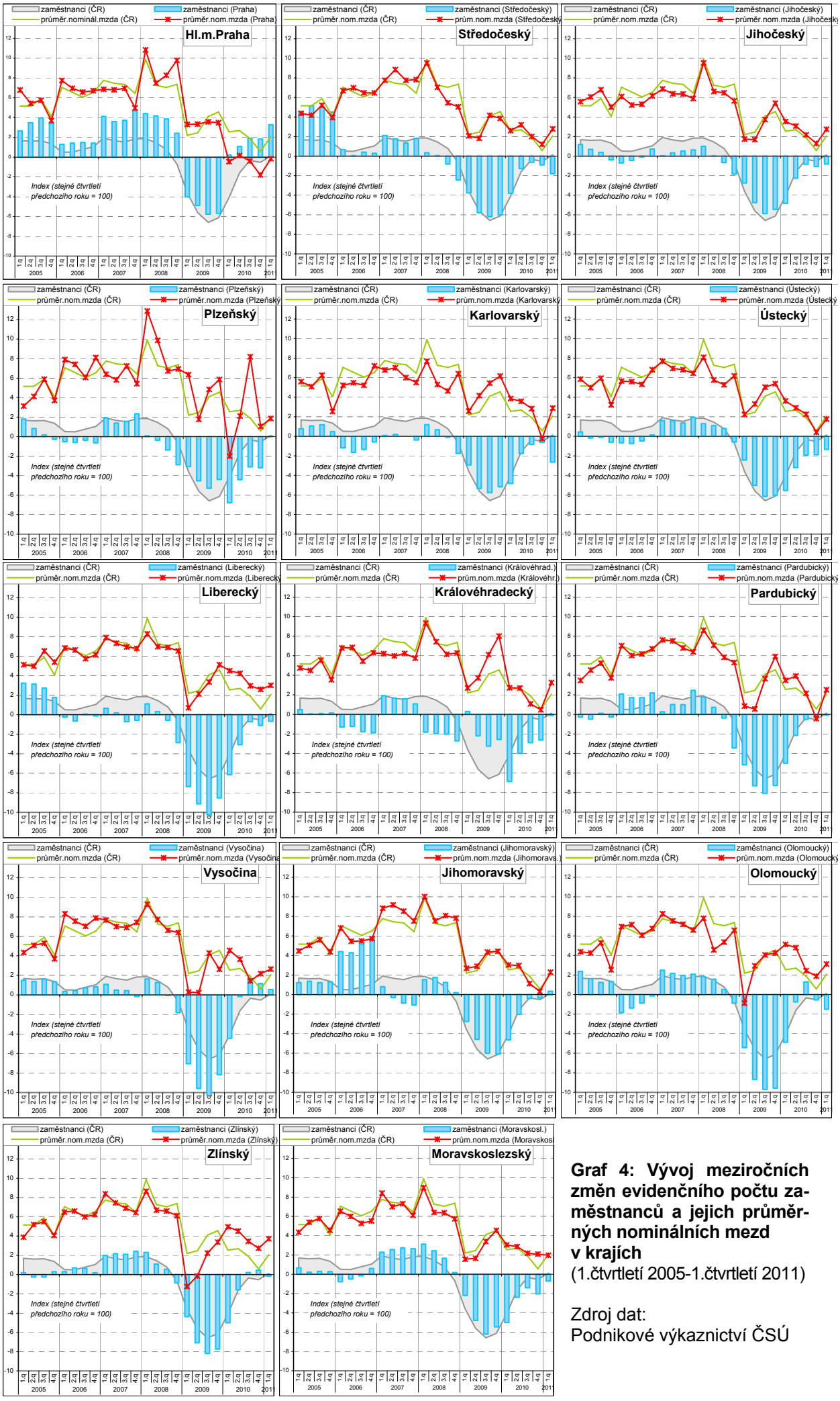

Graf 4: Vývoj meziročních změn evidenčního počtu zaměstnanců a jejich průměrných nominálních mezd v krajích
(1.čtvrtletí 2005-1.čtvrtletí 2011)

Zdroj dat:
Podnikové výkaznictví ČSÚ

Praha přes svoji dlouhodobou dominanci však nepatří mezi kraje s nejvyšším růstem mezd, v letech 2008-2010 zde bylo naopak dosaženo nejnižšího tempa růstu (průměrné mzdy ze prakticky stagnovaly). V posledním deceniu se průměrné mzdy nejrychleji zvyšovaly zaměstnancům v kraji Jihomoravském, na Vysočině a Plzeňsku. Mezikrajské mzdové rozdíly se od roku 2000 plynule mírně zvyšují, tato tendence byla přerušena pouze v roce 2010 (především vlivem poklesu průměrných mezd v Praze).

Detailnější pohled po kvartálech od roku 2005 poskytuje za jednotlivé kraje graf 4, kde je meziroční vývoj nominálních mezd konfrontován s se změnami v celkové zaměstnanosti. Ve vývoji průměrných mezd jsou v období 2005-2010 patrné menší rozdíly než u vývoje zaměstnanosti. Meziroční růst mezd zůstal po většinu období mírně pod úrovní ČR v SZ Čechách a na Pardubicku, značně rozkolísaný charakter vývoje vidíme v kraji Plzeňském. Ve většině regionů však významnější dlouhodobé odchylky růstu mezd proti ČR nenacházíme. Jinak je tomu ale v případě meziročních změn počtu zaměstnanců. V období hospodářského růstu (2005-8) předstihla Praha (a v menší míře též kraje Středočeský a Jihomoravský) republikovou úroveň růstu zaměstnanosti, opačná situace nastala v jižních, západní a severních Čechách a také na Královéhradecku. V následujících letech hospodářského útlumu sledujeme nejrychlejší propad zaměstnanosti na Liberecku a Vysočině a v menším rozsahu také na Pardubicku, Olomoucku a Zlínsku. Mírně atypický vývoj zaměstnanosti vidíme mezi roky 2009 a 2010 na Plzeňsku a Královéhradecku – meziroční pokles počtu zaměstnanců zde byl zaznamenán již v r. 2008 a pokračoval s podobnou intenzitou i v letech 2009 a 2010. Nejlépe se s hospodářským oslabením z pohledu zaměstnanosti vypořádala Praha, po nižším meziročním poklesu v r. 2009 se v roce následujícím již počty zaměstnanců začaly mírně zvyšovat (tento jev vidíme mezi ostatními kraji už pouze na Vysočině).

Graf 5: Podíl veřejných služeb[*)] na celkové zaměstnanosti mužů a žen v ČR a krajích

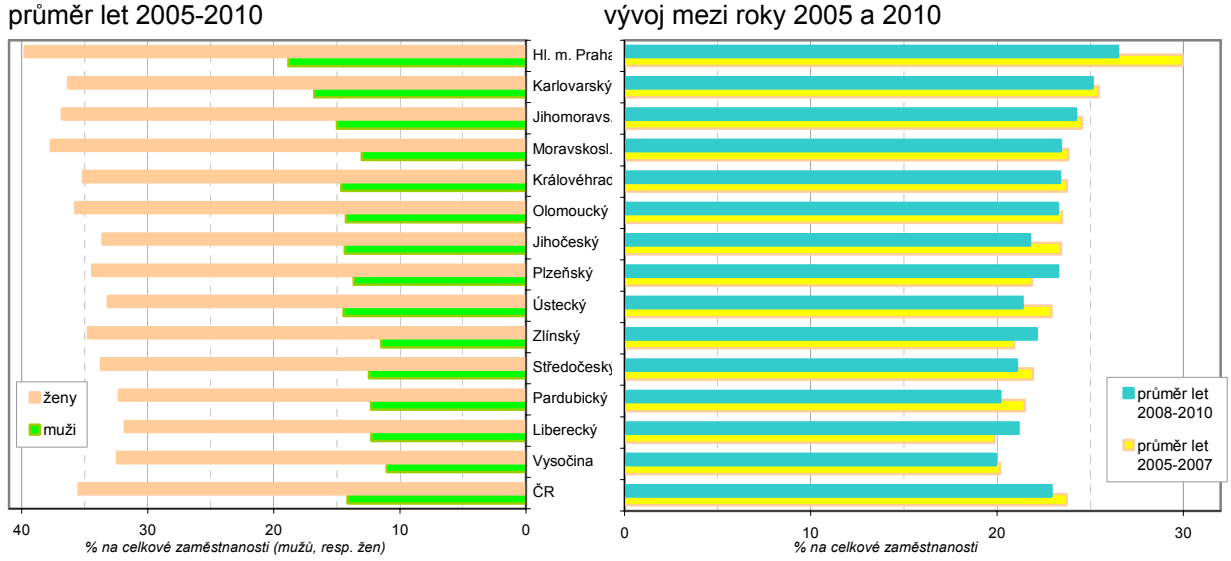

[*)] podle údajů z VŠPS, pro účely tohoto rozboru zahrnují veř. služby odvětví NACE O-S (Veř. správa a obrana, povinné soc. zabezpeč.; Vzdělávání; Zdravot. a soc. péče; Kulturní, zábavní a rekreační činnosti; Ostatní činnosti)

Výše je uvedeno, že vývoj mezd hodnotíme zvlášť v podnikatelském a nepodnikatelském sektoru. Pro lepší interpretaci údajů je potřeba vědět, jak se oba sektory podílí na celkové zaměstnanosti jednotlivých regionů. Na základě údajů z výběrového šetření pracovních sil (relevantní údaje z podnikových statistik nejsou v tomto členění dostupné) vyplývá, že v posledním pětiletí pracovalo v odvětví veřejných služeb 23,3 % zaměstnaných osob[43], u

[43] V tom jsou zahrnuti i soukromí podnikatelé (se zaměstnanci i bez nich) a osoby v domácnostech. Navíc vymezení zaměstnanosti ve veřejných službách dle VŠPS (na základě odvětví CZ-NACE) plně nekoresponduje s vymezením nepodnikatelské sféry ve strukturální mzdové statistice (viz zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech). Uvedené údaje z VŠPS lze však považovat za dobrý odhad rozsahu nepodnikatelské sféry v krajích.

žen byl oproti mužům tento podíl více než dvojnásobný (35,5 ku 14,2 %). V krajském pohledu má (díky přirozené koncentraci řídících administrativních funkcí veřejné správy i hierarchicky vyšších obslužných funkcí ve školství a zdravotnictví) tradičně dominantní postavení Praha (za obě pohlaví 28,2 %), Rozpětí mimopražských regionů se pohybovalo od 25 % (Jihomoravský a Karlovarský kraj) ku 20 % (Vysočina a Liberecko). Dílčí změny v pořadí krajů v členění podle pohlaví ilustruje graf 5. Procento zaměstnanosti ve veřejných službách se v posledním pětiletí ve většině krajů mírně snížilo, nejvíce v Praze.

Při podrobnějším pohledu na meziroční změny mezd v podnikatelské sféře vidíme, že v téměř ve všech krajích s výjimkou Středočeského rostl v roce 2010 mzdový průměr pomaleji než medián. Mediánová mzda se (po poklesu v předchozím roce) zvýšila ve 13 regionech (pouze v Pardubickém se velmi mírně snížila). Ve většině regionů rostly relativně mzdy dynamičtěji u lépe placených zaměstnanců, v krajích Jihomoravském a Ústeckém byly tyto disproporce minimální - mzdy v celém mzdovém spektru mírně rostly. K detailnější interpretaci odchylek omezuje krátké časové období (s větší možností výskytu výběrových chyb). I v roce pokračovala ve většině krajů dlouhodobá tendence mírného zvyšování mzdové diferenciace.

Tab. 4: Vývoj mzdové diferenciace zaměstnanců v podnikatelské sféře v krajích
(strukturální mzdová statistika)

		ČR	v tom kraje													
			PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Medián mzdy (Kč)	2002	**16 004**	19 343	17 515	14 893	16 330	14 840	16 634	15 047	14 312	14 063	13 394	14 154	13 977	14 630	16 635
	2005	**18 140**	22 994	19 005	16 931	18 315	16 164	17 535	17 178	16 793	16 401	16 592	17 093	16 737	17 149	17 905
	2008	**21 881**	28 469	23 199	19 831	21 916	19 508	20 953	21 653	20 058	20 218	20 687	20 998	21 011	20 056	21 427
	2009	**21 715**	28 553	23 028	19 262	21 762	18 812	21 145	21 521	19 861	20 371	19 816	21 121	20 778	19 574	20 680
	2010	**22 207**	28 631	23 366	19 895	22 331	19 184	21 591	22 167	20 545	20 300	20 589	21 723	20 880	20 351	21 581
Kvartilový poměr	2005	**1,76**	1,94	1,73	1,58	1,61	1,67	1,70	1,66	1,64	1,69	1,61	1,79	1,70	1,67	1,76
	2008	**1,78**	1,99	1,72	1,68	1,65	1,74	1,70	1,72	1,64	1,63	1,69	1,81	1,65	1,65	1,73
	2009	**1,79**	2,00	1,69	1,68	1,65	1,83	1,69	1,64	1,68	1,68	1,69	1,83	1,63	1,62	1,70
	2010	**1,80**	2,00	1,73	1,71	1,63	1,80	1,71	1,64	1,69	1,64	1,71	1,84	1,65	1,64	1,73
Decilový poměr	2002	**3,05**	3,72	3,01	2,88	2,66	2,64	3,08	2,69	2,63	2,60	2,62	2,78	2,55	2,87	2,72
	2005	**3,20**	4,18	3,00	2,56	2,67	2,77	2,84	2,68	2,73	2,90	2,56	3,23	2,88	2,90	2,95
	2008	**3,24**	4,26	3,07	2,82	2,74	2,87	3,05	3,01	2,64	2,72	2,81	3,28	2,79	2,80	3,05
	2009	**3,33**	4,41	3,00	2,85	2,84	3,04	3,06	2,82	2,75	2,91	2,87	3,32	2,81	2,66	2,99
	2010	**3,37**	4,46	3,05	2,96	2,82	2,85	3,10	2,86	2,88	2,84	2,85	3,27	2,83	2,72	3,17
Poměr mediánu k průměru (%)	2002	**84,7**	79,2	90,5	87,2	90,4	90,0	85,2	90,8	86,1	87,0	88,0	86,3	87,7	87,4	91,8
	2005	**83,2**	76,9	86,4	87,5	90,1	87,8	88,4	89,0	86,9	85,8	88,9	83,7	86,4	86,2	89,7
	2008	**82,2**	75,7	86,1	87,5	87,2	86,1	85,8	86,8	87,5	85,9	87,8	82,4	87,9	88,0	88,4
	2009	**80,8**	74,7	85,2	85,1	86,7	83,7	85,5	84,1	86,7	84,1	83,9	81,4	87,3	87,2	87,1
	2010	**81,8**	76,2	85,0	85,5	87,7	87,1	86,1	87,5	86,8	86,3	86,3	81,7	87,8	87,6	87,8

Dlouhodobější pohled na regionální vývoj mezd a jejich diferenciaci podávají tab. 4 a 5. V obou případech je zřejmé dominantní postavení Prahy[44], mzdový medián v podnikatelské sféře zde skoro o třetinu převyšoval národní úroveň, u nepodnikatelské sféry byl převis pouze o 15 %. Mediánové mzdy mírně nad republikovou úrovní si v podnikatelské sféře tradičně udržují ještě kraje Středočeský a Plzeňský, k nejnižším naopak patří mzdy na východu Čech, Vysočině a Zlínsku a v kraji s nejméně příznivým postavením – Karlovarském. Mezikrajské mzdové rozdíly v nepodnikatelském sektoru nejsou (odhlédneme-li od postavení Prahy) výrazné (rozpětí od 24,0 tis. Kč na Plzeňsku po 22,4 tis.Kč na Zlínsku).

[44] Údaje ze strukturální mzdové statistiky vydávají velmi podobný obraz o pozici jednotlivých krajů (ve vztahu k ČR) jako údaje z podnikového výkaznictví ČSÚ. Porovnáme-li údaje o průměrné výši mezd z obou zdrojů za všechny zaměstnance (souhrn podnikatelské a nepodnikatelské sféry převážené dle podílu obou sfér na celkové zaměstnanosti) za rok 2010 (nejaktuálnější rok, kdy jsou současně dostupné údaje z obou zdrojů), docházíme k velmi podobným relacím krajské mzdy k ČR. Např. v Praze byly v obou případech průměrné mzdy o třetinu nad úrovní ČR, mírné disproporce byly zjištěny pouze na Karlovarsku (84 % průměrné mzdy ČR podle strukturální statistiky a 86 % podle podnikového výkaznictví) a Liberecku (91 % ku 89 %). Tyto odchylky je možno částečně vysvětlit relativně malou velikostí krajů (tj. statistickou chybou) a specifiky regionální odvětvové skladby zaměstnanosti (vyšší podíl v pohostinství a ubytování – s větším zastoupením malých subjektů, které nejsou součástí strukturální mzdové statistiky).

Tab. 5: Vývoj mzdové diferenciace zaměstnanců v nepodnikatelské sféře v krajích
(strukturální mzdová statistika)

		ČR	v tom kraje												
			PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Medián mzdy (Kč)	2005	**20 082**	24 151	19 374	19 187	19 428	19 541	18 599	18 989	19 547	18 842	18 646	19 183	19 290	18 763	18 847
	2008	**23 122**	26 335	22 853	22 441	23 174	23 118	22 131	22 079	23 036	21 839	22 212	22 305	22 640	21 924	22 174
	2009	**24 167**	27 869	23 753	23 517	24 017	24 101	23 008	23 060	23 969	22 778	23 153	23 376	23 523	22 661	23 157
	2010	**24 026**	27 723	23 508	23 316	23 965	23 721	23 090	22 842	23 729	22 766	23 085	23 420	23 593	22 388	23 158
Kvartilový poměr	2005	**1,58**	1,61	1,57	1,52	1,53	1,55	1,62	1,53	1,51	1,54	1,53	1,55	1,50	1,58	1,60
	2008	**1,57**	1,63	1,55	1,52	1,53	1,57	1,64	1,52	1,55	1,53	1,53	1,57	1,52	1,58	1,60
	2009	**1,57**	1,62	1,55	1,52	1,52	1,57	1,65	1,52	1,53	1,52	1,55	1,58	1,52	1,60	1,60
	2010	**1,56**	1,62	1,54	1,49	1,50	1,53	1,59	1,50	1,52	1,50	1,53	1,56	1,51	1,57	1,59
Decilový poměr	2005	**2,77**	2,51	2,66	2,53	2,55	2,75	2,80	2,58	2,50	2,60	2,59	2,62	2,56	2,64	2,66
	2008	**2,73**	2,63	2,65	2,51	2,61	2,65	2,84	2,55	2,62	2,51	2,61	2,67	2,50	2,71	2,81
	2009	**2,69**	2,60	2,59	2,45	2,53	2,60	2,75	2,51	2,55	2,44	2,62	2,65	2,44	2,63	2,75
	2010	**2,62**	2,56	2,52	2,37	2,46	2,48	2,63	2,46	2,49	2,39	2,58	2,61	2,43	2,57	2,70
medián jako % průměru	2005	**95,0**	95,7	97,8	97,4	96,6	98,8	96,3	96,5	97,0	97,0	97,0	95,7	97,0	96,6	96,9
	2008	**94,5**	91,7	97,1	96,4	94,8	96,8	95,7	95,7	95,3	96,8	96,1	94,9	95,5	97,5	95,2
	2009	**93,9**	91,5	96,7	96,4	94,0	95,9	95,9	95,8	94,6	96,6	94,8	94,7	95,1	97,1	94,7
	2010	**93,7**	91,7	96,7	96,5	93,9	96,2	96,3	95,7	94,3	96,6	94,8	94,6	94,8	96,7	94,6

Medián mezd v podnikatelské sféře vzrostl mezi lety 2002-2010 relativně nejvíce v Praze a dále v krajích na pomezí Čech a Moravy (např. Vysočina v roce 2002 s nejnižšími mzdami mezi kraji (84 % úrovně ČR), si polepšila na 92,7 % hodnoty ČR), naopak v průmyslových regionech dlouhodobě čelícím strukturálním problémům bylo tempo růstu mezd nejnižší (např. Moravskoslezsko bylo s průměrnou mzdou v roce 2002 na 104 % úrovně ČR, avšak v roce 2010 již pouze na 97 %).

Mzdový růst ve sféře nepodnikatelské se v letech 2005-2010 mezi kraji příliš nelišil. Medián mezd zde vzrostl nejméně v Praze (v roce 2005 dosahoval 120 % úrovně ČR, v roce 2010 jen 115 %), své postavení si mírně vylepšili „státní“ zaměstnanci na Ústecku a Vysočině, které v roce 2005 patřily ke krajům s nejnižšími mzdami v této sféře. Rozdíly mezi mimopražskými kraji v dosažené úrovni mezd jsou v nepodnikatelské sféře nadále omezené (mzdový medián zaměstnanců v nejlépe placeném kraji převyšoval v r. 2010 úroveň kraje s nejhorším postavením jen o 7 %, před pěti lety o 5 %).

Graf 6: Mzdová diferenciace v krajích v podnikatelské a nepodnikatelské sféře v roce 2010

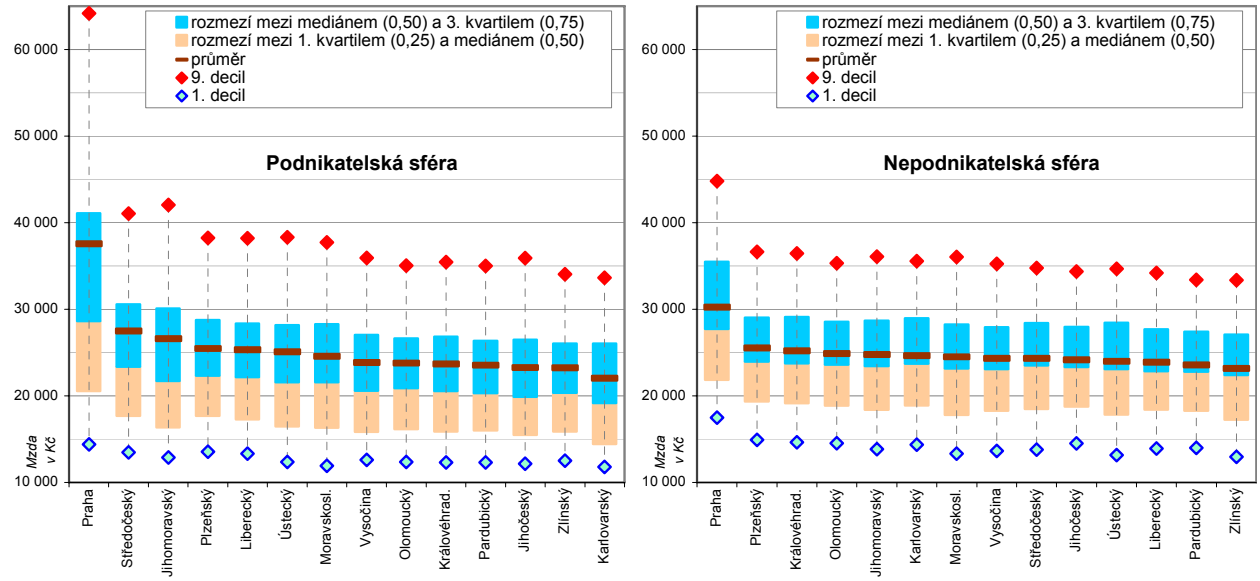

Zdroj dat: Strukturální mzdová statistika, MPSV

Porovnání úrovně mzdové diferenciace v regionech mezi podnikatelskou a nepodnikatelskou sférou umožňují krabičkové grafy (graf 6). Obecně platí větší mzdová variabilita ve sféře podnikatelské, která je tažená mzdami v krajních příjmových spektrech (10 % nejlépe a nejhůře vydělávajících), z regionálního pohledu pak mzdami v Praze. Zatímco úroveň mezd v metropoli v prvním decilu (10 % nejhůře placených zaměstnanců) se u podnikatelské sféry nacházela pod úrovní sféry nepodnikatelské a mzdový medián byl v roce 2010 mezi oběma sférami zhruba srovnatelný, průměrná mzda v podnikatelské sféře již o čtvrtinu převyšovala sféru nepodnikatelskou a u 10 % nejlépe placených byl tento převis již 43%. V polovině krajů nedosahuje průměrná mzda v nepodnikatelské sféře úrovně mzdy v podnikatelské, u mzdového mediánu to platí již pouze o Praze.

Graf 7: Úroveň mezd zaměstnanců a jejich diferenciace dle sfér NH v krajích v r. 2010

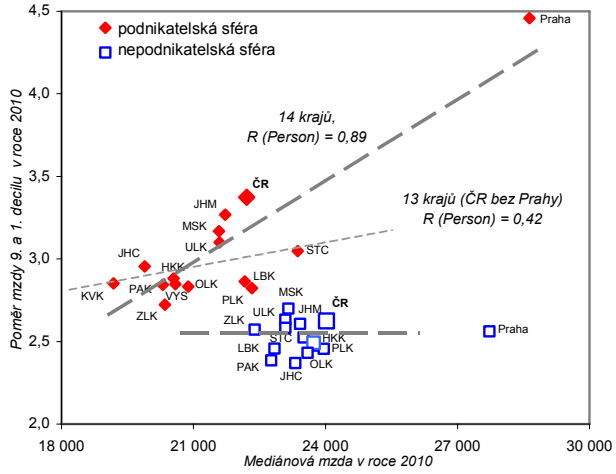

Graf 8: Vývoj mezd zaměstnanců podle sfér NH v krajích mezi roky 2005 až 2010

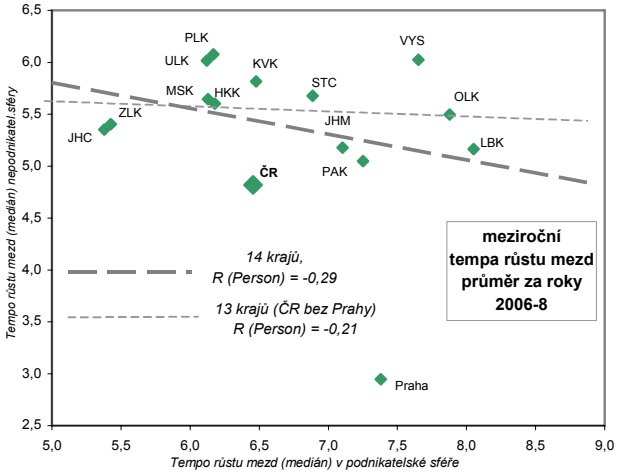

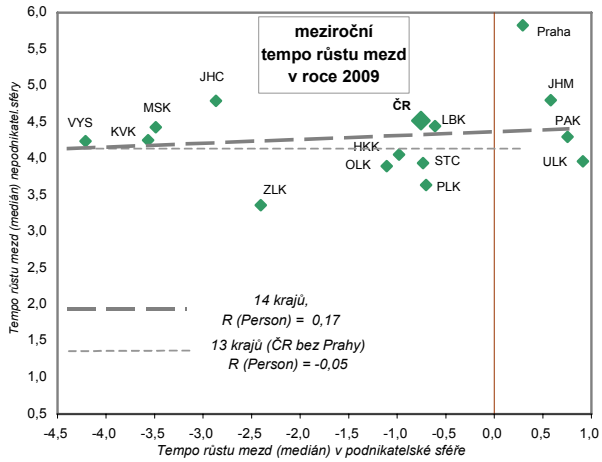

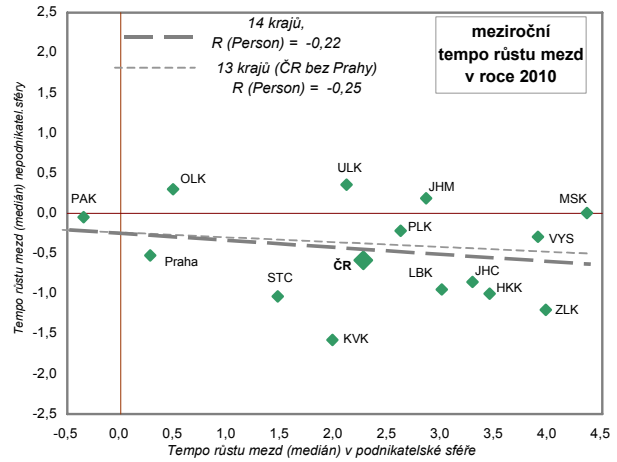

Zdroj dat: Strukturální mzdová statistika, MPSV

Vlivem specifického postavení Prahy nacházíme vztah mezi úrovní mezd a jejich variabilitou (měřenou poměrem mezd 10 % nejlépe a nejhůře vydělávajících zaměstnanců v rámci jednotlivých krajů). Na souboru mimopražských krajů mezi těmito jevy neexistuje přímá lineární závislost. Minimální vazbu vidíme také mezi regionální mzdovou dynamikou (mezi roky 2005-10) mezi oběma sférami, a to především díky plošnému charakteru růstu mezd v nepodnikatelské sféře napříč kraji (viz graf 7). Vývoj mezd v letech 2009 a 2010 je v krajích značně rozkolísaný, nenacházíme regionální podobnost jak u vývoje mezi podnikatelskou a nepodnikatelskou sférou, ale ani mezi roky 2009 a 2010 v rámci téže sféry. Příčinu tohoto stavu lze spatřovat mj. v omezené regionální variabilitě mzdové dynamiky v nepodnikatelské sféře (zvýraznění náhodných pohybů) a jednak také časově rozdílném průběhu změn zaměstnanosti a mezd v různých krajích v období hospodářské recese (viz graf 4).

Graf 9: Složení mezd zaměstnanců podle sfér v krajích v roce 2010

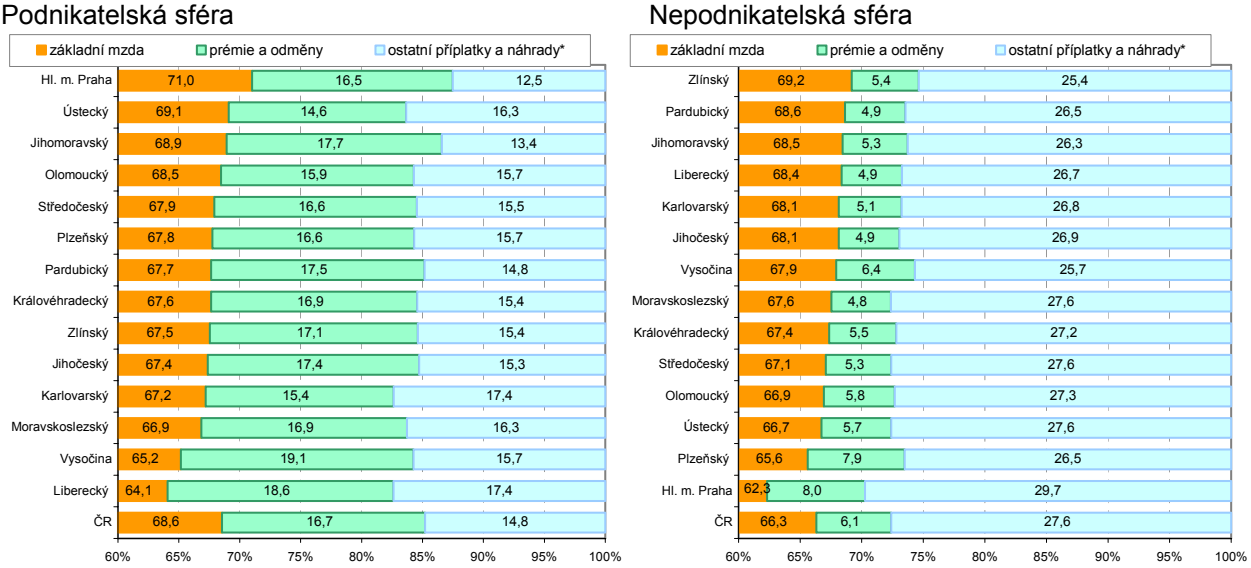

* náhrady, odměny za pohotovost, příplatky za přesčas a ostatní příplatky
Zdroj dat: Strukturální mzdová statistika, MPSV

Strukturální statistika mezd umožňuje porovnat kraje i podle jednotlivých složek mezd a platů (graf 9). Nápadné rozdíly mezi oběma sférami zde upozaďují regionální disparity. Při podobné váze (2/3) základní mzdy vyniknou rozdíly mezi sférami v zastoupení prémií a odměn (v roce 2010 v podnikatelské sféře téměř 2,5 krát vyšší). Z územního hlediska stojí za zmínku postavení Prahy s nejvyšším podílem základní mzdy mezi kraji (71 %) v rámci podnikatelské sféry a naopak nejnižší v rámci sféry nepodnikatelské (62%). Uvedené údaje jsou průměrem za celý rok, v rámci roku se váha odměn a ostatních příplatků mezi sférami významně proměňuje.

Tab. 6: Mediánové mzdy zaměstnanců podle tříd KZAM v podnikatelském sektoru v krajích
1-4.q 2010 (strukturální mzdová statistika)

ČR, kraje	Medián mezd (Kč) podle hlavních tříd klasifikace zaměstnání (KZAM)									Vybrané charakteristiky mzdové variability ve vybr. třídách					
										2. tř		3. tř		7. tř	
	Zákonodárci, ved. a řídící pracov.	Vědečtí a odborní duševní pracov.	Technič., zdravot. a pedag. pracov.	Nižší administrativní pracovníci	Provozní pracovníci ve služb. a obch.	Dělníci v zeměd., lesnictví a rybářství	Řemeslníci, výrobci a zpracovatelé	Obsluha strojů a zařízení	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	Kvartilový poměr	Decilový poměr	Kvartilový poměr	Decilový poměr	Kvartilový poměr	Decilový poměr
	1. tř.	2. tř.	3. tř.	4. tř.	5. tř.	6. tř.	7. tř.	8. tř.	9. tř.						
ČR	**39 339**	**35 960**	**26 636**	**19 741**	**13 952**	**17 218**	**20 990**	**20 642**	**13 831**	**1,80**	**3,12**	**1,64**	**2,61**	**1,57**	**2,37**
Hl. m. Praha	55 934	41 060	31 693	22 920	15 584	20 129	25 059	23 877	15 054	1,83	3,27	1,66	2,79	1,42	2,15
Středočeský	40 509	36 883	27 613	20 043	14 308	17 434	23 880	22 403	15 301	1,71	2,84	1,69	2,56	1,61	2,45
Jihočeský	34 740	31 882	24 561	18 072	13 684	16 976	18 519	18 973	12 437	1,69	2,85	1,55	2,44	1,54	2,25
Plzeňský	38 512	32 636	26 161	20 646	14 387	18 056	21 897	21 161	15 108	1,67	2,70	1,57	2,35	1,48	2,39
Karlovarský	30 979	33 010	25 286	18 029	14 723	14 042	19 584	19 183	13 987	1,79	3,31	1,56	2,39	1,63	2,44
Ústecký	39 052	34 822	25 745	18 666	12 715	15 225	21 258	20 875	14 105	1,86	3,09	1,58	2,44	1,47	2,17
Liberecký	37 767	33 314	26 711	19 063	14 598	15 320	22 009	21 302	14 822	1,82	3,14	1,56	2,40	1,49	2,18
Královéhrad.	35 785	30 985	24 418	18 840	13 607	17 565	19 406	19 713	14 124	1,72	2,67	1,58	2,47	1,58	2,39
Pardubický	32 683	30 236	24 497	18 967	13 487	17 817	19 055	18 616	14 878	1,64	2,60	1,50	2,24	1,47	2,12
Vysočina	31 421	30 449	25 050	17 894	14 062	18 602	20 184	19 872	14 764	1,69	2,93	1,64	2,72	1,61	2,35
Jihomoravský	38 000	34 570	26 655	19 084	13 807	16 216	20 242	19 660	13 190	1,73	2,88	1,61	2,64	1,52	2,16
Olomoucký	34 628	30 790	24 181	17 900	13 483	16 814	19 989	20 315	13 510	1,68	2,79	1,53	2,30	1,48	2,20
Zlínský	31 746	32 726	23 852	17 710	13 140	16 013	19 717	19 555	12 679	1,71	2,73	1,49	2,32	1,45	2,10
Moravskoslez.	34 913	32 062	24 965	18 076	12 365	16 429	21 807	21 327	13 293	1,60	2,66	1,58	2,42	1,61	2,61
	Podíl na celkovém počtu zaměstnanců v podnikatelském sektoru (ve výběrovém souboru)														
ČR	7,2	10,2	20,5	8,2	7,9	1,1	19,1	19,7	6,2	x	x	x	x	x	x

Rozčlenění podle hlavních tříd klasifikace zaměstnání (KZAM) představuje další důležitý pohled na mzdovou diferenciaci zaměstnanců. V tab. 6 a 7 jsou uvedeny hodnoty mediánových mezd v krajích u všech hlavních tříd KZAM (u nepodnikatelské sféry pouze u těch s vyšší váhou na zaměstnanosti) doplněné u vybraných tříd o základní ukazatele mzdové variability.

Tab. 7: Mediánové mzdy zaměstnanců podle tříd KZAM v nepodnikatelském sektoru v krajích
1-4.q 2010 (strukturální mzdová statistika)

ČR, kraje	Medián mezd (Kč) podle vybr. tříd klasifikace zaměstnání						Vybrané charakteristiky mzdové variability ve vybr. třídách									
							1. tř		2. tř		3. tř		5. tř		9. tř	
	Zákonodárci, ved. a řídící pracov.	Vědečtí a odborní duševní pracov.	Technič, zdravot. a pedag. pracov.	Nižší administrativní pracovníci	Provozní pracovníci ve služb. a obch.	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	Kvartilový poměr	Decilový poměr	Kvartilový poměr	Decilový poměr	Kvartilový poměr	Decilový poměr	Kvartilový poměr	Decilový poměr	Kvartilový poměr	Decilový poměr
	1. tř.	2. tř.	3. tř.	4. tř.	5. tř.	9. tř.										
ČR	**38 349**	**25 608**	**25 054**	**19 476**	**16 778**	**12 673**	**1,52**	**2,32**	**1,35**	**1,95**	**1,45**	**2,00**	**1,60**	**2,34**	**1,31**	**1,79**
Hl. m. Praha	46 115	28 923	28 091	21 117	20 118	13 440	1,62	2,53	1,51	2,22	1,51	2,11	1,70	2,43	1,38	1,79
Středočeský	36 953	25 139	24 311	19 837	16 365	12 698	1,45	2,11	1,30	1,69	1,41	1,90	1,57	2,31	1,29	1,79
Jihočeský	36 442	24 814	24 257	19 060	15 934	12 764	1,44	2,10	1,28	1,64	1,42	1,91	1,41	2,06	1,33	1,75
Plzeňský	37 593	25 674	24 692	19 019	16 436	13 210	1,44	2,17	1,31	1,83	1,42	1,94	1,48	2,17	1,28	1,63
Karlovarský	38 128	24 623	24 545	21 047	21 563	12 651	1,39	1,96	1,30	1,71	1,46	1,99	1,84	2,51	1,32	1,94
Ústecký	37 795	25 224	24 239	18 309	17 074	12 370	1,49	2,22	1,32	1,74	1,46	1,98	1,68	2,42	1,32	1,97
Liberecký	36 105	24 400	23 487	18 889	17 779	12 321	1,47	2,08	1,31	1,72	1,38	1,87	1,76	2,46	1,34	1,93
Královéhrad.	36 589	25 051	25 170	19 481	18 225	12 957	1,46	2,16	1,32	1,87	1,45	1,94	1,63	2,28	1,37	1,79
Pardubický	34 285	24 641	23 608	19 165	15 629	12 659	1,48	2,11	1,28	1,68	1,39	1,87	1,33	2,06	1,25	1,69
Vysočina	36 597	25 177	23 323	18 792	15 345	12 325	1,48	2,27	1,33	1,89	1,37	1,88	1,33	1,91	1,27	1,69
Jihomoravský	36 825	25 413	24 495	18 695	16 255	12 905	1,48	2,22	1,34	1,99	1,39	1,89	1,58	2,31	1,34	1,87
Olomoucký	36 460	25 150	24 604	20 949	16 800	12 522	1,47	2,11	1,31	1,85	1,40	1,88	1,53	2,20	1,27	1,83
Zlínský	36 159	24 508	23 391	18 970	14 944	12 249	1,47	2,31	1,28	1,64	1,38	1,95	1,32	2,06	1,26	1,73
Moravskoslez.	38 102	25 159	24 601	18 139	15 698	12 363	1,49	2,28	1,32	1,86	1,41	1,98	1,37	2,14	1,26	1,74
	Podíl na celkovém počtu zaměstnanců v nepodnikatelském sektoru															
ČR	6,5	32,2	32,5	3,8	9,2	8,3	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

V obou hodnocených sférách NH nacházíme mezi hlavními třídami KZAM nejvyšší mediánové mzdy u zákonodárců, vedoucích a řídících pracovníků (v podnikatelské sféře na Karlovarsku a Zlínsku u vědeckých a odborných duševních pracovníků), na opačném spektru se nachází mzdy pomocných a nekvalifikovaných pracovníků (v podnikatelské sféře v některých krajích také u provozních pracovníků ve službách a obchodu). Poměry mezi těmito třídami KZAM s extrémními hodnotami mediánových mezd se mezi oběma sférami NH příliš neliší (v ČR v roce 2010 v podnikatelské sféře 2,8, resp. 3,0 ve sféře nepodnikatelské; mezi kraji se nejvíce odlišovaly třídy v Praze 3,7, resp. 3,4 a nejméně na východu Čech 2,5 resp. 2,8).

Úroveň mezd nejlépe charakterizuje mediánová hodnota, variabilitu mezd relativní ukazatel, jako např. kvartilový poměr (podíl hodnoty, kterou převyšují mzdy právě 25 % nejlépe placených zaměstnanců ku hodnotě, které převyšuje právě 25 % nejhůře placených zaměstnanců). Tento poměr se zvyšuje s rostoucí kvalifikací zaměstnanců a vyšší je také v podnikatelské sféře (např. ve skupině zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci je při obdobné výši mediánových mezd v obou sférách kvartilový poměr mezd vyšší ve sféře podnikatelské).

Mezikrajské rozdíly průměrných mezd v rámci vybraných tříd KZAM jsou patrné z grafu 10. I zde platí, že v kvalifikačně náročnějších zaměstnáních (především u vedoucích pracovníků a také vědeckých pracovníků) nacházíme větší rozdíly mezi kraji a dále, že v rámci srovnatelných tříd KZAM jsou regionální disparity méně výrazné v nepodnikatelské sféře (výjimku tvoří provozní pracovníci ve službách a obchodu, kde se vlivem zvýšených výdělků v Praze a na Karlovarsku průměrné mzdy mezi kraji více diferencovaly). Regionální mzdovou variabilitu u pomocných kvalifikovaných pracovníků lze považovat za velmi omezenou, Praha zde dokonce (v podnikatelské sféře) ztrácí své výsadní postavení ve prospěch Středočeského regionu. V ostatních případech však značně excentrická pozice Prahy působí ve směru posilování mezikrajských disparit – výrazně především v kvalifikačně náročných třídách (KZAM 1-3) sféry nepodnikatelské, kde jinak zatím v mimopražských krajích prakticky přetrvává mzdová nivelizace. Určitou protiváhu metropoli představují regiony Jihočeský a Zlínský – jediné kraje, ve kterých v roce 2010 téměř ve všech devíti hlavních třídách KZAM pobírali zaměstnanci podprůměrné mzdy (ve srovnání s hodnotou v ČR v dané třídě).

Graf 10: Mezikrajské rozdíly průměrných mezd zaměstnanců podle sfér NH a vybraných tříd KZAM v roce 2010

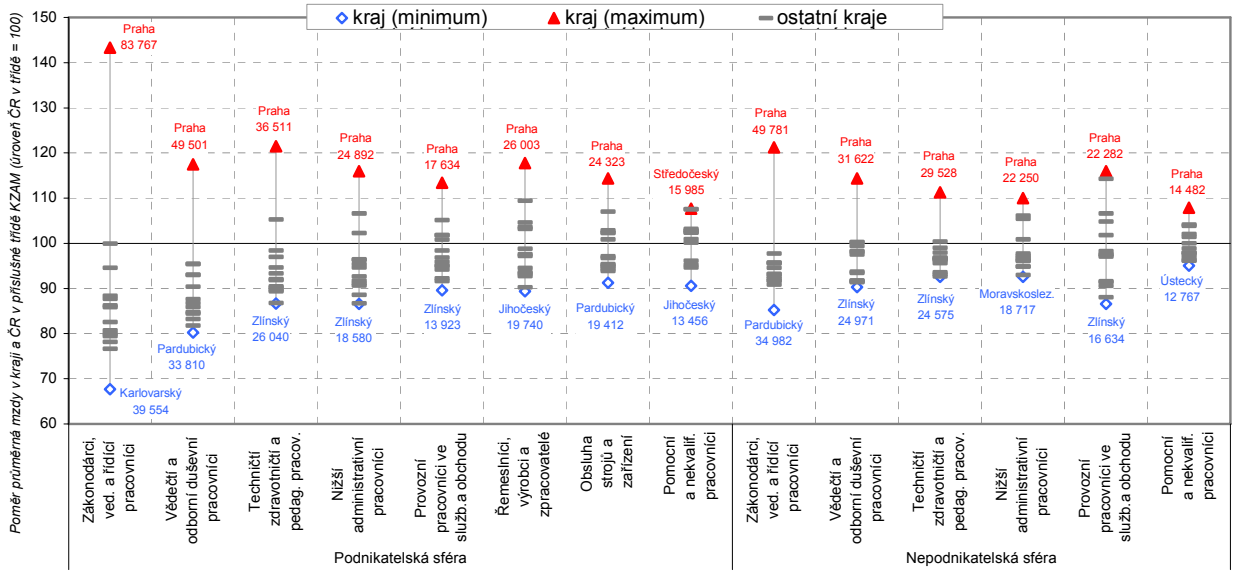

Zdroj dat: Strukturální mzdová statistika, MPSV

Medián mezd všech zaměstnanců rostl v průměru meziročně v období 2006-8 ve všech krajích dynamičtěji v podnikatelské sféře (největší rozdíl mezi sférami byl patrný u Prahy), v letech 2009-10 se situace obrátila (s maximálními disproporcemi mezi sférami v Praze a Olomoucku)

Tab. 8: Průměrné meziroční tempo růstu mediánových mezd zaměstnanců podle tříd KZAM v nepodnikatelském (NS) a podnikatelském sektoru (PS) v krajích *(strukt. mzdová stat.)*

ČR, kraje	Průměrné meziroční tempo růstu mediánových mezd (%)																			
	Zaměstnanci celkem				z toho vybrané třídy klasifikace zaměstnání															
					Zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci				Techničtí zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci				Provozní pracovníci ve službách a obchodu				Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci			
	2006-8		2009-10		2006-8		2009-10		2006-8		2009-10		2006-8		2009-10		2006-8		2009-10	
	PS	NS	PS	NS	PS	NS	PS	NS	PS	NS	PS	NS	PS	NS	PS	NS	PS	NS	PS	NS
ČR	**6,5**	**4,8**	**0,8**	**2,0**	**5,4**	**7,0**	**0,2**	**2,1**	**6,4**	**4,8**	**1,4**	**2,6**	**7,0**	**6,0**	**-0,4**	**3,3**	**4,6**	**5,2**	**0,0**	**5,4**
Hl. m. Praha	7,4	2,9	0,3	2,7	7,6	7,6	2,4	2,5	6,9	1,1	0,8	3,2	9,7	7,6	-2,2	4,5	5,4	4,4	-1,1	5,3
Středočeský	6,9	5,7	0,4	1,5	7,7	6,4	-2,6	3,0	6,6	6,7	0,4	1,9	3,2	6,1	0,5	2,6	4,9	5,8	1,5	5,4
Jihočeský	5,4	5,4	0,2	2,0	6,0	6,5	-0,5	1,2	6,0	7,0	1,5	1,6	5,2	6,4	0,5	3,6	0,0	5,0	1,1	5,8
Plzeňský	6,2	6,1	1,0	1,7	7,5	7,6	0,7	1,9	6,3	6,8	1,8	0,7	12,3	6,7	-0,5	0,2	5,0	6,3	-0,2	4,8
Karlovarský	6,5	5,8	-0,8	1,3	1,2	6,6	-0,3	2,4	5,8	7,5	1,8	1,5	2,6	10,7	2,6	4,4	2,9	7,1	6,7	5,8
Ústecký	6,1	6,0	1,5	2,2	5,7	7,2	3,8	2,4	4,4	7,1	3,3	2,6	6,7	6,3	-1,8	5,0	3,3	5,8	4,7	5,4
Liberecký	8,1	5,2	1,2	1,7	9,0	6,1	-3,7	3,5	11,3	6,0	0,2	2,1	6,3	7,1	3,5	4,2	5,5	5,6	0,3	4,5
Královéhrad.	6,1	5,6	1,2	1,5	6,2	6,6	-0,7	1,6	6,1	6,3	2,7	2,1	6,3	7,0	-1,7	2,7	5,0	5,0	-1,8	5,0
Pardubický	7,3	5,0	0,2	2,1	6,3	5,7	-4,6	1,8	6,5	6,5	2,0	1,9	7,7	5,6	-1,1	3,4	7,3	5,4	1,5	5,9
Vysočina	7,7	6,0	-0,2	2,0	8,6	6,5	-4,5	2,9	7,4	6,6	1,9	1,7	3,1	6,1	3,2	3,1	6,1	5,0	1,2	5,5
Jihomoravský	7,1	5,2	1,7	2,5	3,1	7,0	1,5	1,9	7,6	6,3	1,2	3,5	10,8	4,9	-2,0	3,0	4,2	5,5	2,6	5,2
Olomoucký	7,9	5,5	-0,3	2,1	6,3	6,8	-1,9	2,1	6,7	6,7	0,5	2,6	7,4	6,3	2,7	4,6	11,5	5,2	-4,4	5,5
Zlínský	5,4	5,4	0,8	1,1	2,6	5,4	-2,5	3,0	4,0	6,6	2,3	1,3	8,6	4,1	2,2	3,4	3,3	4,2	-0,8	5,0
Moravskoslez.	6,2	5,6	0,4	2,2	5,6	7,3	0,7	1,9	5,9	6,6	1,1	3,2	7,1	4,6	0,0	3,0	4,6	4,8	-0,9	6,0

Podrobnější pohled na vývoj v jednotlivých krajích ve všech významných třídách zaměstnanosti v obou sférách NH podává tab. 8, v následujícím grafu je vývoj ještě konfrontován s dosaženou mzdovou úrovní na konci srovnávaného období.

Graf 11: Vztah mezi výší mediánových mezd zaměstnanců v roce 2010 a jejich růstem mezi roky 2005 až 2010 podle sfér NH v krajích, vybrané třídy KZAM

Vědečtí a odborní duševní pracovníci - podnikatelské sféra

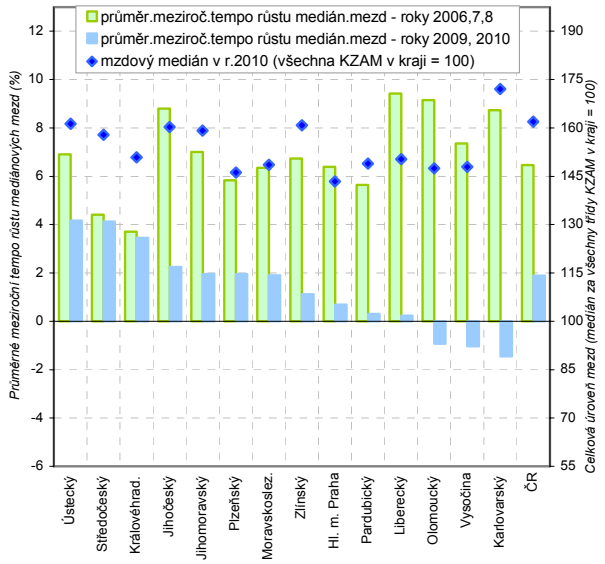

Vědečtí a odborní duševní pracovníci - nepodnikatelské sféra

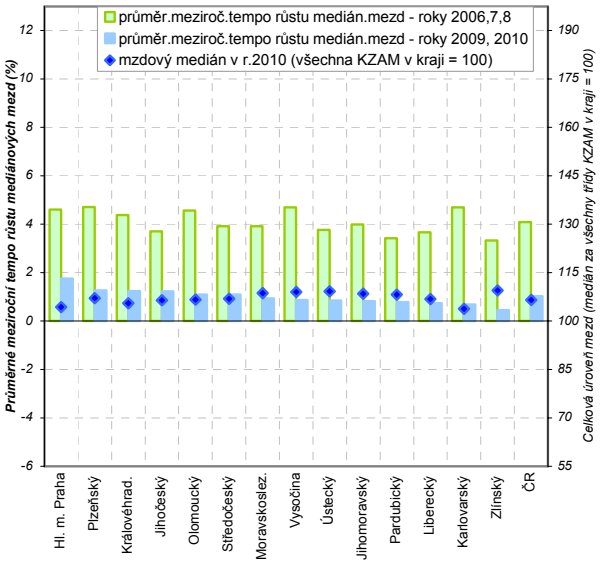

Meziroční dynamika mzdového vývoje v podnikatelském sektoru je ve srovnání se sférou nepodnikatelskou z regionálního hlediska více selektivní, což je dobře patrné na vývoji v roce 2010, kdy v rámci každé z 9 hlavních tříd KZAM nacházíme kraje s protisměrným meziročním pohybem mezd. V takto podrobném třídění mohou být mezikrajské rozdíly více ovlivněny výběrovým vzorkem podniků (především u menších podniků). Mezi roky 2005-8 se v rámci podnikatelské sféry nejvíce regionálně odlišoval vývoj mezd v kategorii Zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci a dále u provozních pracovníků ve službách a obchodu.

Graf 11 dokončení

Nižší administrativní pracovníci - podnikatelské sféra

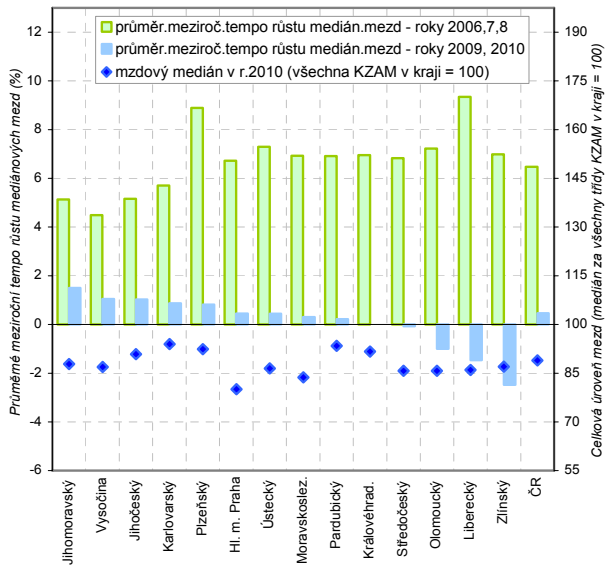

Nižší administrativní pracovníci - nepodnikatelské sféra

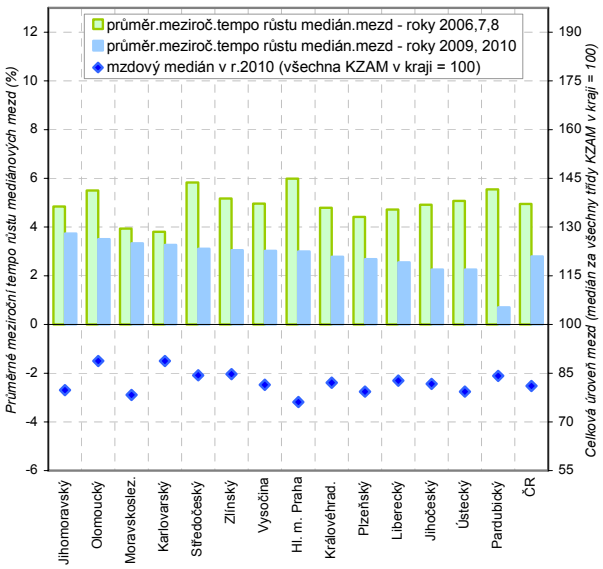

Řemeslníci, výrobci a zpracovatelé - podnikatelské sféra

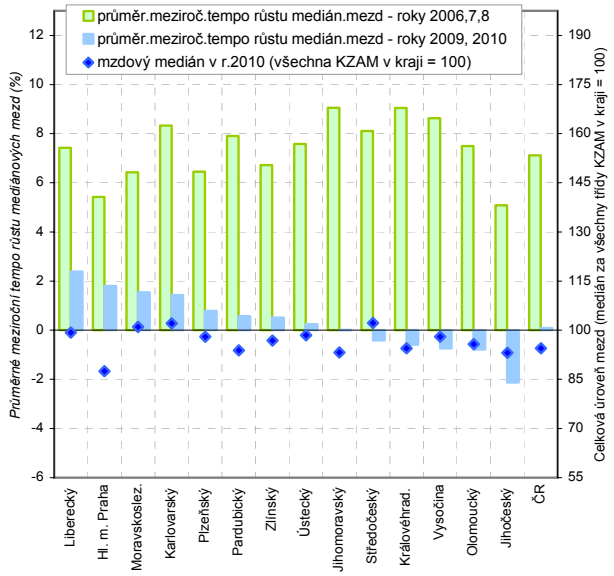

Obsluha strojů a zařízení - podnikatelské sféra

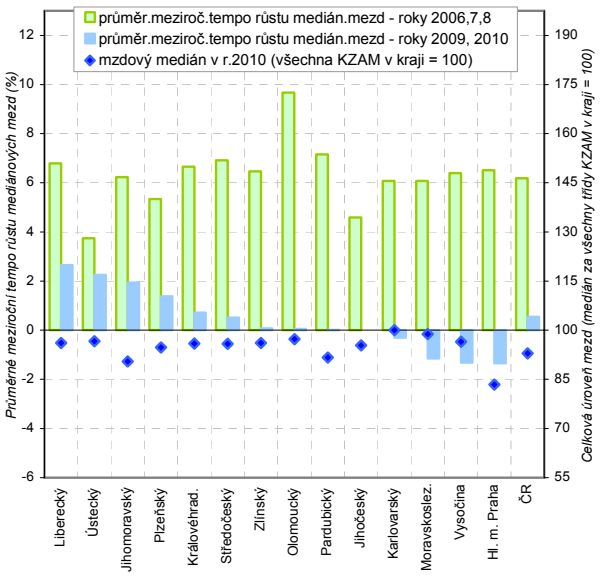

Zdroj dat: Strukturální mzdová statistika, MPSV

Hodinové výdělky zaměstnanců v krajích podle pohlaví, věku a vzdělání

Strukturální mzdová statistika poskytuje pravidelné výstupy také o diferenciaci výdělků podle různých zaměstnaneckých kategorií. V krajském členění se jedná o členění podle pohlaví, věkových skupin, vzdělání a klasifikace zaměstnání. Zatímco poslední zmíněná kategorie již byla analyzována prostřednictvím hrubých mediánových (popř. průměrných) měsíčních mezd výše, zbylým kategoriím se věnujeme nyní, a to optikou hrubých mediánových hodinových výdělků (rozdíl mezi oběma kategoriemi spočívá především v délce placené pracovní doby, která je nepatrně vyšší u mužů a osob s nižší kvalifikací, podle věku se prakticky neliší).

Hodinový výdělek vyjádřený mediánovou hodnotou dosáhl v ČR v roce 2010 v podnikatelské sféře 124 Kč, v nepodnikatelské byl o 13 Kč vyšší, malé rozdíly mediánových výdělků mezi oběma sférami nacházíme také v Praze a středních Čechách). Mezi roky 2008 a 2010 vzrostly v ČR průměrné hodinové výdělky v podnikatelské i nepodnikatelské sféře podobným tempem, ve sféře podnikatelské byl však tento vývoj plynule rozložen mezi oba roky, zatímco u zaměstnanců placených z veřejných rozpočtů došlo k významnému meziročnímu růstu výdělků již v roce 2009, který byl v roce následujícím kompenzován poklesem.

Výrazně se mezi oběma sférami liší dynamika náběhu mediánových mezd v závislosti na věku - v úzké skupině zaměstnanců mladších 20 let nacházíme vyšší výdělky ve sféře podnikatelské, vrcholu však dosahují mzdy v této sféře u osob ve věku 30-49 let. V nepodnikatelském sektoru se mzdy s věkem zvyšují pozvolněji při dosažení vrcholu u nepočetné, ale stále více se rozšiřující skupiny šedesátníků.

Mezikrajské rozdíly (měřené podílem max. a min. výdělku) v podnikatelské sféře jsou dlouhodobě výraznější ve všech věkových skupinách, vyjma zaměstnanců do 20 let, kde jsou vyšší ve sféře nepodnikatelské (zvýšené relativní rozdíly souvisí s nízkou úrovní výdělků). Regionální rozdíly výdělků v podnikatelské sféře rostou v souvislosti s věkem, v nepodnikatelské se naopak mírně snižují (viz tab. 9).

Tab. 9: Vývoj hodinových výdělků zaměstnanců ve sférách NH podle věkových skupin v ČR a jejich mezikrajských rozdílů *(strukturální mzdová statistika)*

		Podnikatelská sféra						Nepodnikatelská sféra					
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2005	2006	2007	2008	2009	2010
		Hodinový výdělek v ČR (medián v Kč, 4. čtvrtletí v roce)											
Všechny věk. skup.		**99**	**105**	**113**	**120**	**122**	**124**	**113**	**120**	**127**	**133**	**142**	**137**
v tom	do 20 let	61	69	76	82	81	83	61	63	67	75	74	72
	20 - 29 let	93	100	107	115	116	117	100	106	110	115	123	120
	30 - 39 let	105	113	121	128	130	133	114	120	126	132	141	136
	40 - 49 let	102	108	116	123	125	127	117	125	132	138	147	141
	50 - 59 let	98	104	110	116	119	120	119	125	134	139	148	143
	60 a více let	95	99	108	115	121	124	120	128	135	141	152	145
		Index hodinových výdělků v ČR (poměr krajů s max. a min. mediánovým výdělkem v dané věk. skup.)											
Všechny věk. skup.		**1,41**	**1,48**	**1,46**	**1,52**	**1,49**	**1,49**	**1,25**	**1,24**	**1,20**	**1,21**	**1,22**	**1,25**
v tom	do 20 let	1,37	1,22	1,24	1,36	1,27	1,19	1,46	1,68	1,53	1,44	1,57	1,50
	20 - 29 let	1,51	1,45	1,42	1,47	1,42	1,43	1,29	1,26	1,23	1,25	1,25	1,30
	30 - 39 let	1,53	1,59	1,57	1,60	1,59	1,61	1,35	1,34	1,23	1,26	1,28	1,32
	40 - 49 let	1,42	1,50	1,47	1,49	1,53	1,49	1,26	1,25	1,20	1,21	1,23	1,25
	50 - 59 let	1,40	1,46	1,44	1,47	1,48	1,45	1,24	1,23	1,20	1,19	1,22	1,24
	60 a více let	1,46	1,57	1,58	1,62	1,61	1,58	1,17	1,15	1,18	1,16	1,19	1,23

Rozdíly výdělků mezi věkovými skupinami byly naopak v posledním pětiletí obecně nižší ve sféře podnikatelské, což platí zejména o východních Čechách, Vysočině, Liberecku a Zlínsku (viz graf 12). Z tohoto vzorce se vymyká Praha s vyšší věkovou variabilitou výdělků ve sféře podnikatelské, a to díky velmi dobře placené skupině zaměstnanců ve věku 30-39 (s mediánovým výdělkem v období 2005-10 ve výši 166 Kč/hod., což bylo téměř o 40 % nad republikovou hodnotou v této sféře a věkové skupině a zároveň o desetinu nad úrovní stejné věkové skupiny nepodnikatelské sféry).

Graf 12: Mediánový hodinový výdělek zaměstnanců podle věku a sfér NH v krajích
(průměr za 4. čtvrtletí období 2005-2010)

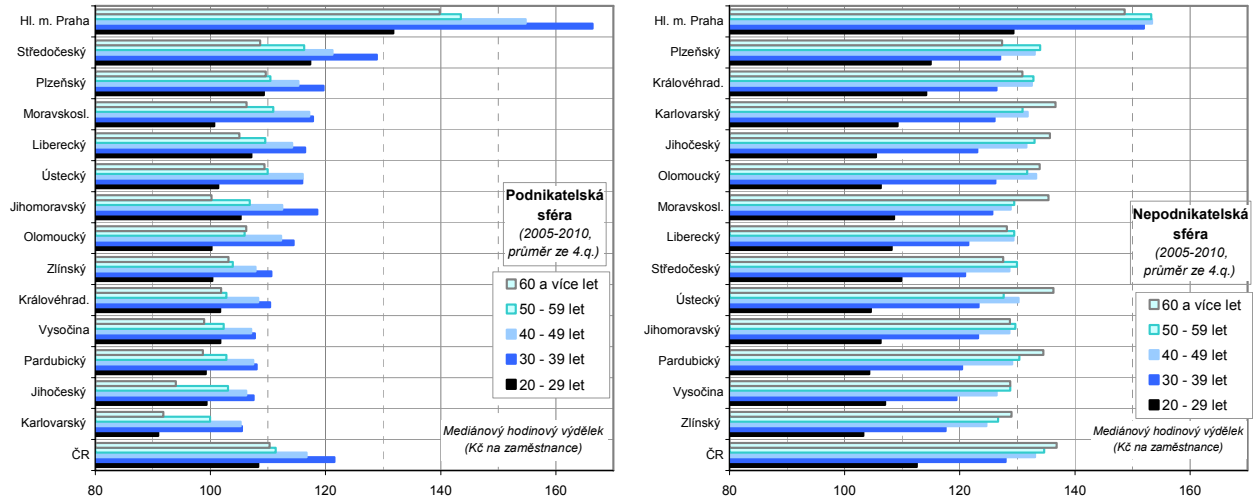

Zdroj dat: Strukturální mzdová statistika, MPSV

Ve sféře nepodnikatelské dosahují maxima hodinové výdělky u zaměstnanců převážně nad 60 let, v šesti krajích však mírně převažovaly výdělky osob v mladším středním věku (30-49 let). Nejprogresivněji se výdělky zvyšovaly podle věku na Pardubicku, jižních a SZ Čechách (v nepodnikatelské sféře na Ústecku vydělávali za hodinu zaměstnanci nad 60 let o třetinu více než ve věkové skupině 20-29 let; v kraji s největší věkovou diferenciací v podnikatelské sféře – Praze se medián hodinového výdělků třicátníků pohyboval o pětinu nad úrovní dvacátníků).

Praha společně se Středočeským krajem dosahují ve všech věkových skupinách v podnikatelské sféře nejvyšší úrovně mediánových hodinových výdělků mezi kraji, přesně opačnou pozici v této sféře zaujímá Karlovarsko (od 84 % úrovně ČR u nejstarší věkové skupiny po 91 % u čtyřicátníků). V sektoru nepodnikatelském dominuje ve všech věkových skupinách rovněž Praha (byť její převaha není tak výrazná – přesahuje národní úroveň o 14 %, v podnikatelské sféře o 29 %), s nejnižšími výdělky se musí spokojit zaměstnanci na Zlínsku (v rozmezí 92-94 % úrovně ČR v rámci jednotlivých věkových kategorií).

Tab. 10: Poměry hodinových výdělků podle věku k výdělkům všech zaměstnanců v rámci sfér NH v krajích *(strukturální mzdová statistika)*

ČR, kraje	Index mediánových hod. výdělků (poměr věkové skupiny k celkové hodnotě v daném kraji a sféře), průměr ze 4.q za období 2005-2010													
	Podnikatelská sféra							Nepodnikatelská sféra						
	celkem	v tom věková skupina						celkem	v tom věková skupina					
		do 20 let	20 - 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	> 60 let		do 20 let	20 - 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	> 60 let
ČR	**100**	**66**	**95**	**107**	**102**	**98**	**97**	**100**	**53**	**87**	**99**	**103**	**104**	**106**
Hl. m. Praha	100	52	90	113	105	98	95	100	57	88	103	104	104	101
Středočeský	100	70	98	108	101	97	91	100	55	89	98	104	105	103
Jihočeský	100	70	96	104	103	100	91	100	48	84	98	105	106	108
Plzeňský	100	72	97	106	102	98	97	100	58	89	99	103	104	99
Karlovarský	100	67	92	106	106	101	92	100	53	86	99	103	103	107
Ústecký	100	65	92	105	105	99	99	100	50	84	100	105	103	110
Liberecký	100	72	96	105	103	98	94	100	51	87	98	104	104	103
Královéhrad.	100	73	97	105	103	98	97	100	51	89	99	103	104	102
Pardubický	100	71	95	104	103	99	95	100	60	85	98	105	106	110
Vysočina	100	72	98	103	103	98	95	100	52	88	98	104	106	106
Jihomoravský	100	66	96	108	102	97	91	100	51	86	100	104	105	104
Olomoucký	100	68	93	106	104	98	98	100	57	85	100	106	105	107
Zlínský	100	72	95	105	102	99	98	100	52	86	98	104	105	107
Moravskosl.	100	64	90	106	105	99	95	100	59	87	101	103	104	109

Vzdělání patří obecně k nejvýznamnějším diferenciačním faktorům hodinových výdělků. V rámci pěti zvolených stupňů (viz tab. 11) výdělky rostou úměrně se zvyšujícím se stupněm nejvyššího dokončeného vzdělání zaměstnance, což platí pro obě sféry NH i pro všechny regiony. Tempo navyšování výdělků se podle sfér výrazně odlišuje - u podnikatelské sféry nastává největší zlom mezi zaměstnanci s vyšším odborným (popř. bakalářským) vzděláním a vysokoškolským vzděláním (1/8 zaměstnanců, v r. 2009 v Praze 25 %, na Karlovarsku 5 %), v sektoru nepodnikatelském se zásadně odlišují výdělky osob bez maturity (1/5 zaměstnanců, v Praze 14 %, na Karlovarsku 25 %) od vzdělanějších osob. Např. mediánový výdělek zaměstnanců v ČR v podnikatelském sektoru s VOŠ byl v roce 2010 o 60 Kč/hod. vyšší než u nejméně kvalifikovaných osob, ale také o plných 71 Kč/hod. nižší od úrovně vysokoškoláků. Je však třeba také zohlednit odlišné váhové složení zaměstnanců obou sektorů - ten nepodnikatelský zahrnuje menší, avšak v průměru vzdělanější část zaměstnanců. V rámci podnikatelské sféry nepozorujeme v některých regionech (východní Čechy, Karlovarsko, Jihočeský kraj) nárůst výdělků při přechodu od maturitního vzdělání k nejnižšímu stupni terciárního vzdělání, ve sféře nepodnikatelské přechází výdělky od maturitního vzdělání skrze vyšší odborné k vysokoškolskému plynuleji (viz graf 13).

Graf 13: Mediánový hodinový výdělek zaměstnanců podle nejvyššího dosaženého vzdělání a sfér NH v krajích (průměr za 4. čtvrtletí období 2005-2010)

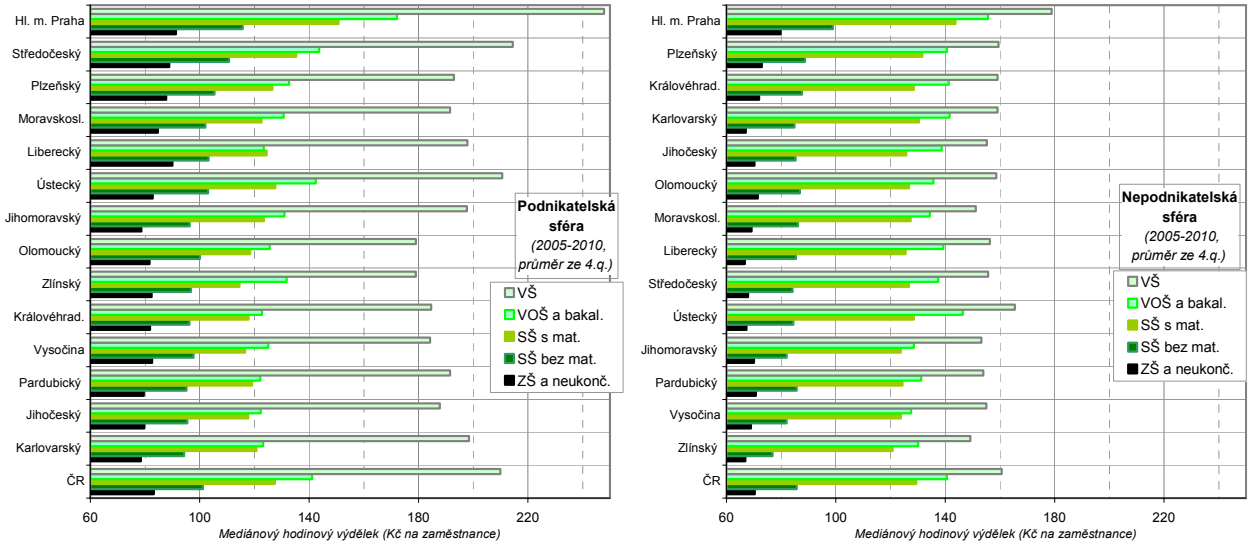

Zdroj dat: Strukturální mzdová statistika, MPSV

Tab. 11: Vývoj hodinových výdělků zaměstnanců ve sférách NH podle nejvyššího ukončeného vzdělání v ČR a jejich mezikrajských rozdílů *(strukturální mzdová statistika)*

		Podnikatelská sféra						Nepodnikatelská sféra					
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2005	2006	2007	2008	2009	2010
		Hodinový výdělek v ČR (medián v Kč, 4. čtvrtletí v roce)											
Všechny vzdělanostní skup.		**99**	**105**	**113**	**120**	**122**	**124**	**113**	**120**	**127**	**133**	**142**	**137**
v tom	Základní a nedokonč.	72	77	83	88	89	91	61	64	67	72	80	78
	Střední bez maturity	89	94	101	107	107	109	76	79	82	87	96	93
	Střední s maturitou	113	120	126	134	135	136	114	121	128	133	142	138
	Vyšší odb. a bakalář.	126	130	139	148	152	151	124	130	139	145	154	151
	Vysokoškolské	186	201	212	218	220	222	143	152	158	166	177	167
		Index hodinových výdělků v ČR (poměr krajů s max. a min. mediánovým výdělkem v dané vzděl. skup.)											
Všechny vzdělanostní skup.		**1,41**	**1,48**	**1,46**	**1,52**	**1,49**	**1,49**	**1,25**	**1,24**	**1,20**	**1,21**	**1,22**	**1,25**
v tom	Základní a nedokonč.	1,20	1,29	1,15	1,24	1,20	1,22	1,15	1,16	1,22	1,21	1,24	1,29
	Střední bez maturity	1,22	1,26	1,22	1,24	1,27	1,21	1,26	1,28	1,32	1,42	1,27	1,30
	Střední s maturitou	1,28	1,32	1,29	1,34	1,35	1,32	1,23	1,23	1,16	1,17	1,17	1,19
	Vyšší odb. a bakalář.	1,55	1,51	1,53	1,59	1,52	1,39	1,29	1,27	1,21	1,20	1,20	1,25
	Vysokoškolské	1,42	1,38	1,43	1,43	1,40	1,41	1,15	1,14	1,20	1,40	1,21	1,29

Podobně jako u věku, i zde platí, že mezikrajské rozdíly (měřené podílem max. a min. výdělku) jsou dlouhodobě výraznější ve většině vzdělanostních skupin v podnikatelské sféře (vyjma osob bez maturity se zhruba srovnatelnými relativními regionálními rozdíly v obou sférách), dále s rostoucím vzděláním se v podnikatelské sféře zvyšují (maximálních hodnot dosahují u zaměstnaných s vyšším odborným či vysokoškolským bakalářským vzděláním) a v nepodnikatelské stagnují.

Výdělkové rozdíly podle vzdělání (v absolutním i relativním vyjádření) jsou rozvinutější ve sféře podnikatelské (medián hod. výdělku vysokoškoláků zde byl v posledním pětiletí 2,52krát vyšší než osob se ZŠ, u nepodnikové 2,27krát). V podnikatelské sféře rostou výdělky se vzděláním relativně nejvíce v Praze (hod. výdělek vysokoškoláků byl 2,73krát vyšší než u osob se ZŠ), v kraji Jihomoravském (2,52), nejméně pak díky relativně příznivějšímu postavení osob s nižším vzděláním na Zlínsku (2,18)

Tab. 12: Poměry hodinových výdělků podle vzdělání k výdělkům všech zaměstnanců v rámci sfér NH v krajích *(strukturální mzdová statistika)*

ČR, kraje	Index mediánových hod. výdělků (poměr vzdělanostní skupiny k celkové hodnotě v daném kraji a sféře), průměr ze 4.q za období 2005-2010											
	Podnikatelská sféra						Nepodnikatelská sféra					
	celkem	z toho vzdělanostní skupina					celkem	z toho vzdělanostní skupina				
		ZŠ a nedokon	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VOŠ a bakalář.	Vysoko-školské		ZŠ a nedokon	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VOŠ a bakalář.	Vysoko-školské
ČR	**100**	**73**	**89**	**112**	**124**	**184**	**100**	**55**	**66**	**100**	**109**	**125**
Hl. m. Praha	100	62	79	103	117	169	100	54	67	97	106	121
Středočeský	100	74	92	113	120	179	100	55	68	102	111	126
Jihočeský	100	77	92	114	118	181	100	56	68	100	110	124
Plzeňský	100	78	93	112	117	171	100	57	69	102	109	124
Karlovarský	100	79	95	121	124	200	100	53	67	102	111	125
Ústecký	100	75	93	115	129	190	100	54	68	104	118	134
Liberecký	100	81	93	112	111	178	100	54	69	101	112	126
Královéhrad.	100	78	91	112	117	175	100	56	68	100	110	124
Pardubický	100	77	92	115	118	184	100	58	70	101	107	125
Vysočina	100	79	94	112	120	177	100	57	67	101	105	127
Jihomoravský	100	71	87	112	119	179	100	57	67	100	104	124
Olomoucký	100	76	93	110	116	166	100	57	69	101	108	126
Zlínský	100	78	92	109	125	170	100	56	64	100	108	124
Moravskosl.	100	76	91	110	117	172	100	55	69	102	108	121

Ve sféře nepodnikatelské na tom byli relativně nejlépe vysokoškoláci na Ústecku, jejich hod. výdělky zde o více než třetinu převyšovaly úroveň všech zaměstnanců této sféry a zároveň byly 2,5krát vyšší než výdělky osob s nejnižším vzděláním v tomto kraji. Pozice vysokoškoláků na Ústecku může souviset s tím, že mezi zaměstnanci nepodnikatelské sféry zde tvoří méně než pětinu, což představuje nejnižší podíl mezi kraji. Poměry výdělků zaměstnanců mezi oběma krajními stupni vzdělání se v nepodnikatelské sféře mezi ostatními kraji již příliš neodlišovaly (2,41 na Karlovarsku, resp. 2,20 v Moravskoslezsku).

Praha a Středočeský kraj docílily v rámci všech vzdělanostních skupin v podnikatelské sféře nejvyšší úrovně mediánových hodinových výdělků mezi kraji. Naproti tomu nenacházíme žádný kraj, který by v této sféře zaujímal nejhorší pozici napříč všemi vzdělanostními skupinami zaměstnanců, neboť v některých regionech s celkově nízkou úrovní výdělků (Vysočina, Zlínsko) jsou zaměstnanci s nižším vzděláním relativně lépe oceněni, postavení těchto krajů se však s rostoucím vzděláním zhoršuje.

Pozice jednotlivých krajů podle úrovně výdělků v nepodnikatelské sféře v rámci různých stupňů vzdělání je mnohem stabilnější. Vedle Prahy se nad republikovou hodnotou ve všech vzdělanostních skupinách udržely ještě výdělky zaměstnanců na Plzeňsku, naopak Středočeský kraj, který v podnikatelské sféře profituje z blízkosti Prahy, se v rámci sféry nepodnikatelské jeví (nehledě na výši vzdělání) jako průměrný. Podobně jako u věku i v rámci všech skupin vzdělání patří v nepodnikatelské sféře k nejhorším Zlínsko. Pozici krajů na S a SZ Čech se v této sféře zlepšuje s rostoucí úrovní vzdělání zaměstnanců.

Tab. 13: Vývoj poměrů hodinových výdělků žen a mužů ve sférách NH v ČR a krajích
(strukturální mzdová statistika)

ČR, kraje	Podnikatelská sféra						Nepodnikatelská sféra					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	Poměr hod. výdělků žen a mužů v ČR (vybrané střední hodnoty výdělků k 4. čtvrtletí v roce), muži=100											
Medián	**78,6**	**78,4**	**77,7**	**77,7**	**78,9**	**79,0**	**83,4**	**84,0**	**83,2**	**83,8**	**85,2**	**84,7**
Průměr	74,9	75,3	74,8	74,2	74,7	74,7	82,0	82,7	80,5	80,6	82,2	81,5
1. Decil	79,9	80,6	80,2	77,5	77,9	78,2	81,7	82,9	80,8	79,7	82,8	81,7
9. Decil	76,5	76,0	75,0	74,3	75,7	74,4	80,0	81,0	77,1	77,1	79,4	79,1
	Poměr hod. výdělků (medián) žen a mužů v jednotl. krajích (k 4. čtvrtletí v roce), muži=100											
ČR	**78,6**	**78,4**	**77,7**	**77,7**	**78,9**	**79,0**	**83,4**	**84,0**	**83,2**	**83,8**	**85,2**	**84,7**
Hl. m. Praha	82,2	86,7	86,1	84,4	83,4	83,1	78,2	79,6	83,1	81,8	83,5	83,9
Středočeský	79,1	79,4	77,8	78,4	80,5	79,6	88,9	87,9	83,4	84,4	85,7	84,1
Jihočeský	82,2	76,6	76,6	75,3	77,6	77,7	91,6	91,0	83,6	85,9	86,4	85,8
Plzeňský	79,4	79,7	78,3	80,7	82,1	83,7	92,6	92,4	84,7	86,2	87,1	87,7
Karlovarský	79,9	82,6	78,7	81,1	78,1	79,2	85,7	85,6	78,9	79,6	81,8	82,1
Ústecký	75,8	76,1	77,5	77,9	78,9	78,8	96,2	93,6	81,2	82,9	83,6	84,4
Liberecký	83,3	85,2	81,0	79,0	82,9	81,0	91,7	88,3	85,5	86,2	87,4	86,6
Královéhrad.	83,0	81,7	79,0	78,6	81,6	80,5	90,6	89,1	81,8	83,1	84,2	84,7
Pardubický	78,6	81,4	78,8	79,3	78,4	80,5	93,4	93,6	87,6	88,1	88,7	87,3
Vysočina	79,9	77,0	72,8	74,3	73,3	72,1	89,4	89,0	84,8	83,7	87,0	84,8
Jihomoravský	75,6	76,5	76,1	74,5	74,9	76,2	89,5	89,7	83,9	84,3	86,0	86,5
Olomoucký	74,8	76,2	75,0	75,6	78,6	78,5	90,1	93,4	89,6	91,1	91,6	90,9
Zlínský	76,2	75,6	74,5	73,2	76,2	76,0	87,4	85,4	80,9	80,0	81,4	79,6
Moravskosl.	74,2	74,2	74,6	74,1	73,8	73,7	90,0	88,2	81,2	82,0	83,3	82,8

Průměrné hodinové výdělky žen dosahují v ČR dlouhodobě 75 % úrovně mužů (v podnikatelské sféře), resp. 82 % (ve sféře nepodnikatelské). Vyjádříme-li výdělky mediánem, rozdíly mezi pohlavími se zmenší, což je více patrné u sféry podnikatelské. Disproporce mezi pohlavími jsou v nepodnikatelské sféře obecně nižší (což souvisí s celkově nižší variabilitou mezd v této sféře), rozdílům typickým pro podnikatelskou sféru se v nepodnikatelské blíží výdělky u 10 % nejlépe placených zaměstnanců a medián hodinových výdělků v Praze (kde byly dokonce v letech 2005-8 rozdíly mezi pohlavími mírně vyšší ve sféře nepodnikatelské).

Pro posouzení mezikrajských rozdílů je vhodnější použít výdělky vyjádřené mediánovou hodnotou (viz tab. 13). Podíváme-li se na období 2005-10 jako celek, největší výdělkové disproporce mezi pohlavími v podnikatelském sektoru nacházíme v moravských krajích (ženy dosahují 72-78 % výdělků mužů), nejmenší na Plzeňsku (84 %) a v Praze (83 %). Překvapivá pozice Prahy souvisí s tím, že výdělky byly posuzovány podle mediánových hodnot (při užití průměru by postavení Prahy korespondovalo s úrovní ČR – hodinový výdělek žen by odpovídal 75 % výdělku mužů). V nepodnikatelské sféře hodinové výdělky žen proti mužům zaostávaly nejvíce na Zlínsku. Nejmenší disproporce nacházíme (jak u průměrů, tak i mediánů) na Olomoucku (u mediánových výdělků o 9 %, u průměrných potom o 13 %).

Rozdíly mezi hodinovými výdělky mužů a žen se snižují jen velmi pozvolna, určité náznaky v analyzovaném období vidíme ve sféře nepodnikatelské. Pro přesnější posouzení tendencí (zejména na krajské úrovni) by bylo potřeba použít delší časové řady.

4. Bytová výstavba

Bytová výstavba je úzce spjata s ekonomickou situací. Cílem této analýzy bytové výstavby je porovnání situace v roce 2010 s rokem 2009, ale také lety předchozími a snaha postihnout, jak se projevila ekonomická recese od roku 2008 na bytové výstavbě v České republice. Rozbor bytové výstavby v této publikaci se zabývá srovnáním situace na regionální úrovni.

Bytová výstavba je průběžně analyzována v publikacích ČSÚ – např. v *Analýze regionálních rozdílů v ČR* z roku 2005, 2006 a 2009[45] nebo v *Analýze bytové výstavby v územích ČR*[46] (období 1997-2009), které zpracovávají bohaté datové zdroje z výkazů o dokončených bytech. Na jednotlivých krajských pracovištích ČSÚ pak vznikla analýza *Vývoj bytové výstavby v kraji v letech 1998 – 2007*. V roce 2008 byl proveden rozbor vývoje cen na trhu realit a hypoték v publikaci Realitní trh České republiky: cenová bublina ano či ne?[47] Tyto publikace a další data jsou k dispozici na www.czso.cz.

V této kapitole se nejprve podíváme na vývoj dokončených bytů v minulých letech, dále se tato kapitola bude zabývat situací bytové výstavby v letech 2006-2010, ale také počty dokončených bytů podle druhu výstavby. Tato data doplňuje vývoj vydaných stavebních povolení. Pak se již zaměříme na analýzu bytové výstavby na krajské a okresní úrovni.

V roce 2010 počet zahájených bytů meziročně poklesl o 24,6 % a dosáhl hodnoty 28 135. Počet zahájených bytů meziročně klesl jak v rodinných (o 11,4 %), tak bytových domech (o 47,5 %). Počet dokončených bytů v roce 2010 meziročně poklesl o 5,3 % a činil 36 446 bytů. Počet dokončených bytů v rodinných domech vzrostl o 3,3 %, naopak v bytových domech klesl o 20,8 %.[48]

Následující graf 1 ukazuje dlouhodobý vývoj počtu dokončených bytů v České republice od roku 1990 do roku 2010. Nejvyšší počet nově dokončených bytů byl v tomto období v roce 1990 a to 44 594. Od tohoto roku každoročně počet nově dokončených bytů klesal až do roku 1995, kdy dosáhl svého minima 12 998. Od roku 1996 dochází k oživení a v dalších letech k nárůstu počtu dokončených bytů. V roce 2007 překonal počet dokončených bytů poprvé od roku 1991 hranici 40 000 bytů (konkrétně 41 649 bytů). V roce 2008 dochází k poklesu na 38 380 dokončených bytů, ale v roce 2009 opět k mírnému nárůstu oproti roku 2008. K poklesu dochází ale opět v roce 2010 na hodnotu 36 346 dokončených bytů.

Graf 2 znázorňuje absolutní počty zahájených a dokončených bytů v ČR v letech 2006–2010. V letech 2006–2008 počet zahájených bytů stagnuje kolem hodnoty kolem 43 000 bytů. Počet zahájených bytů je v letech 2006-2008 větší než počet dokončených bytů. V roce 2009 dochází k obratu, kdy počet dokončených bytů nepatrně převyšuje počet zahájených bytů. Stejná je také situace v roce 2010, v tomto roce ale již počet dokončených bytů výrazně převyšuje počet zahájených bytů.

[45] Naposledy např. v publikaci ČSÚ, kód 1370-09, *Analýza regionálních rozdílů v ČR pro rok 2009,* kapitola Bytová výstavba. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/1370-09

[46] ČSÚ, kód 8209-11, *Analýza bytové výstavby v územích České republiky 1997-2009*. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/8209-11

[47] ČSÚ, kód 1149-08, *Realitní trh České republiky: cenová bublina ano či ne?* Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/1149-08

[48] ČSÚ, *Stavebnictví – prosinec 2010*. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/csta020711.doc

Graf 1: Dokončené byty v ČR v letech 1990-2010

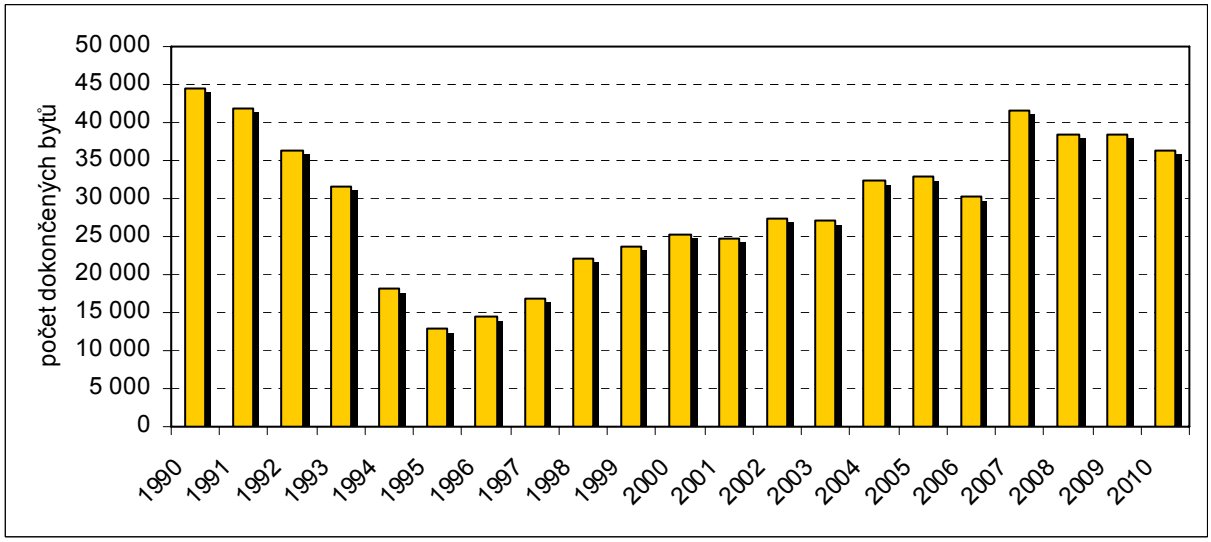

Graf 2: Zahájené a dokončené byty v ČR v letech 2006-2010

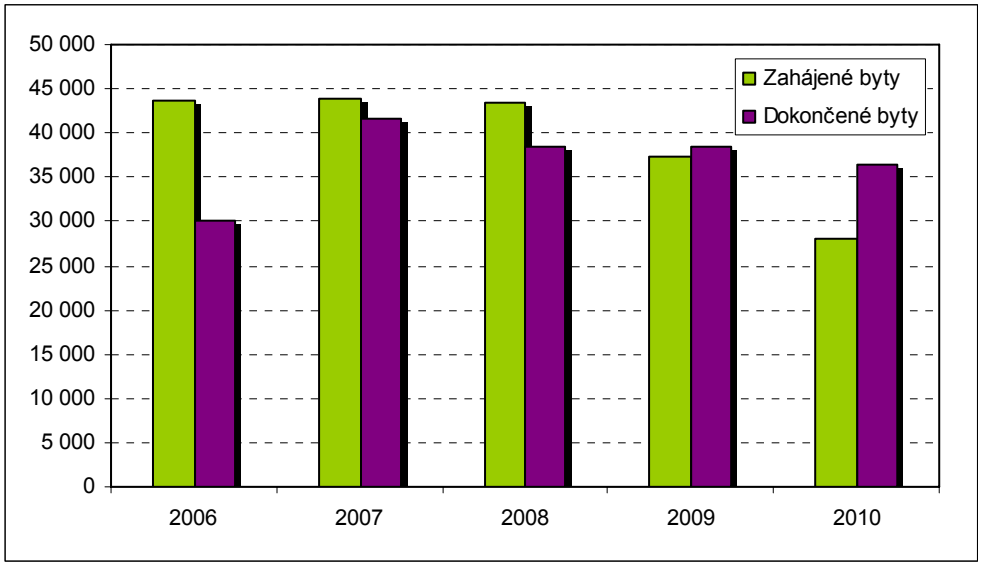

Graf 3 ukazuje počet dokončených bytů v ČR podle čtvrtletí od roku 2006–2010. Pro dokončování bytů jsou charakteristické výrazné sezónní výkyvy s největším počtem dokončených bytů ve 4. čtvrtletí a nejslabším ve druhém. Vyplývá to z technologie výstavby, kdy převládá výstavba od jara do podzimu. Nejvíce bytů bylo dokončeno ve 4. čtvrtletí roku 2007 a to 17 824, což je výrazně více i ve srovnání se stejným obdobím v ostatních letech. Spojnice trendu v grafu (ve všech grafech jde o křivku polynomu 2. stupně) ukazuje počátek stagnace, která začala na přelomu let 2008 a 2009 a následný pokles v druhé polovině roku 2009 a v roce 2010, který může být důsledkem ekonomické recese.

Graf 3: Dokončené byty celkem v ČR - podle čtvrtletí 2006-2010

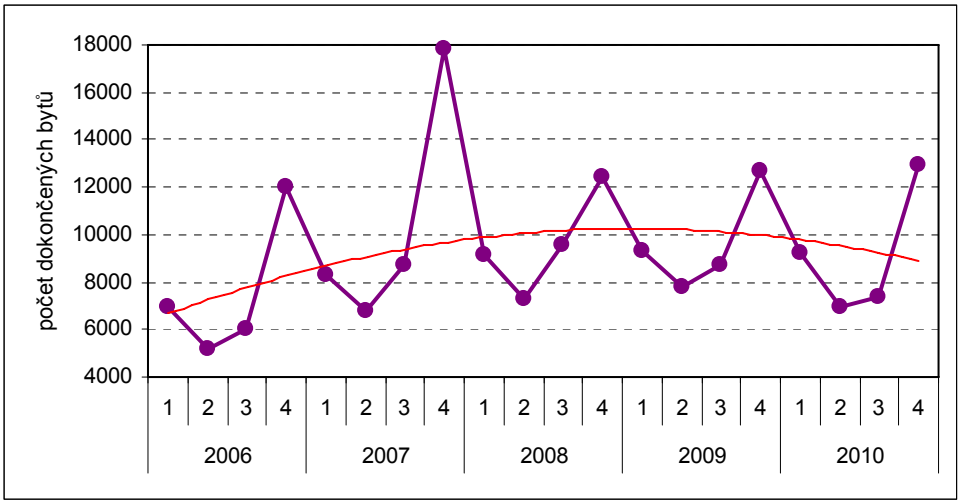

Graf 4: Zahájené byty celkem v ČR - podle čtvrtletí 2006-2010

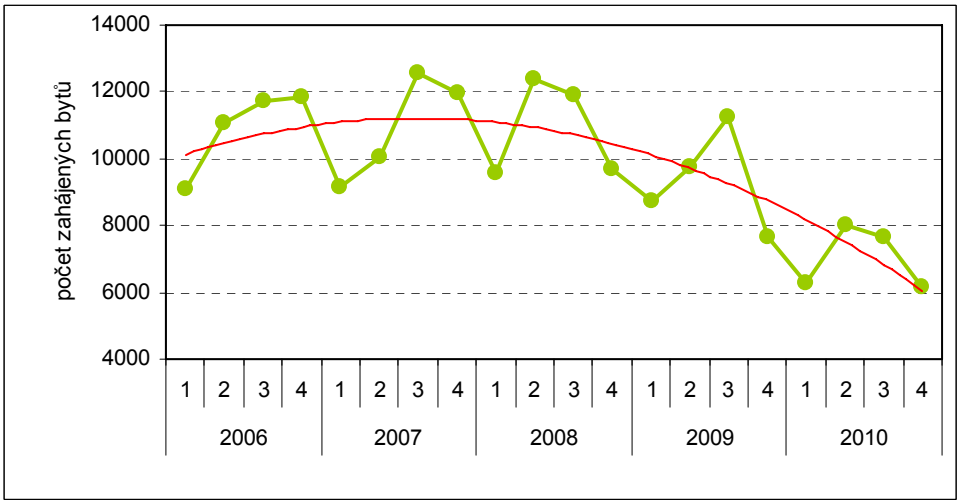

Zatímco předchozí graf ukazuje počet dokončených bytů, tak graf 4 ukazuje počet zahájených bytů v ČR podle čtvrtletí od roku 2006–2010. I zde jsou patrné jisté sezónní výkyvy. Nejméně bytů bylo zahájeno v 1. čtvrtletích, naopak maximální počet zahájených bytů se podle čtvrtletí v jednotlivých letech liší. Spojnice trendu v grafu ukazuje, že největší výstavba bytů byla zahájena v druhé polovině roku 2007. Zatímco spojnice trendu v grafu 3 u dokončených bytů ukázala pokles od druhé poloviny roku 2009, tak v grafu 4 u zahájených bytů je pokles patrný již od druhé poloviny roku 2008. Snížení počtu zahájených bytů již v roce 2008 tak bezprostředně reaguje na ekonomickou recesi, počty dokončených bytů začínají klesat až později, jelikož jejich výstavba byla zahájena ještě v období před ekonomickou recesí.

Graf 5: Počty dokončených bytů podle druhu staveb v ČR - podle čtvrtletí 2006-2010

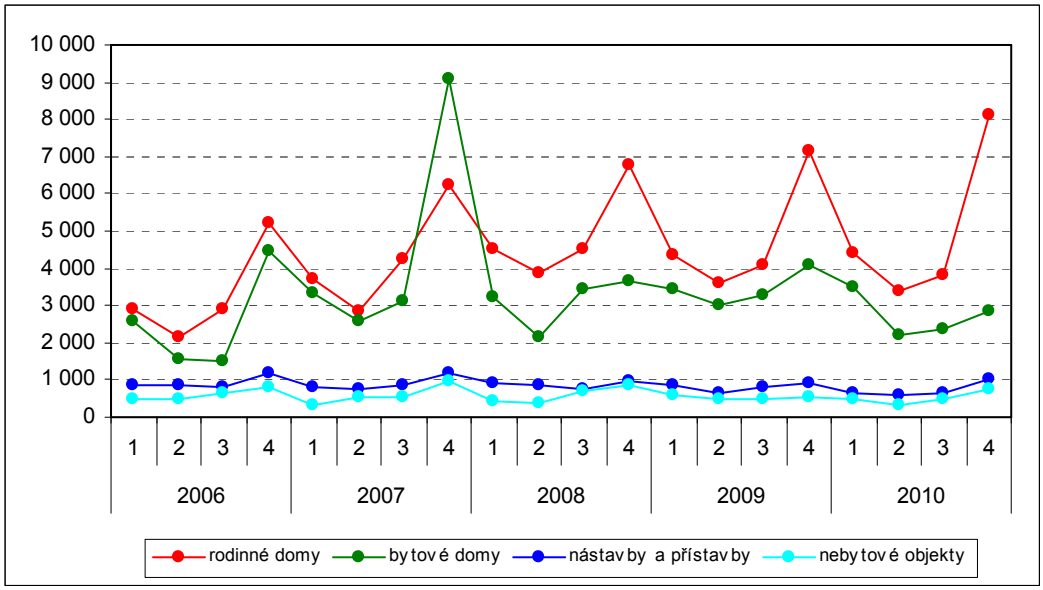

Graf 5 ukazuje vývoj dokončených bytů v ČR podle druhu staveb podle čtvrtletí od roku 2006 do roku 2010. Stejně jako v předchozích grafech, i zde jsou patrné výrazné sezónní výkyvy. Z grafu je zřejmé, že v zobrazeném období převládá počet dokončených bytů v rodinných domech nad počtem dokončených bytů v bytových domech. Výjimkou je 4. čtvrtletí roku 2007, kdy počet dokončených bytů v bytových domech výrazně převýšil počet dokončených bytů v rodinných domech. Třetí křivka shora sleduje byty získané nástavbami, přístavbami a vestavbami stávajících rodinných a bytových domů – průměrný přírůstek za čtvrtletí v tomto období má hodnotu 842 bytů, ale i zde je patrný sezónní výkyv a největší přírůstek ve 4. čtvrtletí. Podobný vývoj zaznamenává čtvrtá křivka shora, která sleduje vývoj počtu dokončených bytů v nebytových budovách a stavebně upravených nebytových prostorách. Ve 4. čtvrtletí roku 2010 došlo k nárůstu počtu dokončených bytů v rodinných domech oproti stejnému období roku 2009 o 13,8 % (988 bytů) a naopak k poklesu počtu dokončených bytů v bytových domech oproti stejnému období roku 2009 o 30,8 % (1263 bytů).

Graf 6: Podíl dokončených bytů podle druhu staveb v roce 2010

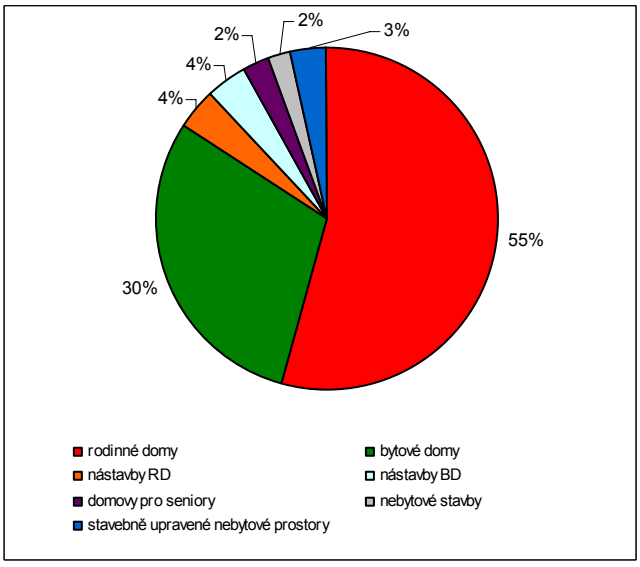

V předchozím grafu 5 nejsou zobrazeny všechny druhy staveb. Graf 6 zobrazuje procentuální podíl dokončených bytů podle jednotlivých druhů staveb. Z grafu je jasně patrné, že převažují byty v rodinných domech (55 %) a bytových domech (30 %). Malý podíl mají pak nástavby, přístavby a vestavby k rodinným a bytovým domům. Doplňkový význam mají přírůstky bytů v přestavbách nebytových budov a nové byty v rámci nebytových objektů (např. byty správců budov). Pouze 2 % pak zahrnují byty v různých typech domů s pečovatelskou službou a domovech-penzionech, které se také počítají do bilancí bytového fondu.

Následující graf 7 ukazuje počty vydaných stavebních povolení pro bytové budovy podle čtvrtletí v letech 2000-2010. I v počtu vydaných stavební povolení jsou patrné sezónní výkyvy. Minimální počty vydaných povolení jsou vždy v prvním čtvrtletí roku, maxima jsou vždy v druhém a třetím čtvrtletí. Proložená křivka ukazuje stagnaci v roce 2005 a od roku 2006 pokles v počtu vydaných stavebních povolení pro bytové budovy.

Graf 7: Počet stavebních povolení pro bytové budovy v ČR v letech 2000-2010 podle čtvrtletí

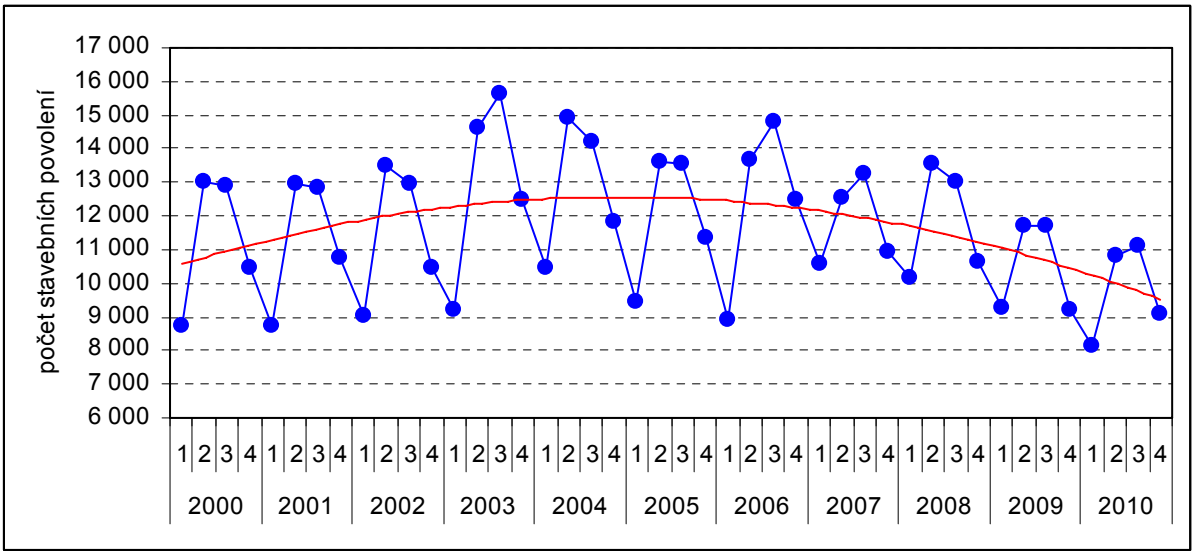

Graf 8: Bytová výstavba v letech 2006 - 2010 podle krajů

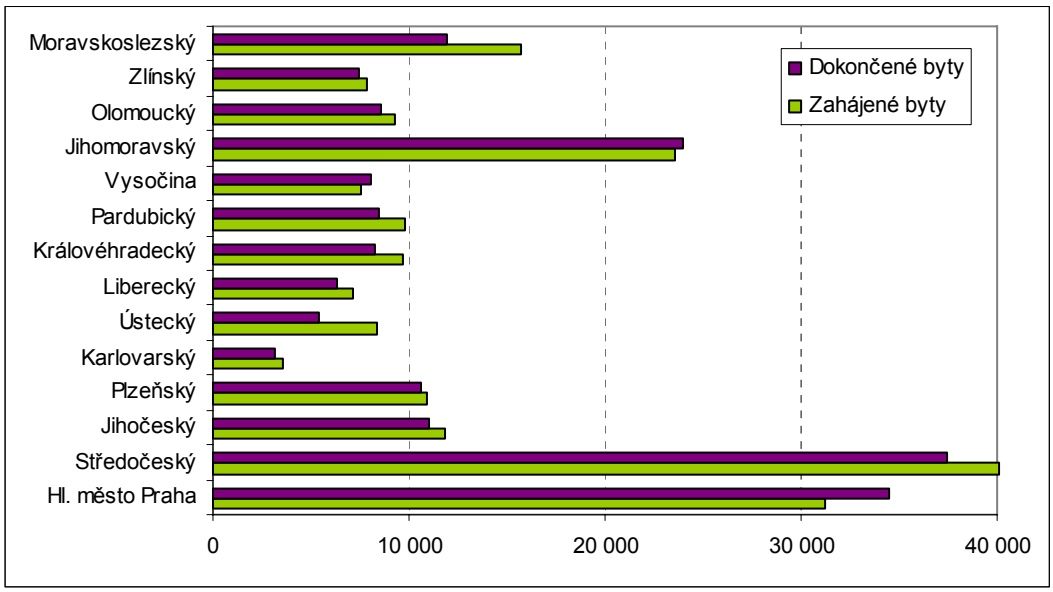

Graf 8 již analyzuje celkovou bytovou výstavbu podle krajů ČR v letech 2006-2010. Z grafu jsou patrné výrazné rozdíly mezi kraji. Nejvíce bytů (dokončených i zahájených) bylo v uvedených letech ve Středočeském kraji, který následuje Praha. Hodnotu 20 000 bytů (dokončených i zahájených) překročil také Jihomoravský kraj. Naopak celkově nejméně zahájených i dokončených bytů bylo v tomto období v Karlovarském kraji.

Konkrétní počty dokončených i zahájených bytů udávají následující tabulky. Tabulka 1 udává počty dokončených bytů v letech 2006-2010 v jednotlivých krajích. Nejvíce bytů bylo ve všech letech (kromě roku 2007) dokončeno ve Středočeském kraji, v roce 2007 to byla Praha. Nejméně dokončených bytů bylo ve všech letech v kraji Karlovarském. Pouze v pěti krajích došlo v roce 2010 k nárůstu počtu dokončených bytů oproti roku 2009 (kraje Vysočina, Karlovarský, Královehradecký, Pardubický, Ústecký).

Tabulka 2 udává počty zahájených bytů v letech 2006-2010 v jednotlivých krajích. Nejvíce bytů bylo ve všech letech zahájeno ve Středočeském kraji, nejméně v Karlovarském kraji. Ve všech krajích došlo v roce 2010 k úbytku počtu zahájených bytů oproti roku 2009. Největší úbytek zahájených bytů zaznamenala v roce 2010 Praha.

Tabulka 1: Dokončené byty v letech 2006-2010 podle krajů

Rok	2006	2007	2008	2009	2010
Česká republika	**30 187**	**41 650**	**38 383**	**38 526**	**36 446**
Hl. město Praha	5 186	9 422	6 328	7 397	6 151
Středočeský	5 957	8 599	8 042	7 422	7 405
Jihočeský	1 908	2 088	2 708	2 173	2 137
Plzeňský	2 066	1 906	2 663	2 051	1 904
Karlovarský	638	543	628	512	867
Ústecký	1 119	1 153	993	1 089	1 097
Liberecký	1 024	1 198	1 355	1 480	1 256
Královéhradecký	1 218	1 796	1 919	1 516	1 807
Pardubický	1 515	1 866	1 847	1 612	1 644
Vysočina	1 495	1 681	1 729	1 416	1 772
Jihomoravský	3 984	6 013	4 553	4 952	4 457
Olomoucký	1 307	1 766	1 839	2 026	1 648
Zlínský	1 137	1 661	1 326	1 894	1 403
Moravskoslezský	1 633	1 958	2 453	2 986	2 898

Tabulka 2: Zahájené byty v letech 2006-2010 podle krajů

Rok	2006	2007	2008	2009	2010
Česká republika	**43747**	**43796**	**43531**	**37319**	**28 135**
Hl. město Praha	7901	7886	6810	5719	2 878
Středočeský	8407	8201	9516	7516	6 448
Jihočeský	2689	2568	2841	1910	1 793
Plzeňský	2252	2117	2458	2084	2 031
Karlovarský	760	588	769	845	608
Ústecký	1798	1913	1829	1631	1 220
Liberecký	1595	1244	1591	1535	1 152
Královéhradecký	2012	2087	2396	1942	1 254
Pardubický	2262	2498	1733	2078	1 251
Vysočina	1723	1671	1591	1380	1 154
Jihomoravský	5909	5614	4196	4427	3 414
Olomoucký	1793	2167	2280	1840	1 163
Zlínský	1724	2010	1607	1300	1 228
Moravskoslezský	2922	3232	3914	3112	2 541

Graf 9: Struktura dokončených bytů podle druhu staveb v krajích ČR v roce 2010

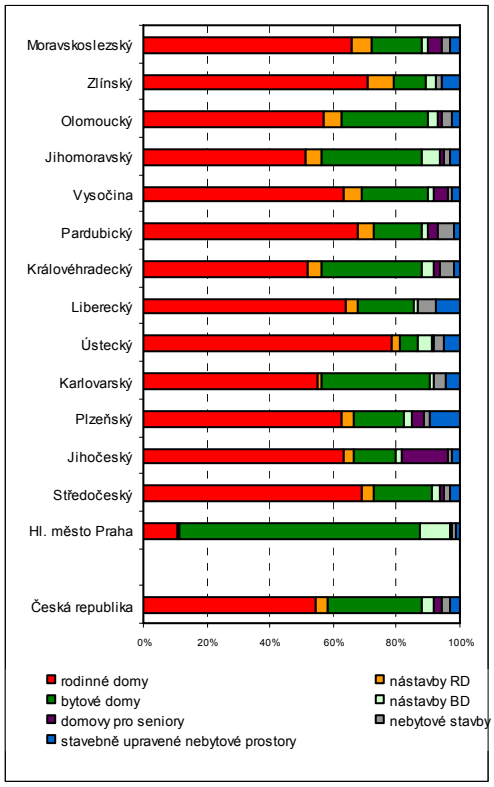

Podrobnou strukturu podle druhu stavby podle krajů ukazuje graf 9. Z grafu je patrné, že největší procentuální podíl na struktuře dokončených bytů v jednotlivých krajích mají byty v rodinných domech. Největší procentuální podíl bytů v rodinných domech je v kraji Ústeckém (s nástavbami téměř 80 %). Jedinou výjimkou je Praha, kde počet bytů v bytových domech výrazně převažuje na počtem bytů v rodinných domech. Počet dokončených bytů v rodinných domech v Praze překračuje pouze těsně hranici 10 % z celkového počtu dokončených bytů v Praze v roce 2010. Naopak podíl počtu bytů v bytových domech (včetně nástaveb) v Praze je 86 %. Druhý největší podíl počtu bytů v bytových domech (včetně nástaveb) je v Jihomoravském kraji 37 %, který je následován Karlovarským a Královehradeckým krajem, kde je to 35 %. Různé typy domů s pečovatelskou službou a domovy-penziony nezahrnují výrazný podíl z celkového počtu dokončených bytů v jednotlivých krajích. Největší podíl bytů – 15 % v různých typech domovů pro seniory ze všech krajů v roce 2010 byl v Jihočeském kraji.

V následujících kartogramech můžeme podrobněji sledovat krajské rozdíly v počtu dokončených bytů. V kartogramu 1 je zobrazen počet dokončených bytů v roce 2010 na 10 000 obyvatel. Největší počet dokončených bytů je ve Středočeském kraji (59,36) a Praze (49,25). Tyto dva kraje následuje Jihomoravský kraj, ve kterém bylo v roce 2010 dokončeno 38,7 bytů na 10 000 obyvatel. Nejméně bytů bylo dokončeno v Ústeckém kraji (13,12).

Kartogram 1: Dokončené byty na 10 000 obyvatel v roce 2010

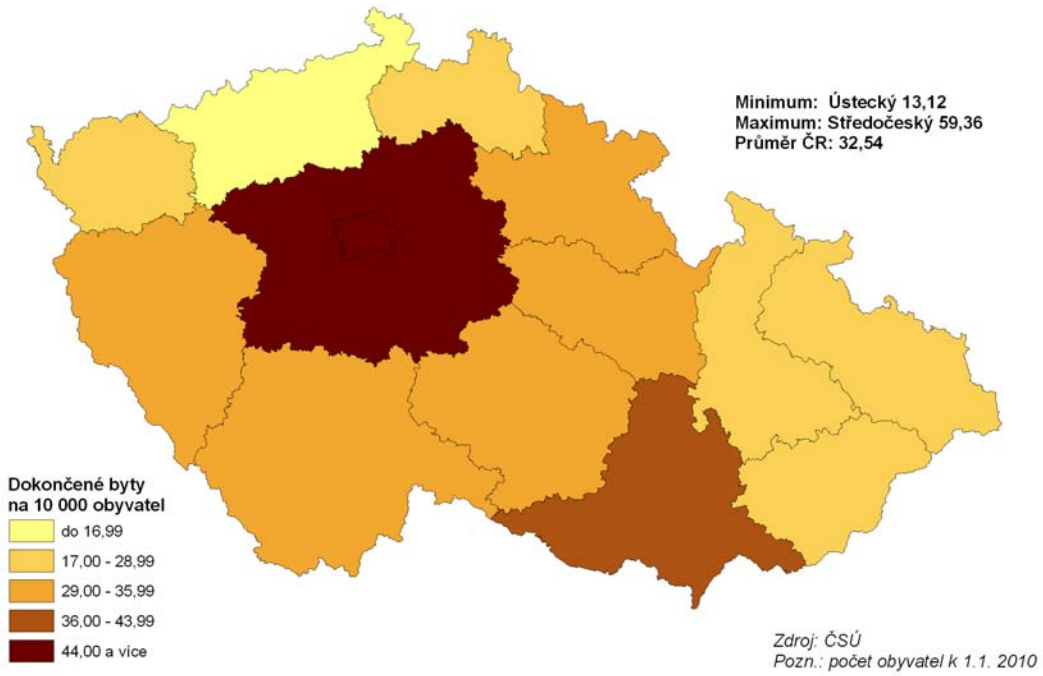

Kartogram 2: Meziroční změna počtu dokončených bytů na 10 000 obyvatel v letech 2009 - 2010

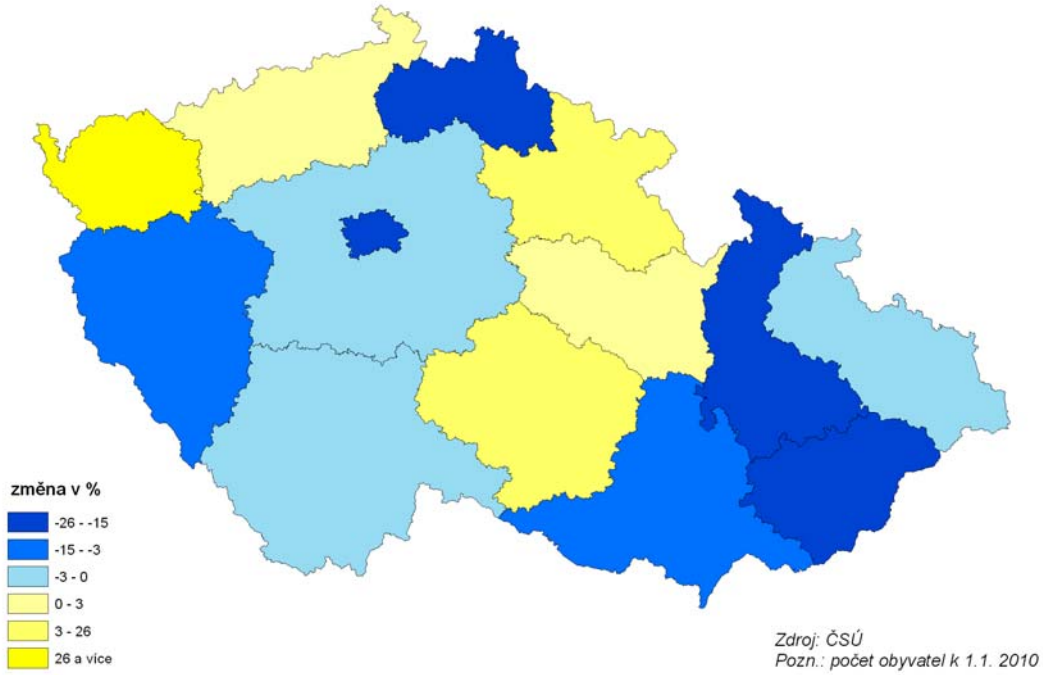

V kartogramu 2 došlo ke srovnání počtu dokončených bytů v letech 2009 a 2010, jedná se o meziroční změnu počtu dokončených bytů na 10 000 obyvatel. Žlutou barvou jsou v kartogramu vyznačeny kraje, kde došlo v roce 2010 k nárůstu počtu dokončených bytů na 10 000 obyvatel a modrou barvou jsou ty, kde došlo k poklesu počtu dokončených bytů oproti roku 2009. K největšímu nárůstu došlo v Karlovarském kraji o 69,34 %. K navýšení počtu dokončených bytů na 10 000 obyvatel v roce 2010 došlo ještě v krajích Vysočina a Královehradeckém a nepatrně také v Pardubickém a Ústeckém kraji. V ostatních krajích došlo v roce 2010 ke snížení počtu dokončených bytů, nejvíce v kraji Zlínském o 25,9 %. Podrobnější údaje udává následující tabulka.

Tabulka 3: Dokončené byty na 10 000 obyvatel a meziroční změna počtu dokončených bytů na 10 000 obyvatel v letech 2009-2010

KRAJ	2009	2010	změna v %
Hlavní město Praha	59,22	49,25	-16,84
Středočeský	59,49	59,36	-0,23
Jihočeský	34,08	33,51	-1,66
Plzeňský	35,87	33,29	-7,17
Karlovarský	16,64	28,18	69,34
Ústecký	13,02	13,12	0,73
Liberecký	33,71	28,61	-15,14
Královéhradecký	27,34	32,59	19,20
Pardubický	31,22	31,84	1,99
Vysočina	27,50	34,41	25,14
Jihomoravský	43,00	38,70	-10,00
Olomoucký	31,56	25,67	-18,66
Zlínský	32,05	23,74	-25,92
Moravskoslezský	23,94	23,23	-2,95

Zbývající dva kartogramy udávají počet dokončených bytů podle druhu stavby v roce 2009 podle okresů. Kartogram 3 zobrazuje počty dokončených bytů v rodinných domech (včetně nástaveb) na 10 000 obyvatel v roce 2009. Nejintenzivnější výstavba bytů v rodinných domech se odehrává především v zázemí velkých měst – Prahy a Brna (suburbanizační efekt kolem největších měst). Největší intenzitu bytové výstavby v rodinných domech mají okresy Praha-východ, Praha-západ a Brno-venkov. Výrazná je také výstavba rodinných domů ve Středočeském kraji v okresech Mělník, Mladá Boleslav, Kolín, Benešov, Beroun a Příbram. Naopak výrazně nízká je výstavba rodinných domů v okrese Rakovník, což může být projevem periferněji polohy Rakovnicka v rámci Středočeského kraje. Nízká intenzita výstavby rodinných domů panuje v Ústeckém kraji především v okresech Most, Chomutov, Teplice a Louny. Za zmínku také stojí poměrně vysoká výstavba rodinných domů v části Moravskoslezského kraje v okrese Frýdek-Místek.

Kartogram 4 zobrazuje počty dokončených bytů v bytových domech (včetně nástaveb) na 10 000 obyvatel v roce 2009. Nejintenzivnější je výstavba bytů v bytových domech ve velkých městech a také v jejich zázemí. Největší intenzita je v okresech Praha, Praha-východ, Praha-západ, Nymburk a Beroun a dále pak v Brno, Brno-venkov a Olomouc. Nízká intenzita bytové výstavby je v Ústeckém a Karlovarském kraji.

Kartogram 3: Dokončené byty v rodinných domech (včetně nástaveb) na 10 000 obyvatel v roce 2009

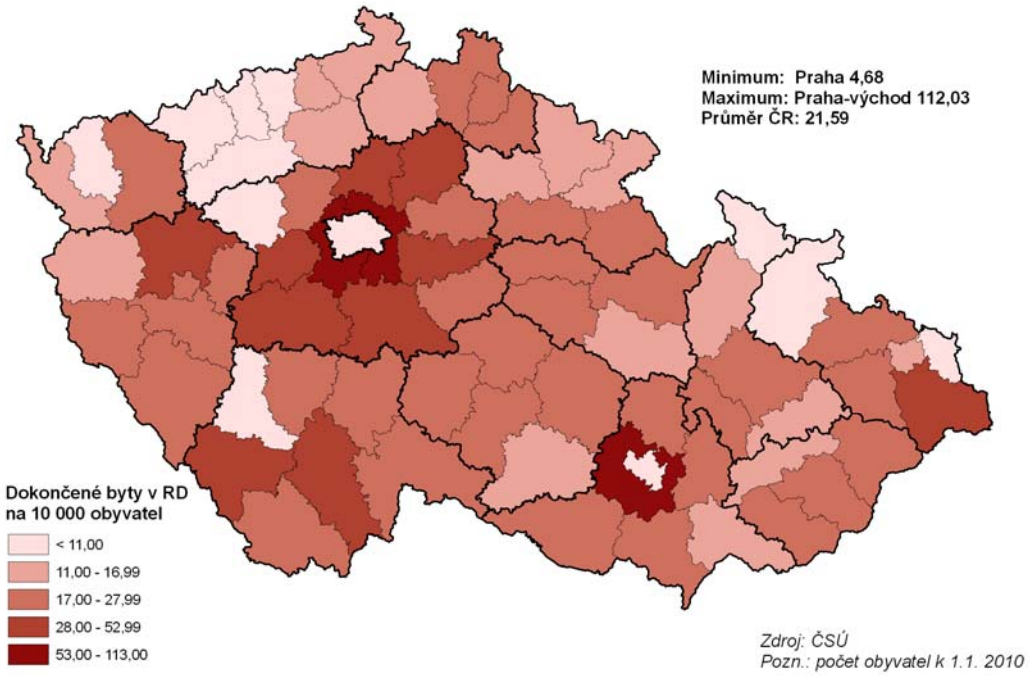

Kartogram 4: Dokončené byty v bytových domech (včetně nástaveb) na 10 000 obyvatel v roce 2009

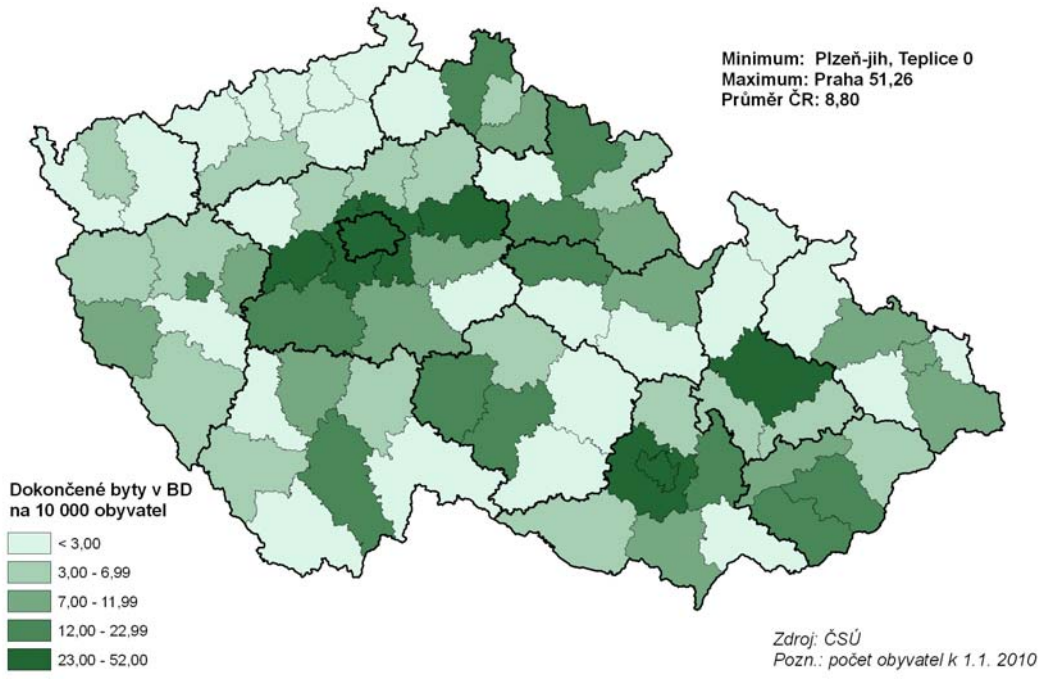

Závěr:

Dopady globální ekonomické krize mají vliv také na hospodářskou situaci v České republice a ovlivňují i bytovou výstavbu. Z výše provedené analýzy vyplývá, že situace v oblasti bytové výstavby v roce 2010 byla ovlivněna ve většině případů současnou složitou ekonomickou situací. Nelze však tyto tendence zobecňovat na všechny zkoumané ukazatele. Kromě ekonomické situace ovlivňuje bytovou výstavbu i celá řada jiných faktorů jako životní úroveň obyvatel, sociální situace, hodnotové preference obyvatel atd.

V roce 2010 došlo k celkovému poklesu počtu dokončených i zahájených bytů oproti roku 2009. Ovšem pokud se podíváme na počty dokončených bytů podle druhu staveb, ne ve všech oblastech došlo v roce 2010 k poklesu. Např. v počtu dokončených bytů v rodinných domech došlo v roce 2010 k nepatrnému navýšení o 3,3 %.

Rozdílná je situace také na regionální úrovni. Při porovnání bytové výstavby v letech 2009 a 2010 na krajské úrovni nedošlo ve všech krajích k poklesu počtu dokončených bytů na 10 000 obyvatel. V pěti krajích byl roce 2010 zaznamenán nárůst počtu dokončených bytů na 10 000 obyvatel.

5. Cestovní ruch

Ekonomický vývoj v posledních třech letech (2008 až 2010) měl zajímavý průběh, který se promítl do řady lidských činností. Jednou z prvních oblastí lidského života, která velmi citlivě reaguje na ekonomický vývoj, je cestovní ruch. Dopady jsou pak patrné jak v aktivním cestovním ruchu, tak pasivním. Tento text se bude zabývat pouze aktivním cestovním ruchem tj. tím, jak jednotlivé kraje České republiky dokázaly v posledních letech přitáhnout hosty jak z ciziny (tzv. nerezidenty), tak domácí návštěvníky (tzv. rezidenty). Článek úzce navazuje na podobný příspěvek publikovaný před více než rokem v ČSÚ. Tehdy využívaná data končila rokem 2009, většinou byla spojena s určitým propadem cestovního ruchu, a proto nás velmi zajímalo, zda cestovní ruch v r.2010 začal ožívat v souladu s lepšící se ekonomickou situací.

Jako vstupní data pro analýzu byla použita výhradně data ČSÚ. Ten disponuje relativně dlouhými časovými řadami z oblasti cestovního ruchu, které získává na základě ročních, čtvrtletních i měsíčních zjišťování. V článku nebyla využita řada dalších dat, která má ČSÚ v této oblasti k dispozici např. údaje o kapacitách ubytovacích zařízení. Časové řady použité v příspěvku mají svůj počátek v roce 2005, často jsou také výsledky roku 2010 konfrontovány s rokem předchozím. Protože celá publikace je věnována hlavně regionálním rozdílům na úrovni krajů, bylo zvoleno i pro tuto stať jako jediné územní hledisko členění na NUTS 3 tedy kraje.

Kartogram 1

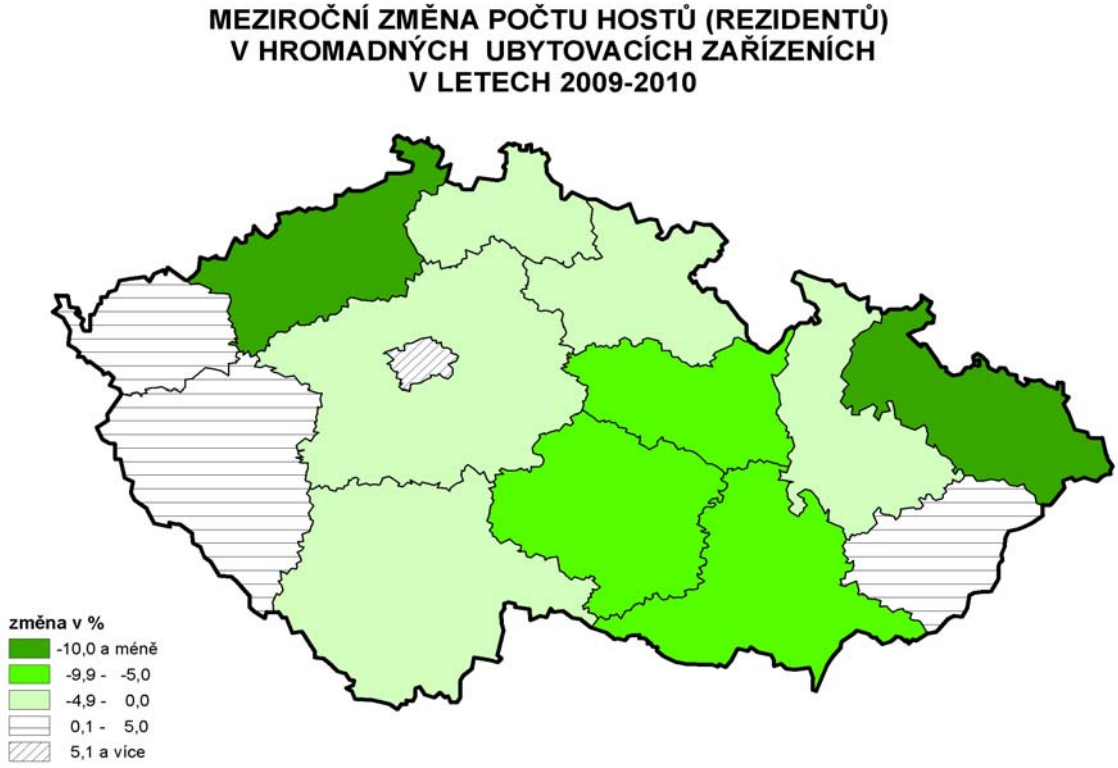

Rok 2010 byl dalším rokem, kdy poklesl počet rezidentů ubytovaných v hromadných ubytovacích zařízeních na našem území. Je to trochu překvapivé, protože při určitém (mírném) poklesu pasivního cestovního ruchu, by se dalo očekávat, že poptávka našich turistů se více zaměří na destinace v ČR. V devíti ze 14 krajů počty hostů z řad rezidentů poklesly, ve dvou krajích Ústeckém a Moravskoslezském dokonce o více než 10%. Situaci z pohledu hostů z řad rezidentů „zachraňovala“ Praha. Zde došlo k více než 15% přírůstku hostů-rezidentů, hlavní město tak asi přece jenom představovalo pro některé naše turisty alternativu za neuskutečněnou dovolenou v zahraničí.

Kartogram 2

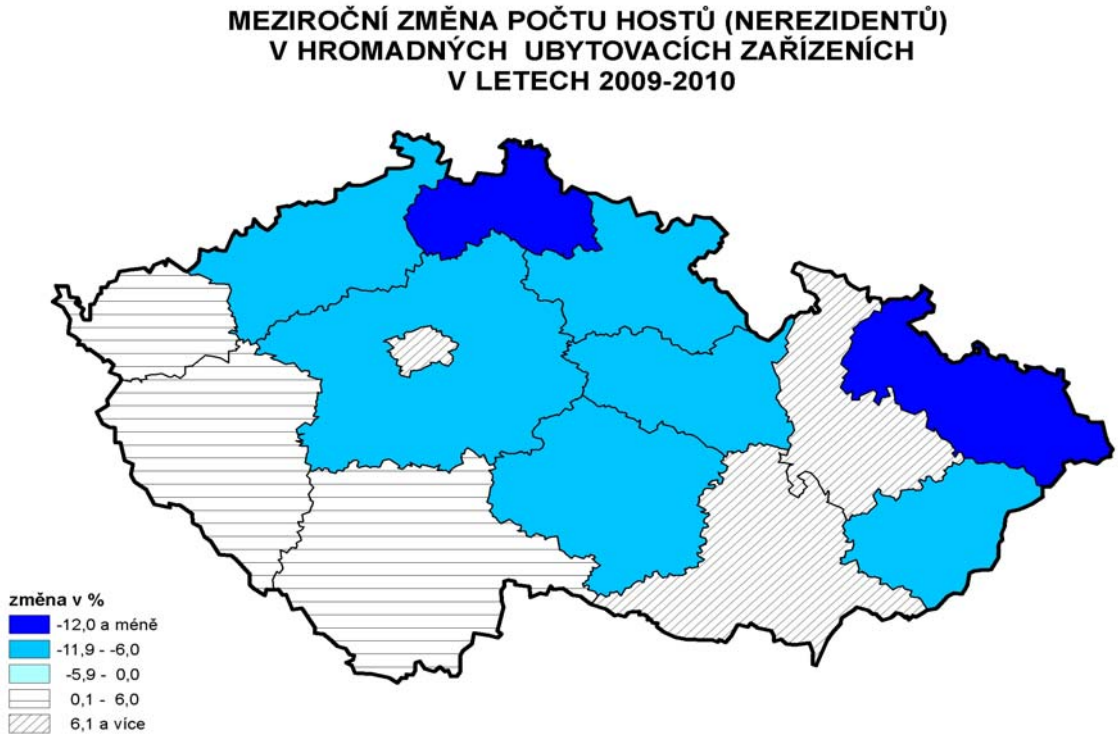

Rokem návratu turistů ze zahraničí bychom mohli nazvat rok 2010. Podíváme-li se na časovou řadu od roku 2000, navštívilo hromadná ubytovací zařízení v ČR právě v tomto roce nejvíce zahraničních turistů. Situace ale nebyla až tak růžová, přírůstek hostů-nerezidentů táhlo 6 krajů, zbývajících 8 krajů skončilo i proti slabému roku 2009 opět ve ztrátě. Rozhodující postavení v návštěvnosti hromadných ubytovacích zařízení v ČR z řad nerezidentů má Hlavní město Praha, která se podílí prakticky více než 60% na celkové návštěvnosti ve státě. To jak dopadne Praha, pak ovlivňuje celkový výsledek za republiku. Kromě Prahy se na nárůstu počtu hostů-nerezidentů ještě podílely kraje při hranicích s Bavorskem a Rakouskem, tedy kraje, které hraničí s relativně bohatšími částmi EU. Naopak v krajích, které hraničí s relativně chudšími částmi EU, kterými jsou Sasko, Polsko a Slovensko, došlo k poklesu počtu hostů-nerezidentů.

Graf 1 Meziroční srovnání prázdninových měsíců podle počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních mezi léty 2009 a 2010

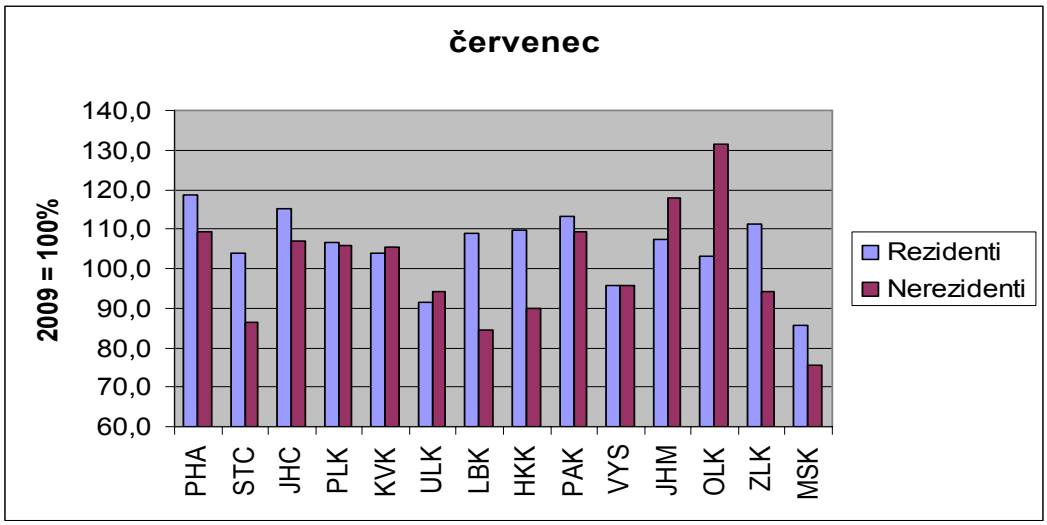

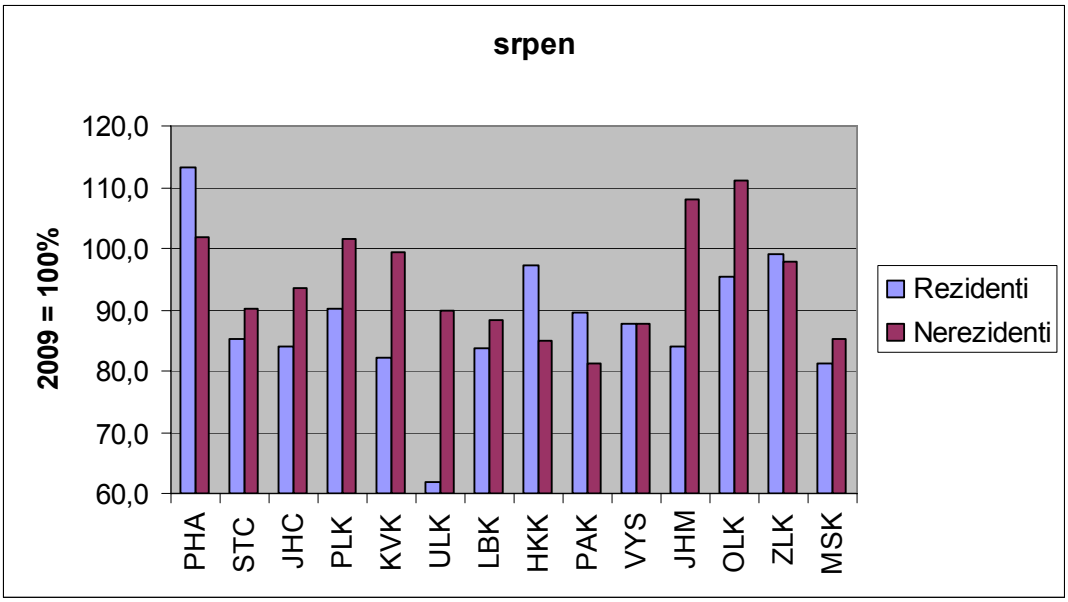

V grafu 1 lze vidět, jak se změnila situace v návštěvnosti hromadných ubytovacích zařízeních v obou prázdninových měsících. U rezidentů můžeme vidět velmi zajímavou situaci. V červenci 2010 vykázalo 11 krajů lepší výsledky než rok předtím, naopak v srpnu 2010 lepšího výsledku dosáhla pouze Praha. Podobné srovnání mezi roky 2009 a 2008 dopadlo opačně – v srpnu dosáhlo lepších výsledků více krajů než v červenci. Jako jedno z vysvětlení se zde nabízí vliv počasí, které hraje u hostů-rezidentů určitě důležitější roli než u hostů-nerezidentů při plánování cesty.

I u nerezidentů dopadl ve srovnání s rokem 2009 červenec lépe než srpen, ale rozdíl nebyl tak markantní jako u rezidentů. Nejlépe ve srovnání s rokem 2009 nedopadla o prázdninových měsících Praha, ale dva moravské kraje, a to Olomoucký a Jihomoravský. Asi nejhůře dopadl v počtu hostů-nerezidentů v hromadných ubytovacích zařízeních ve srovnání prázdninových měsíců kraj Moravskoslezský.

Tab 1. Meziroční změna počtu hostů a počtu přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních mezi roky 2009 a 2010 (v %)

Kraje ČR	REZIDENTI		NEREZIDENTI	
	hosté	přenocování	hosté	přenocování
ČR celkem	-1,3	-2,0	5,0	3,5
Hlavní město Praha	16,5	10,3	8,1	7,8
Středočeský kraj	-1,7	-0,8	-3,8	-3,8
Jihočeský kraj	-4,5	-5,0	1,6	-5,3
Plzeňský kraj	-1,4	-5,5	6,8	4,5
Karlovarský kraj	1,2	0,5	0,4	0,8
Ústecký kraj	-17,1	-11,9	-6,6	-5,9
Liberecký kraj	-0,7	-3,0	-10,4	-13,6
Královéhradecký kraj	1,7	3,7	-7,1	-11,0
Pardubický kraj	-1,1	1,2	-2,1	-2,6
Kraj Vysočina	-6,9	-9,2	-2,3	0,0
Jihomoravský kraj	-4,5	-5,3	9,1	8,4
Olomoucký kraj	-2,2	-2,6	8,6	3,4
Zlínský kraj	4,0	1,3	-2,2	-3,1
Moravskoslezský kraj	-9,8	-6,4	-10,6	-5,9

Tabulka 1 kombinuje data o počtu hostů a počtu přenocování. Základním trendem patrným v roce 2010 je, že počet přenocování zpravidla rostl pomaleji či klesal rychleji než počet hostů. Znamená to tedy, že hosté, a to jak rezidenti, tak nerezidenti, více omezovali délku svého pobytu v ubytovacím zařízení. Stále se tak projevoval vliv předchozích ekonomických problémů. Jen 5 krajů vykázalo v roce 2010 nárůst počtu přenocování rezidentů. S výjimkou Prahy se jednalo o přírůstky značně nízké. Nejvýraznější pokles v počtu přenocování zaznamenal kraj Ústecký, kde počet rezidentů mezi hosty klesl o více než desetinu. U nerezidentů, kteří se, jak již bylo uvedeno výše, začali k nám vracet, dopadla situace o hodně lépe. Meziročně počet přenocování v celé ČR vzrostl a stejně tak tomu bylo v dalších 6 krajích. Přírůstek Prahy tentokrát nebyl nejvyšší, byl překonán Jihomoravským krajem. Výrazné úbytky v počtu přenocování nerezidentů zaznamenaly proti roku 2009 kraje Liberecký a Královéhradecký.

Tab 2. Meziroční srovnání prázdninových měsíců podle počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních, podle zemí původu hostů mezi roky 2009 a 2010 (r.2009=100%)

červenec														
	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Francie	**110,2**	93,5	81,8	**109,2**	**119,2**	52,6	45,5	**141,4**	**109,8**	**124,8**	93,1	95,9	**110,4**	**100,4**
Itálie	94,8	96,9	**121,0**	**102,6**	**136,8**	95,8	84,6	**110,8**	91,9	70,3	**115,3**	**114,6**	78,9	95,5
Německo	**101,5**	79,5	89,2	**100,6**	**102,7**	91,5	78,4	79,0	98,7	79,8	**107,0**	89,1	86,2	61,4
Nizozemsko	98,3	56,6	77,2	97,4	92,4	**107,1**	95,9	72,8	78,8	86,4	**102,6**	46,0	68,8	80,7
Polsko	**110,9**	67,8	75,9	**109,9**	85,9	90,4	84,2	**136,3**	**128,8**	**148,4**	**132,5**	**140,5**	**109,4**	**131,2**
Rusko	**145,7**	**201,5**	**200,0**	**138,9**	**104,0**	**103,2**	**149,5**	**112,7**	**405,1**	**114,5**	**150,6**	**269,2**	85,6	85,4
Slovensko	**120,3**	91,7	**147,6**	**118,6**	90,4	85,5	**107,5**	**124,6**	**106,4**	94,2	99,3	81,3	90,2	92,9
Spoj.království	**102,2**	**112,7**	**120,8**	**131,3**	93,5	97,8	80,2	**108,8**	**145,2**	**125,8**	**126,6**	**196,2**	82,1	38,7
Španělsko	90,6	**114,6**	**112,6**	**124,1**	90,0	**158,3**	**129,1**	66,3	37,4	58,4	**112,8**	87,8	**122,2**	53,7
USA	**113,2**	**111,3**	**111,9**	**117,5**	97,6	61,1	**150,4**	**201,8**	48,1	**184,7**	82,0	**100,0**	**113,8**	96,4
srpen														
	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Francie	**116,1**	**110,5**	97,3	**109,9**	**113,5**	**108,7**	78,0	87,0	70,6	**100,5**	**106,4**	**102,8**	**125,9**	81,3
Itálie	89,2	72,4	**117,4**	**105,6**	**113,3**	**111,3**	**100,0**	**106,3**	71,5	83,2	90,4	**112,4**	86,4	83,9
Německo	94,4	97,3	63,2	79,7	89,7	78,7	82,5	79,7	90,0	85,3	93,5	**118,1**	89,3	**100,8**
Nizozemsko	88,4	51,2	76,5	**122,3**	89,7	**113,1**	76,7	71,5	71,5	76,5	91,3	85,2	**129,7**	93,0
Polsko	92,8	83,6	**143,3**	**122,2**	**102,1**	64,0	68,1	82,5	**115,6**	38,4	**113,0**	95,6	80,8	94,6
Rusko	**127,3**	**166,7**	**167,5**	**272,2**	**115,0**	**134,4**	**148,6**	**142,5**	36,6	**110,6**	**205,8**	**166,3**	93,5	57,5
Slovensko	**100,9**	89,8	**102,5**	**106,2**	**106,2**	88,7	**101,2**	79,5	84,9	**124,6**	84,9	75,7	97,3	82,9
Spoj.království	95,6	**117,3**	**100,5**	**133,0**	**150,5**	96,4	**145,5**	**143,6**	**118,9**	68,5	**114,0**	35,4	**131,5**	**150,9**
Španělsko	**103,0**	**136,5**	**103,8**	**153,7**	**188,4**	72,0	**232,2**	**229,6**	**112,2**	92,0	89,8	71,8	61,2	**181,7**
USA	**105,7**	**100,4**	**111,3**	**142,6**	87,3	**199,0**	26,0	**115,1**	79,3	**105,4**	89,6	**121,6**	94,8	94,6

V tabulce 2 je znázorněno, jak se vyvíjel přírůstek (úbytek) hostů v hromadných ubytovacích zařízeních ve srovnání prázdninových měsíců let 2009 a 2010. Vybráno bylo 10 zemí, které se podílejí nejvíce na návštěvnosti ubytovacích zařízení v ČR. Samozřejmě některé dosažené hodnoty z tabulky 2 musíme brát s rezervou, neboť v některých krajích jsou návštěvníci z uvedených zemí počítáni pouze na desítky osob. Ze zajímavých dosažených hodnot bychom mohli uvést nárůst hostů z Ruska téměř ve všech krajích, přírůstek hostů z USA ve většině krajů a naopak úbytek hostů z Německa a Nizozemska v mnoha regionech. Podíváme-li se na to, jak dopadly jednotlivé kraje, tak vyloženě přírůstkový byl Plzeňský kraj, více hostů z jednotlivých zemí bylo oproti roku 2009 většinou i v krajích Jihočeském, Karlovarském a v Praze. Méně hostů z uvedených 10 zemí pak bylo v roce 2010 především v krajích Olomouckém, Zlínském a Moravskoslezském.

Graf 2 Vývoj počtu přenocování Němců v hromadných ubytovacích zařízeních mezi roky 2005-2010

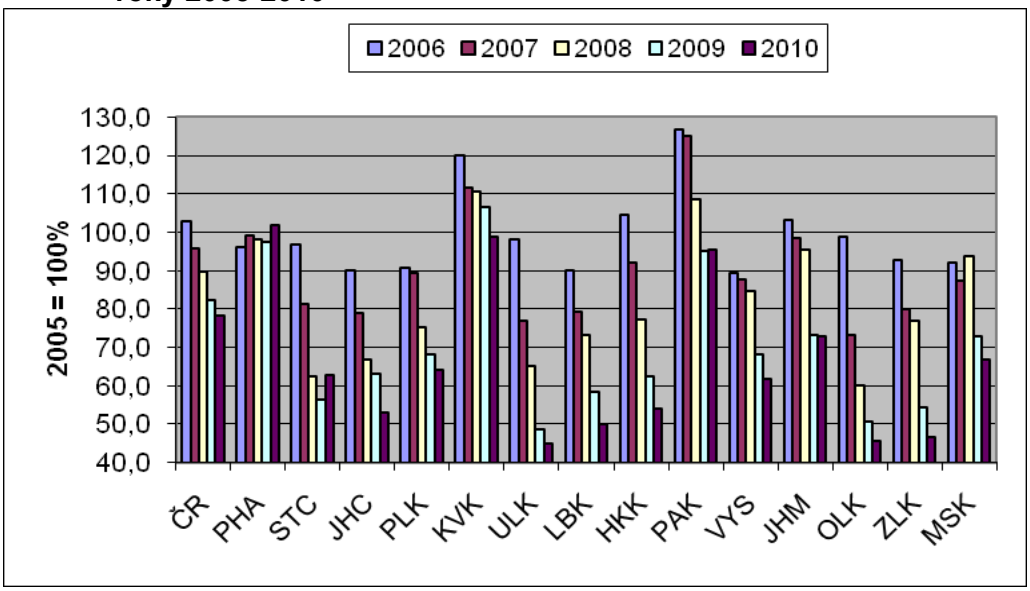

Občané Německa hrají nejvýznamnější roli mezi hosty ubytovacích zařízení v ČR. Nutno však podotknout, že jejich pozice je rok od roku slabší, což dokumentuje graf 2. Němci přestávají být jakýmsi indikátorem toho, jak se povede našemu aktivnímu cestovnímu ruchu, alespoň co se týká sféry ubytování v hromadných ubytovacích zařízeních. Plně to dokumentuje rok 2010, kdy ČR dosáhla rekordního počtu hostů-nerezidentů v novém tisíciletí, ale občané Německa mezi hosty ubytovacích zařízení dosáhli nejhoršího výsledku od roku 2005. Němci jsou v cestovním ruchu ČR zajímaví i tím, že absolutně nejvíce přenocování Němců nemá Praha ale Karlovarský kraj. Je také patrná koncentrace německých hostů v českých krajích s výjimkou Pardubického a malá návštěvnost ubytovacích zařízení v moravských krajích.

Tab 3. Vývoj vytíženosti tří a pětihvězdičkových hotelů (čisté využití lůžek) v Praze a Karlovarském kraji , dle kvartálů, mezi roky 2005-2010

kvartál	rok	Karlovarský kraj		Praha	
		hotely podle kategorie		hotely podle kategorie	
		*****	***	*****	***
1Q	2005	37,2	29,2	43,5	43,3
	2006	29,0	30,3	41,1	38,2
	2007	44,9	31,7	39,5	41,8
	2008	43,4	34,8	41,6	41,5
	2009	40,5	37,7	30,1	32,0
	2010	35,5	31,1	31,8	34,1
2Q	2005	42,2	44,5	54,2	61,0
	2006	51,4	46,6	58,1	59,9
	2007	54,5	44,0	53,8	57,3
	2008	58,6	43,5	49,3	55,2
	2009	41,8	45,1	44,4	49,5
	2010	49,0	46,5	49,8	52,8
3Q	2005	45,5	53,0	65,4	63,8
	2006	53,6	52,5	63,8	60,2
	2007	57,4	50,5	61,3	58,9
	2008	61,9	49,8	55,8	57,3
	2009	50,1	50,8	50,9	51,2
	2010	56,8	53,1	58,2	57,8

4Q	2005	27,6	39,5	53,2	46,7
	2006	47,2	37,9	52,1	47,0
	2007	46,5	39,3	55,9	47,0
	2008	50,2	41,2	43,5	44,9
	2009	38,8	36,4	43,0	40,3
	2010	48,6	41,5	49,6	45,3

Tabulka 3 se zaměřila na porovnání 2 krajů, které mají největší počty hostů v hromadných ubytovacích zařízeních, kterými jsou Praha a Karlovarský kraj. Porovnání se týkalo čistého využití lůžek tří a pětihvězdičkových hotelů mezi roky 2005 a 2010. U pětihvězdičkových hotelů se čistá vytíženost lůžek v Karlovarském kraji za uvedené období zvýšila, kdežto v Praze se snížila. Nyní dosahuje v obou krajích podobných hodnot. Z čísel Prahy je zřejmé, jak drahé hotely ztratily na atraktivitě v době hospodářského propadu (v letech 2008 a 2009). V Praze pak zaznamenaly pokles i tříhvězdičkové hotely, což může být ovlivněno jednak hospodářským propadem v letech 2008-9, jednak novými kapacitami hromadných ubytovacích zařízení nižších kategorií, které však poskytují dostatečný komfort. V Karlovarském kraji čisté využití lůžek v tříhvězdičkových hotelech na rozdíl od Prahy velmi mírně vzrostlo.

Zvláštní skupinu mezi ubytovacími zařízeními tvoří lázeňská ubytovací zařízení. I na ně se můžeme podívat z pohledu rezidentů a nerezidentů a objevíme některé zajímavé odlišnosti. V následujících 2 grafech jsme sledovali rozdíly mezi jednotlivými kvartály roku 2010 a 2009, a to jak pro ukazatel „hosté“, tak i „přenocování“. Z pohledu nerezidentů-hostů se situace proti roku 2009, kdy většina krajů měla úbytky hostů z řad nerezidentů, přece jenom zlepšila. V řadě krajů a v řadě kvartálů bylo dosaženo lepších hodnot než v roce předchozím. Zvláště nahoru „vyletěl“ kraj Moravskoslezský, ale zde musíme brát do úvahy omezenější kapacity lázeňských ubytovacích zařízení. U hostů-rezidentů se výsledky roku 2010 jeví ještě lépe než u hostů-nerezidentů. Většina krajů má vyšší hodnoty než v roce 2009 a nebo se těmto hodnotám těsně blíží.

Graf 3 Meziroční změna počtu hostů v lázeňských ubytovacích zařízeních (rezidenti, nerezidenti), mezi roky 2009 a 2010

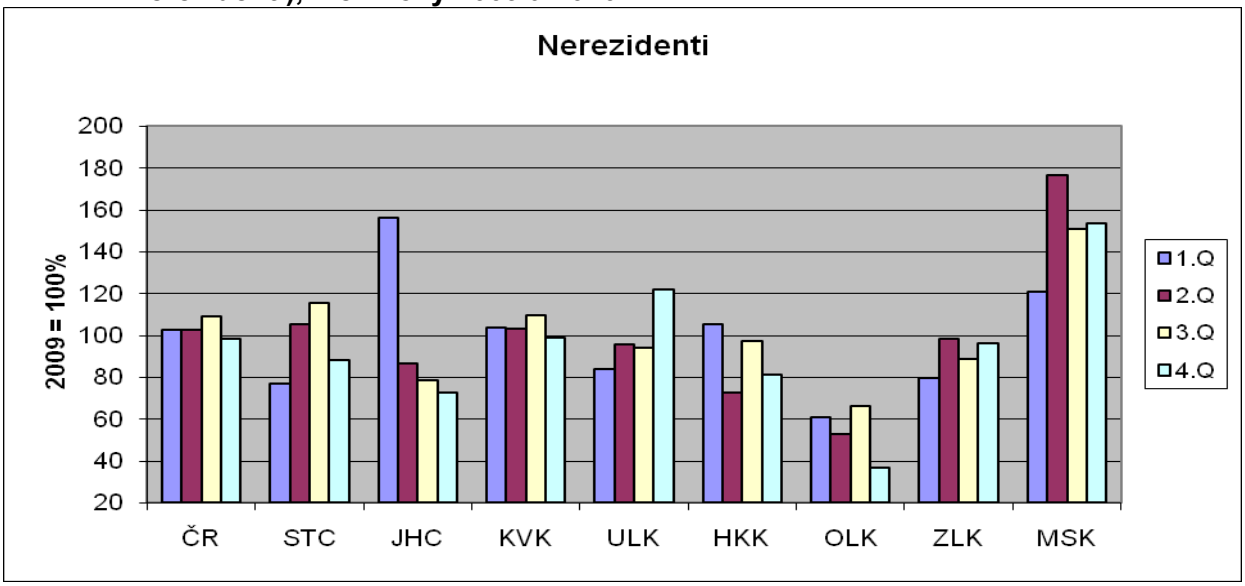

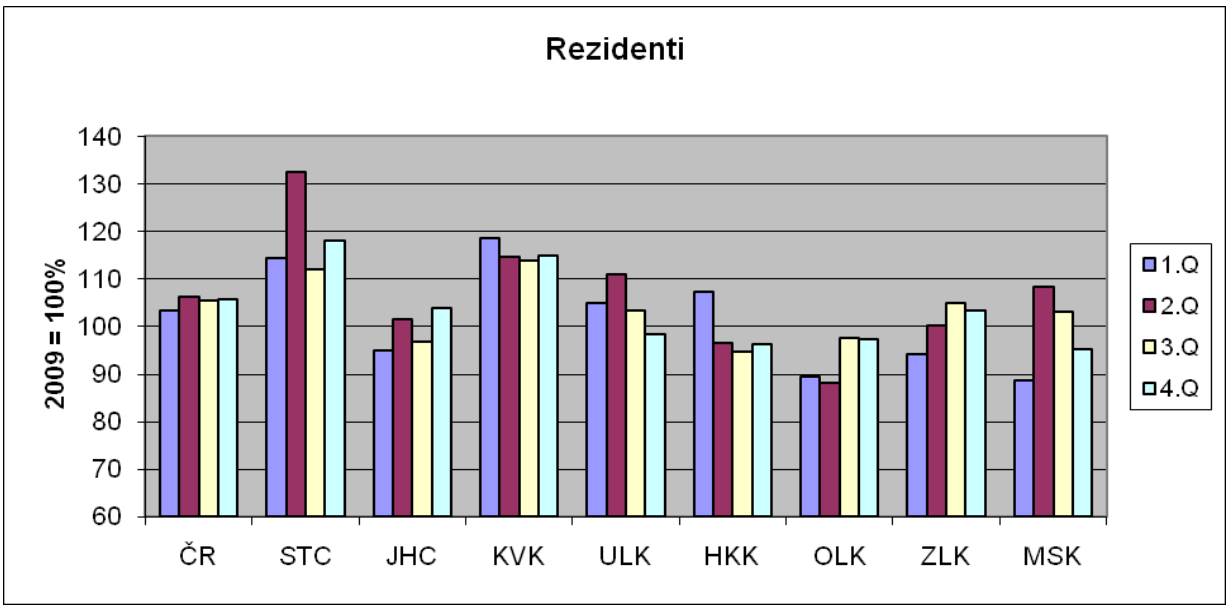

Graf 4 sleduje meziroční změnu v počtu přenocování v lázeňských ubytovacích zařízeních. U nerezidentů v části krajů byly dosaženy lepší výsledky než v roce 2009, část krajů ale poměrně výrazně za rokem 2009 zaostala. Tento propad byl zcela nejhorší v kraji Olomouckém. U rezidentů v počtu přenocování je velmi malá rozkolísanost mezi kraji. Ta je, zdá se, dlouhodobějšího charakteru, protože i v předchozích letech nebyly u tohoto indexu velké rozdíly. Svědčí to o určité stabilitě poptávky mezi českou populací po pobytu v lázeňských ubytovacích zařízeních, kterou ani příliš neovlivnily projevy hospodářského poklesu.

Graf 4 Meziroční změna počtu přenocování v lázeňských ubytovacích zařízeních (rezidenti, nerezidenti), mezi roky 2009 a 2010

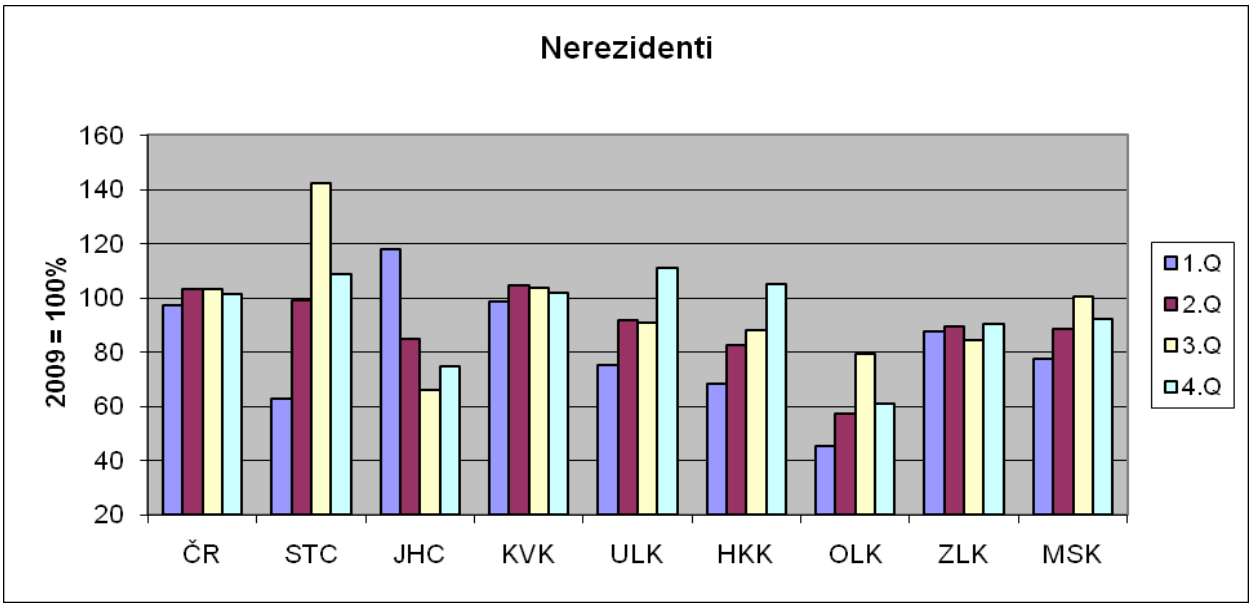

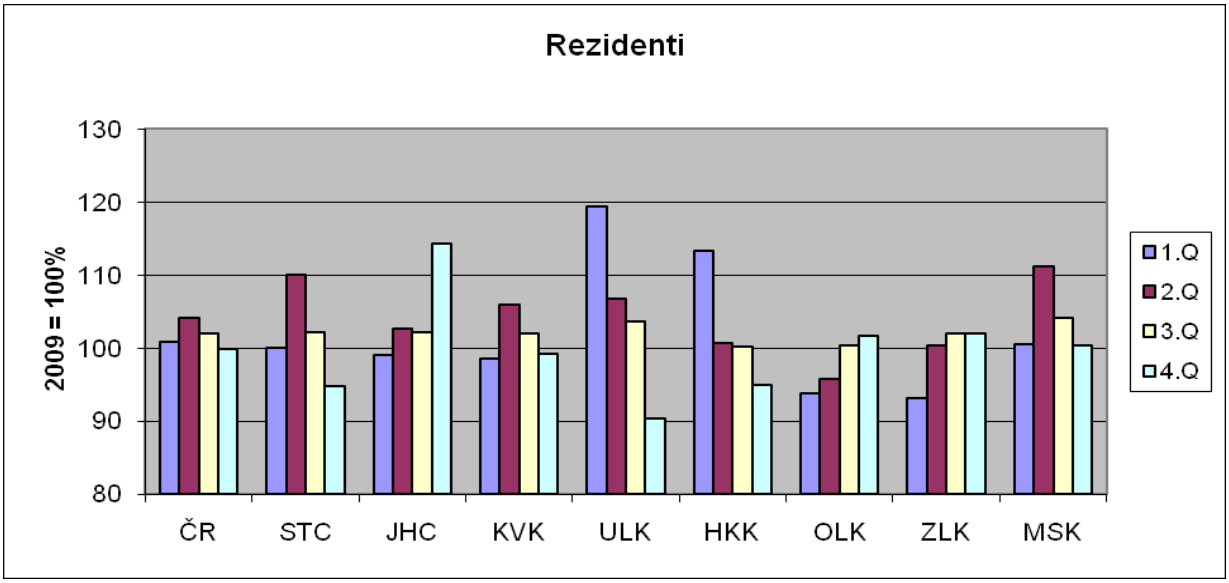

Závěr:

Hospodářský propad let 2008 a 2009 se projevil v návštěvnosti českých ubytovacích zařízení. Rok 2010 je rokem návratu cizinců (nerezidentů) do českých hotelů, penziónů a podobných ubytovacích zařízení. Naopak rok 2010 je rokem dalšího poklesu počtu hostů z řad domácího obyvatelstva (rezidentů).

Jak úspěšná bude ČR z hlediska návštěvnosti hromadných ubytovacích zařízení zcela zásadně ovlivňuje Praha. Její pozice postupem doby neslábne.

Dalším trendem patrným v roce 2010 je, že počet přenocování v jednotlivých krajích zpravidla rostl pomaleji či klesal rychleji než počet hostů. Jak rezidenti, tak nerezidenti více omezovali délku svého pobytu v ubytovacím zařízení.

V celkové návštěvnosti hromadných ubytovacích zařízení slábne vliv občanů Německa, i když stále jsou nejvíce zastoupeni mezi hosty-nerezidenty.